

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

v o j e n s k á m y s l

ŠESTNÁCTÝ ROČNÍK

2

Na pomoc studujícím v seminářích politické přípravy

Základní tendence ve velení

Lektorská skupina HV KSČ MNO: plukovník Jaromír Jašek, podplukovník Rudolf Kulhavý, podplukovník Ladislav Stach

Rozvoj velení ve všech historických etapách je ovlivňován zejména obecnými zákonitostmi z vlivu práce na rozvoj jednotlivých pracovních funkcí člověka ve společnosti a jejich modifikací ve specifických podmínkách přípravy a vedení ozbrojeného zápasu historické epochy. Změny obsahu práce velitelů a štábů jsou produktem historického vývoje vzájemného sepětí techniky s pracovním procesem, jehož charakter je základem rozvoje všech stránek života společnosti, tedy i armády.

Člověk vždy plánovitě, podle určitého záměru působí na předmět práce a přetváří jej. Rozdíly ve způsobu jeho práce jsou vždy společensko-historické; mění se tak, jak se mění technika použitá v pracovním procesu. Obecně můžeme říci, že člověk mezi sebe a předmět své práce vkládá nástroje, stroje, energii a pracovní program, které přejímají některé složky pracovní činnosti člověka, rozšiřují jeho pracovní působení a znásobují jeho efektivnost. Současně tyto prostředky mění nejen podmínky práce a prostředí, ale celý pracovní proces, zejména organizaci práce, metody a technologii práce.

Velení vojskům bylo novou vědeckotechnickou revolucí, způsobenou plnou mechanizací vojsk a hlavně jadernými raketovými zbraněmi, zastřiženo na úrovni, kdy se teprve z části podařilo odstranit ty potíže a nedostatky, které se projevovaly ke konci druhé světové války v důsledku kvalitativních i kvantitativních změn ve výzbroji ozbrojených sil a způsobech vedení operací. Současné zaostávání velení není jenom naše specifika — je objektivně platná pro všechny armády světa a je to důsledek setrvačnosti myšlení, síly zvyku, neboť člověk nikdy nedokáže okamžitě přizpůsobit své metody a prostředky novým požadavkům. V tom spočívá podstata nedostatků současných metod a prostředků velení, která je všeobecná a má jen rozdíly, způsobené nerovnoměrným ekonomickým a vědeckotechnickým rozvojem a aplikací nejnovějších poznatků vědy a techniky ve společnosti, tedy i v armádě.

Nezbytným předpokladem úspěšného řešení současných problémů velení je důkladná vědecká analýza jeho stavu, opřená o průkaznou statistiku. Jejím úkolem je odhalit ta úzkoprofilová místa v procesu velení, kde se nejvýrazněji projevují objektivně i subjektivně změněné podmínky. Této analýze a statistice jsme dosud mnoho dlužni stejně jako rozpracování ucelené teorie velení.

POŽADAVKY NA VELENÍ

Raketové jaderné zbraně, vysoká motorizace a mechanizace armád podstatně ovlivnily charakter bojů a operací. Činnost vojsk bude probíhat v širokých pásmech, na samotných směrech a od samého zahájení se bude vyznačovat velkou dynamičností, manévrovostí a rozhodností.

V důsledku oboustranných jaderných úderů bude v operacích docházet k vytváření rozsáhlých zamořených prostorů, a proto vojska budou často nucena vést i dlouhotrvající bojovou činnost v zamo-

řených prostorech. To bude z hlediska řízení klást vysoké požadavky na všechny stupně velení.

Jadernými údery lze podstatně snížit bojeschopnost i značné velké uskupení nepřítelů a zničit důležité cíle na jeho území. Konečného vítězství je však možno dosáhnout teprve dokončením zničení jeho ozbrojených sil a ovládnutím životně důležitých prostorů. Tento úkol je možné splnit jen v součinnosti všech druhů vojsk rozhodnou útočnou činností.

Velký rozmach operací, vysoká nasycenost vojsk technikou a velké ničivé účinky zbraní kladou velké nároky na materiální, technické a zdravotnické zabezpečení. Vojska bude nutno zabezpečit značným množstvím materiálu, bude zapotřebí odstraňovat z bojiště značné množství poškozené techniky a nahrazovat velké zdravotnické ztráty.

Vysoké tempo, manévrovost, rychlé změny, nerovnoměrný vývoj operace a boje a činnost nepřítele mohou vytvářet podmínky pro vznik různých nahodilostí v operacích a tedy i tendence k chaotickému charakteru bojové činnosti. Proto význam kvality velení v soudobých podmínkách nesmírně vzrůstá.

Z uvedeného stručného rozboru hlavních charakteristických rysů operací vyplývají nové podmínky pro velení, objevují se nové zákonitosti ve velení.

Oblast velení vojskům je značně rozsáhlá a celý jeho proces se v podstatě rozpadá na:

- rozbor situace — příprava podkladů k rozhodování,
- vlastní proces rozhodování (nejobtížnější a nejdůležitější),
- realizace rozhodnutí.

Obsahově v sobě zahrnuje praktická opatření k zabezpečení bojové pohotovosti vojsk a jejich připravenosti k plnění stanovených úkolů, zejména:

- udržování vysokého morálního a politického stavu vojsk,
- nepřetržité získávání zpráv o situaci a odhalování zámyslu nepřítele,
- včasnou přípravu k bojové činnosti a jejich všestranné zabezpečení,
- včasné a zdůvodněné rozhodování a doručování úkolů podřízeným,
- organizaci a udržení nepřetržité součinnosti,
- stálou kontrolu plnění stanovených úkolů při poskytování účinné pomoci vojskům.

Rozsah úkolů klade na vedení specifické požadavky. Zatímco formy a metody velení musí trvale odrážet specifiku dané situace, plně odpovídat stupni, prostředkům a změně vnitřních i vnějších kvalit, existují objektivně platné charakteristické rysy velení, ke kterým patří:

Objektivnost velení

Základním procesem ve velení je sběr informace o stavu řízení soustavy, věcná analýza informace jako podklad pro cílo-

vé i regulační rozhodování, plánování a organizace boje a jeho zabezpečení, předání nezbytné informace řízeným podsystemům, řízení, regulace a kontrola výkonných procesů řízené soustavy.

V tom lze vidět uzavřený cyklus, pravidelně se opakující. Bojová činnost nepřítelů zákonitě vynucuje nové cílové i regulační rozhodování, neustálé organizování a uspořádávání soustavy i procesů boje. Čím více bude bojovou činností ovlivňovat aktivní působení našich vojsk, vycházející z vědeckého předvídání vývoje situace, tím je větší pravděpodobnost udržení iniciativy v boji. Změny celkového stavu budou v souladu, nebo se nebudou podstatně lišit od původních předpokladů.

Předpokladem je proto potřeba v celém procesu dosáhnout takových hodnot, které se maximálně alespoň v hlavních ukazatelích přibližují skutečnosti — včasnost a pravdivost informací, rychlost a vědeckost jejich zpracování, objektivnost rozhodnutí, včasnost doručení vykonavatelům apod.

V boji nelze dosáhnout úplných a vyčerpávajících údajů zejména o nepříteli. Nelze rovněž počítat s tím, že získané znalosti o situaci k určitému času v odlišné době rozhodování plně budou odpovídat skutečnosti. Čím vyšší stupeň velení, tím opožděněji jsou shrnovány výsledné údaje o situaci; a závěry jsou tudíž přijímány na podkladě situace, která již doznala dalších změn.

Tím více vystupuje do popředí požadavek objektivnosti velení. Reálnou analýzu a rozbor skutečných možností obou stran lze udělat jen za předpokladu maximální znalosti stavu nepřítele, přesné znalosti situace vlastních vojsk i zvláštností podmínek radiální situace, terénu a povětrnostní situace.

Jde tedy o velké množství obtížně srovnatelných údajů. To vyžaduje využití objektivních, zejména matematických analytických metod a nahradit méně spolehlivé a pomalejší subjektivní postupy analýzy situace.

Požadavek objektivity představuje tedy exaktní metody práce s reálnými fakty. Proces automatizace velení je jeden z prostředků zvýšení objektivnosti ve velení. Umožňuje totiž sběr takového množství faktologického materiálu, který nelze v dnešních poměrech shromáždit a včas vědecky zpracovat. Umožňuje také na různých stupních velení výběr jen některé části informace, její lepší třídění a zobecnění, umožňuje na základě srovnatelnosti faktů najít optimální cesty (kritická cesta)

i zjistit rutinné, zejména výpočetní a optimální úkoly v procesu rozhodování.

To neznamená, že úloha člověka — velitele v procesu velení je potlačována. Naopak člověk plně využívá nových technických možností k tomu, aby se dopracoval rychleji, s větším počtem pravděpodobnosti k přesnějšímu závěru.

Objektivnost velení plně vyžaduje přesně diferencovat „přesně zjištěné“ od „předpokládaného“, fakta od domněnek, konkrétní závěry od možností. Toto rozlišení dává předpoklad dopracovat se závěrů, maximálně se přibližujících k optimálnímu řešení. Požadavek objektivnosti je prvek plně počítající s vysokými odbornými znalostmi, s charakterovou pevností velitelů a štábů, s jejich rozvinutým smyslem pro odpovědnost v nejširším slova smyslu. Vyplývá z něho i nutnost, aby rozvoji těchto vlastností byla v procesu mírové výchovy a přípravy věnována maximální pozornost, a aby především na tomto poli docházelo k plnému posilování důvěry jednotlivých stupňů velení navzájem.

Nepřetržitost velení

V bojové činnosti vojsk by nebylo přestávek. Rozvíjela by se na základě konkrétní situace, úkolu vojsk a jejich místa v operační sestavě, a to prostorově neomezeně nejen ve frontovém pásmu, ale na celém teritoriu koalice. Vyplývá z toho logická potřeba nepřetržitosti velení vojskům.

Bude jí dosahováno především trvalou informací o situaci vojsk, včasným jejím vyhodnocováním a předáváním úkolů. Včasná informace podřízených velitelů a štábů o zámyslu nadřízeného, maximální organizovanost a samostatnost jednotlivých, relativně samostatných podsystemů ozbrojených sil umožňuje, aby byly schopny iniciativně řešit úkoly i při dočasném narušení systému velení, které je nutno v průběhu bojové činnosti předpokládat.

Vzdálenosti i pohyblivost vojsk v boji vyžadují, aby přenosové cesty informací a rozkazů byly maximálně odolné, výkonné, s vysokou propustností. Proto jedním z předpokladů nepřetržitosti velení je vybudování a udržování pevného systému velitelských stanovišť na všech stupních a jejich vzájemného telekomunikačního propojení a manévru těchto stanovišť. To vyžaduje, aby orgány velení na všech stupních byly vysoce pohyblivé, vybavené prostředky pro činnost i v prostorech radioaktivního zamoření. Perspektivní tendencí

je snižovat počet pracovníků štábu a nahrazovat některé práce mechanizací a automatizační technikou. Zejména je nutné zařazovat výkonné prostředky utajení do vzájemného styku míst velení. To umožní, aby štáby byly pohyblivější a mohly pracovat v pracovních zabezpečovacích protizhazovacích, aby i větší část prvků velení byla schopna rychle manévrovat na bojišti a přepřít se vzduchem.

Nepřetržitost velení je nutné vidět v odpovídajících časových intervalech velení.

Je potřebné, aby tok informací o situaci byl pokud možno na všech stupních nepřetržitý. Čím více věrohodných a úplných zpráv, tím bude reálnější analýza. Na druhé straně je však žádoucí, aby při stanovení nových cílů a úkolů bylo dodržováno velení v takových časových intervalech, které reálně umožňují vojskům plnit úkoly dané rozkazem v potřebných časových lhůtách. Tento princip prakticky předpokládá iniciativu podřízených. Odpovídá zásadě, že boj ovlivňuje ten, kdo má nejpodrobnější a nejpřesnější znalosti o skutečné situaci. Umožňuje, aby vyšší štáby byly s to řešit úkoly na určitém stupni abstrakce, aby se zaměřily na předvídání vývojových tendencí na vytváření a realizaci zámýslu operace nebo boje.

Operace se vyznačuje společným bojovým úsilím všech druhů vojsk, všech prvků operačního uclnění. To zvyrazňuje potřebu koordinovaného, vzájemně sladěného charakteru bojové činnosti. Vynucuje si nepřetržitou součinnost, která se tak stává nedílnou součástí rozhodovacího procesu činnosti velitelů a nepřetržitou náplní práce štábů. Udržuje součinnost, její obnovování v průběhu operace při narušení není doplňkovou činností v práci štábů, ale jedním ze základních prvků velení.

Pevnost (odolnost) velení

Základ bojové činnosti vojsk je rozhodnutí velitele. Podstata zámýslu a stanovení úkolů vykonavatelům vyjadřuje nezodolnou vůli zničit nepřítele v nejkratších časových lhůtách. Jeho přesné, důsledné a houževnaté uskutečňování je direktivním, nekompromisním požadavkem. Plně v sobě odráží morálně politické kvality velitelů, štábů a vojsk a jejich třídní přesvědčení. Teprve vojska svojí aktivní činností v boji realizují rozhodnutí velitele, tedy v takovém druhu činnosti, kdy lze účinným velením a organizováním ovlivnit vlastní soustavu k potlačování vůle a snahy nepřítelů.

tele. To přináší požadavek trvalého sledování předpokládaného vývoje boje — operace a včasné přijímání takových opatření, která splnění úkolu budou s to prosadit. Celá tato činnost musí být uskutečňována z pozic zásadovosti, kdy konečný, požadovaný efekt — zničení nepřítele — je jeho základním kritériem.

Často se hovoří o tom, zda pevnost velení není v rozporu s iniciativou, zda tyto dvě složky nejsou v protikladu. To nelze tvrdit, neboť rozumná iniciativa — tj. činnost, která v duchu zámyslu hledá nejefektivnější formy splnění úkolu, a nenařuší celkovou koncepci boje — je nezbytná pro zdárné dovršení vítězství. Projev iniciativy budou přirozeně odlišné a budou se měnit v závislosti na silách, prostředcích a tím i reálných možnostech, jež má daný stupeň velení k dispozici. Iniciativa vylučuje šablonu, umožňuje uplatnit v bojové činnosti individuální schopnosti a vlastnosti velitelů. Umožňuje plně využít dovednosti a vynalézavosti v práci štábů. Iniciativa velitelů musí reálně počítat se stupněm připravenosti vojsk. Proto také rozumná iniciativa je prvek, který nepřijde sám od sebe, ale musí být vytvořen, formován, musí se stát součástí potřebných i bojových vlastností velitelů všech stupňů.

Systém velení je složen z lidí a techniky a jejich odolnost je velmi rozdílná. Charakter operací, vzrůstající požadavky na pohyblivost míst velení jsou v rozporu se zkušenostmi minulosti v otázce možnosti budování pracovních podzemních úkrytů, zejména na nižších stupních velení. Řešení této problematiky rozptylováním jednotlivých elementů míst velení na jednotlivých prostorech má negativní vliv na operativnost a pružnost práce i z hlediska zabezpečení spojení tento problém neřeší. V tomto směru je účelné pokračovat v dalším průzkumu množství dotovat orgány velení vhodnými odolnými mobilními prostředky i ve vhodnějším uspořádání míst velení, aby bylo možné nejen převzít velení za druhé VS, ale na určitou dobu i účinně velet.

Pružnost (operativnost) velení

Pružnost velení vylučuje v charakteru práce také vlastnosti, jako je konzervatismus, šablonovitost, dogmatičnost. Je jedním z typických požadavků moderního velení. Vychází z potřeby, aby dané situaci odpovídalo optimální řešení. I když jsme hovořili o tom, že v procesu velení musí

být udržena kontinuita realizace zámyslu, neznamená to, že v operaci, zejména při možnosti soustředěného používání prostředků hromadného ničení, nemůžeme vyloučit dočasnou iniciativu nepřítele, a to ať již časovou nebo v určitém prostoru. To znamená, že v dané časové etapě dojde ke změně ve vývoji boje, která nezbytně vyžaduje i posouzení platnosti dříve přijatého rozhodnutí a vydaných úkolů. Proto je nezbytné — s cílem zabezpečit pružnost velení — trvale analyzovat vývoj boje, sledovat a posuzovat jej z hlediska původního cílového rozhodnutí, a tam kde dochází k odlišnostem ve vývoji situace, přijímat nová regulační rozhodnutí. Předvídat tyto „nenormálnosti“ je prvořadým požadavkem na práci štábu. Nutno zdůraznit, že tato potřeba roste s vyšším stupněm velení. To je zákonitě nejen z hlediska prostředků, ale i času. Čím vyšší stupeň velení, tím jsou k dispozici účinnější prostředky, ale zpravidla i tím déle trvá potřebný operační manévra jak palbou, tak zejména pohybem.

Pružnost ve velení nelze na druhé straně zaměňovat s nemetodičností a chaosem. Pružnost ve velení vyžaduje kontinuitu koncepční činnosti v určitých mezních hranicích, které jsou dány různými okolnostmi, vynucenými bojovou činností nepřítele. Není to tudíž svůlná, individualistická činnost, ale vynucená potřeba, která se má přibližovat nejvhodnějšímu charakteru činnosti při respektování linie a myšlenek zámyslu.

Pružnost ve velení však vyžaduje opírat se o určitý systém v práci štábu, plně využívat metodické připravenosti a sladění pracovníků štábu a jejich návyků k rychlé analýze situace, přípravě podkladů pro rozhodnutí i dovednosti včas a srozumitelně je předat vojskům.

Dobře připravený štáb musí být schopný pracovat v minimálních lhůtách — operativně řešit dané úkoly. To vyžaduje plně využít v jeho práci těchto návyků, které vedou k zabezpečení jednotné vůle velitele na všech stupních. Štáby musí pracovat s nevědní aktivností, pramenící ze znalosti a potřeb boje. Proto je pro štáby tak důležitý prvek osobní odpovědnosti každého příslušníka za výsledky práce štábu, vyplývající z analogie nedílné odpovědnosti velitele a jeho hlavního orgánu velení, a který je jedním z ukazatelů kvality práce štábu, jeho spolehlivosti, připravenosti pružně a dynamicky řešit velení vojsk.

Centralizace velení

Základní požadavek boje vyžaduje, aby k zničení nepřítele bylo soustředěno takové množství bojových prostředků, které umožní jeho zničení v krátkých lhůtách. Tento požadavek vyžaduje, aby síly určené k ničení nepřítele byly jednotně řízeny, zdravě centralizovány.

Centralizace velení je nutná na každém stupni. Umožňuje neefektivnější využití sil, snižuje jejich potřebu. Je předpokladem manévru — ať již manévru palbou nebo operační sestavou.

Tendence ve velení vojskům podtrhuje význam jeho centralizace, neboť umožňuje, aby byly jasné řešeny vztahy uvnitř orgánů velení, aby převládal systém přímé podřízenosti nad součinnostními vztahy a tím bylo dosaženo přesnějšího, ale i rychlejšího realizování rozhodnutí.

Centralizace velení je předpokladem vyjádření rozhodnosti bojové činnosti. Soudobé podmínky umožňují v krátkých lhůtách vytvářet potřebnou převahu prostředků ničení ve zvolených prostorech a tím i rychle řešit cíle operace.

Centralizace velení plně respektuje specifiku vojenského organismu — nedílnou velitelskou pravomoc. Přitom společenský podíl kolektivu v systému centralizace vojenského aparátu je dán úlohou s místem štábů, kolektivním charakterem bojové činnosti i tvůrčím přístupem jednotlivých stupňů k řešení úkolů nejučelnějšími formami.

Na druhé straně princip centralizace velení předpokládá nevšední osobní odpovědnost velitelů vůči společnosti. Rozsáhlé možnosti, které dává centralizace velení, vyžadují nejen vysokou odpovědnost, ale i zkušenosti, hluboké znalosti a osobní přípravu funkcionářů pro svoji úlohu v řízení operace a boje.

Průřezem a konkretizací požadavků na velení dospějeme k závěru, že jedním z nejzávažnějších problémů v procesu velení je otázka času. S růstem složitosti a rychlosti bojové činnosti vlivem jaderných

prostředků a množstvím techniky ve vojácích vznikají určité disproporce, např.:

— mezi rychlou a rozhodnou činností bojujících vojsk a způsoby a možnostmi současných prostředků velení, kdy proces činnosti orgánů velení od získání zpráv přes jejich zpracování, vyhodnocení, přijetí rozhodnutí a předání úkolu podřízeným je v rozporu s časem, ve kterém mohou vzniknout nové podstatné změny na bojišti, zejména v důsledku manévrových schopností vojsk a použití zbraní hromadného ničení. Mnohá rozhodnutí proto přicházejí pozdě a jsou bezcenná;

— mezi značným množstvím zpráv, které je nutné o situaci shromáždit a mezi typickými možnostmi v krátkých časových lhůtách dosáhnout všech těchto údajů o situaci, zpracovat a zevšeobecnit je;

— mezi potřebou zabezpečit nepřetržitost velení a častým přemísťováním míst velení vlivem jak jaderných prostředků, tak i rychlého tempa operace a boje;

— mezi potřebou okamžitého předání nařízení a rozkazů a kapacitou a možnostmi spojovacích prostředků i organizací spojení s potřebným utajením.

Základní zákonitostí velitele je **požadavek vědeckosti rozhodování**. Průběh operace je velmi variabilní a při řešení každé situace se zpravidla naskytne několik variant, z nichž je nutno vybrat tu neoptimalnější. To vyžaduje důkladný rozbor všech zpráv, celou řadu kalkulací a správné vyvození závěrů. Při složitosti a náročnosti situace, při požadavku maximální přesnosti a všestranného rozboru všech prvků ovlivňujících průběh operace, kvalita a vědeckost analýzy a syntézy by vyžadovala při nynějších metodách a prostředcích velení mnoho času.

Operativnost se tak stává základní podmínkou efektivnosti velení a rychlost jeho kritériem. Dny a hodiny, které mělo velení pro reakci na vzniklou situaci k dispozici v minulosti, se zkracují nyní na minuty a vteřiny. Přitom nesmírně vzrostly společenské důsledky jakéhokoliv zpoždění a chyby.

METODY A ZPŮSOBY DALŠÍHO ROZVOJE VELENÍ

Z praxe známe, že současná metodika práce velitelů a štábů je rozpracována tak, že jejich fyzické i duševní možnosti jsou maximálně využity a i jejich odborná připravenost je na odpovídající výši. Východisko je třeba vidět především ve zkvalitnění technických prostředků velení, které

mohou plnit úkoly s vysokou přesností a značnou rychlostí.

Aby bylo možno tyto požadavky splnit, vystupuje dnes do popředí požadavek **postupně zavádět prostředky mechanizace a automatizace především na ty úseky, které jsou závislé na vyhodnocení značného**

množství informací a zpráv; tyto prostředky ve větším počtu zavádět do armády jako jeden z rozhodujících předpokladů k řešení nejen časových disparit, které mají bezprostřední vliv na operativnost velení, ale i na další objektivizaci ve velení.

Značného úspěchu v této oblasti dosáhly armády kapitalistických zemí, zejména ozbrojené síly USA.

V rámci rozsáhlých opatření vládnoucích kruhů imperialistických států k rozhodnému zvýšení bojové schopnosti a připravenosti ozbrojených sil k vedení války byl položen zvláštní důraz na rozpracování nejracionalnějších způsobů využití nových bojových prostředků. Velení kapitalistických armád je si dobře vědomo, že dosažení úspěchu v boji a operaci přímo závisí na účinnosti a pevnosti systému velení.

K řešení tohoto problému přistoupilo velení americké armády v podstatě dvěma základními způsoby:

- vhodným uzpůsobením organizační struktury velení a zdokonalováním metod práce velitelů a štábů,
- širokým zaváděním a využíváním mechanizace a automatizace v systému velení.

Těžiště úsilí odborníků bylo položeno do řešení automatizovaného systému velení. Současné technické prostředky (elektronika, automatika, samočinné počítače a spojovací prostředky) jsou s to, při vhodném uspořádání do funkčních oblastí zajistit požadavky na velení, zejména z hlediska rychlosti, přesnosti, operativnosti a komplexnosti. K efektivnějšímu využití mechanizace a automatizace jsou v americké armádě vytvářeny pružnější orgány velení a je rozpracován jednotný systém velení v souladu s plánovanou a postupně realizovanou reorganizací ozbrojených sil.

Pro řešení otázek automatizace ve velení, analýzu, problémů, plánovitý vývoj a zavádění potřebné techniky a ke koordinaci vědeckovýzkumných prací, byla vytvořena na ministerstvu obrany již v roce 1948 správa pro mechanizaci a automatizaci. V jednotlivých ministerstvech ozbrojených sil, (pozemních, vzdušných a námořních) byla vytvořena oddělení, jejichž úkolem bylo řídit výzkum a zavádět mechanizaci a automatizaci v jejich resortech.

Pro řešení vědeckých a technických úkolů byla postupně vybudována řada vědeckovýzkumných institucí, z nichž největší ve FORT HUACHUCA (Arizona). To se stalo ústředním výzkumným střediskem automatizace a zkušebním elektronickým

polygonem USA. Jen v tomto středisku pracovalo v roce 1960 více než 5000 vojenských a 2000 civilních specialistů.

Veškeré vědeckovýzkumné práce i technická realizace automatizovaných systémů velení v armádě USA jsou řízeny podle jednotného plánu COMMANDO CENTRAL INFORMATION SYSTEM 1970 „CCIS-70“. Plán stanoví metody budování automatizovaných systémů, trvání výstavby, rozsah dílčích vývojových opatření, doby a způsob zkoušek, zajišťuje materiální, technické a finanční prostředky, předvídá způsob realizace schválených projektů do roku 1970.

V důsledku horečné činnosti, dotované značnými finančními částkami, je v působnosti ministerstva obrany USA v podstatě dobudována řada automatizovaných systémů, které mají zabezpečit jeho činnost — zejména

- zpravodajské automatizované systémy — 438 L a 466 L;
- systém pro vyhodnocování radiační situace 477 L „MUDETS“;
- systémy pro evidenci osob;
- systémy pro řízení přepravy a zásobování atd.

Kromě automatizovaných systémů v rámci ministerstva obrany, jsou: v pozemních silách automatizovaný systém FIELD DATA; ve vojenských vzdušných silách řada systémů, jejichž jádro tvoří automatizované systémy 465 L „NORAD“, 465 L „SAC“ a systém 412 L „TAC“.

Další vývoj směřuje k vytvoření jednotné integrované automatizované soustavy, která by spojovala všechny systémy a pod-systémy v oblasti velení ozbrojených sil do jednoho celku.

Zvláštní pozornost je věnována budování automatizovaného systému velení strategických a kosmických sil, který by zabezpečil v libovolném okamžiku a na kterémkoliv místě zasadit takové prostředky napadení, které by nejlépe odpovídaly vzniklé vojenskopolitické situaci.

Ve vývoji samočinných počítačů je kladen hlavní důraz na zmenšení váhy a rozměrů a na zvýšení jejich spolehlivosti. Vývoj samočinných počítačů a jiných zařízení není dosud ukončen. V americkém tisku je přesto vyslovován názor, že současný stav tvoří spolehlivou základnu pro vybudování automatizovaných systémů ve velení a k plnění rozsáhlých a náročných úkolů strategického, operačního a taktického charakteru.

Všestranný rozvoj techniky v socialistických zemích byl zpomalen dogmatickým

odmítnutím kybernetiky v počátečním období jejího vývoje. Tak vzniklo určité zpoždění, které se pochopitelně promítlo i do rozvoje techniky pro řízení a organizaci velení. Jakmile byla škodlivost odmítnutí kybernetiky rozpoznána, došlo v SSSR a ostatních socialistických zemích k podpoře vědy o řízení a k rozvoji potřebných technických odvětví. Počátky rozvoje velení v naší armádě je možné datovat od roku 1960, kdy práce v této oblasti začala probíhat na několika pracovištích ČSLA.

V důsledku snahy přiblížit se úrovni kapitalistických armád a dohnat jejich náskok i na základě konkrétní potřeby v denní praxi vojenského života, setkáváme se s takovými termíny, jako racionalizace velení, mechanizace a automatizace, které jsou velmi často užívány v naší vojenské terminologii.

Racionalizace ve vojenství jsou v podstatě všechna praktická opatření, jejichž cílem je zvýšit účinnost působení soustavy ozbrojených sil v hlavním procesu, tj. v ozbrojeném boji. Prostředkem racionalizace jsou všechny činitele, vložené mezi člověka a předmět jeho působení práce. Objektem racionalizace je pracovník, pracovní programy, pracovní prostředky a různé předměty práce, které slouží k účelnému působení vlastní ozbrojené soustavy na nepřítel (činnosti projektované i skutečné).

Zahrnuje praktická, plánovitá, soustavná a systematická komplexní účelná opatření na základě nejnovějších poznatků vojenské vědy a dosaženého stupně rozvoje vědy ve společnosti, ke zlepšování organizace a organizovanosti soustavy ozbrojených sil a probíhajících procesů v ní s hlavním důrazem na člověka a neúčinnější techniku.

Racionalizace velení směřuje k zajištění nejvyšší organizovanosti soustavy a procesů probíhajících v ozbrojených silách i ozbrojeném zápase. Spočívá ve stejných opatřeních, jako racionalizace ve vojenství, zaměřených však na zvýšení účinnosti procesů organizování a řízení. Jde hlavně o zlepšování pracovních metod, pracovních podmínek a prostředí, o prohlubování organizace štábů a zejména o zavádění nejúčinnějších prostředků mechanizace a automatizace.

Při rozboru současného zaměření racionalizačního úsilí ke zkvalitnění velení je účelné blíže si všimnout úlohy vojenské vědy v tomto procesu.

Důležitým úkol dneška je, **docílit maximálně exaktního pojetí vojenské vědy**, kte-

rá by se v maximální míře opírala o matematiku, kybernetiku a experiment. Takto pojatá vojenská věda by měla umožňovat maximálně přesný exaktní popis vojenské reality (ne neprověřených spekulací), kybernetickou interpretaci procesů ve vojenství, matematicko-logickou formulaci a algoritmizaci těchto procesů. Měla by využívat v maximální míře experimentu a neustálé ověřování svých poznatků.

Významnou roli v takto exaktně pojaté vojenské vědě musí mít i **teorie velení**.

Teorie vojenského velení je teoretickou základnou velení a vodítkem pro praxi a její rozvoj. Praktickými výsledky mají být exaktně zdůvodněné modely, navrhuji optimální procesy velení. Zahrnuje nutně všechny oblasti a stránky procesu velení, tedy oblast vojenskoorganizační, kybernetickou stránku velení a techniku použitou pro velení.

Vědecká teorie velení musí ke kritickému rozboru praxe a ukazování cest dalšího rozvoje velení využít všech poznatků ze všech oblastí vědy dotýkajících se komplexu procesů, z nichž je složeno a jimiž je velení realizováno. V tom je vedle kritičnosti a exaktnosti teorie velení její význam a úloha.

Význam teorie velení pro racionalizaci velení můžeme tedy vymezit takto:

Všechny úvahy o racionalizačních opatřeních ve velení ozbrojených sil je třeba vést z hlediska skutečně vědecké teorie velení. Tato teorie hraje základní úlohu proto, že kriticky a exaktně hodnotí a tím urychluje a zdokonaluje reálné probíhající procesy velení a to při respektování současné tendence k integraci vědeckých poznatků a oborů. Teorie velení musí tedy využívat všech vědeckých oborů, jejichž předměty zkoumání zasahují do některých komplexů procesů ve velení.

Všimněme si zejména problémů, které je třeba v současné a budoucí etapě rozvoje velení řešit, v etapě, která je rozhodující pro zásadní kvalitativní skok, odpovídající požadavkům další etapy technického rozvoje — pro skok od mechanizace k automatizaci značné části procesů velení. Je zřejmé, že tento proces není krátkodobý, nedá se vyřešit direktivním způsobem. Jeho vyřešení v armádách Spojeného velení je podmíněno mimo jiné průběhem rozvoje nové vědecké technické revoluce jednotlivých států této koalice a také jejich koordinovaným a společným úsilím.

Naše armáda vstupuje do tohoto procesu vcelku dobře připravena. Byla soustředěna a zahájena výchozí příprava zá-

kladních řešitelných kádřů, rozvíjí se širší záložena analytická práce pro řešení jednotlivých problémů. Armáda disponuje dobře vybavenou sítí SPS s odbornými kádři pro projekci i provoz děroštitkové techniky. Úspěšně se rozvíjí vybavení materiální základny samočinnými počítači, jak pro laboratorní provoz, tak pro provozní účely. Jsme vybaveni pro současnou dobu i dostatkem spojovacích prostředků, které jsou v rámci jednotné spojovací soustavy schopny zabezpečit počáteční požadavky na přenos dat.

Materiálně technická základna prostředků velení, její další předvídaný rozvoj, historické zákonitosti pronikání nové techniky do systému velení nás opravňují k názoru, že proces automatizace některých úloh velení bude zahájen na nejvyšších centrech vojenského velení a postupně bude rozšiřován na operační a taktický stupeň velení. Bude postupovat od mírového a teritoriálního systému k polnímu systému velení. Tento postup je časově limitován rychlostí technického rozvoje prostředků automatizační techniky pro zpracovávání dat a přenosových zařízení pro přenos informace odpovídajících parametrů.

Těžištěm přenosu dat bude jednotná spojovací soustava, která umožní shromažďování informací z mnoha prostorů rozptýlených zdrojů do určitého výpočtového střediska, ve kterém se informace zpracují, vyhodnotí a využijí k zpracování závěrů při rozhodnutí, které se opět přenesou k vykonavatelům ve formě podkladových materiálů nebo povelů.

Soustava pro přenos dat bude zahrnovat v podstatě zdroje informací, vysílač a přijímač informací, spojovací (přenosové) kanály, které musí zabezpečit přenos informací v požadovaném množství a s požadovanou bezpečností na strojně početní stanice či výpočetní střediska. Všechny tyto prostředky musí být spojeny v jednotné soustavě, která svoji kvalitou a rozsahem musí vyhovovat provozním potřebám. Při zabezpečování automatizace velení oddělovat samočinné počítače a zdroje prvotních informací od prostředků přenosu, tj. od spojovací soustavy, není myslitelné. Pod pojmem přenosu dat nutno vidět soubor technických zařízení, určených pro přenos informací mezi jejich zdrojem, výpočetním střediskem, uživatelem zpracovaných dat a vykonavatelem rozkazů či nařízení. Přitom tyto soubory technických zařízení jsou neoddělitelnou součástí dané jednotné spojovací soustavy,

neboť po jejich jednotlivých kanálech bude uskutečňován jak přenos dat, tak předávání různých zpráv a spojů.

Vybavenost armády spojovacími prostředky vyhovuje potřebám přenosu dat a je jako celek po stránce technické i po stránce ekonomické a organizační na úrovni potřeb. V dalším však bude nutné i nadále sledovat perspektivní požadavky a komplexní automatizované soustavy na přenos dat a z hlediska perspektivních možností zaměřovat požadavky na vývoj a výzkum spojovací techniky a postupně realizovat její dodávání do vojsk.

Další racionalizace práce všech stupňů velení musí vycházet z vnitřních rezerv, které jsou v organizaci a systému jejích práce, v její technizaci vhodnými dostupnými, organizačními a výpočetními prostředky a především ve zdokonalení způsobů a prostředků přenosu informací a jeho utajení.

Tyto velitelské stupně by se měly zaměřit na **organizační přípravu perspektivního systému velení** tím, že pro jeho zavádění připraví nezbytné podmínky. Soustředí se na vytvoření jednotné metodiky a organizace práce, na jednotný systém toku informací (při nezbytnosti diferenciací potřeby informací na jednotlivých stupních a odstranění názorů a představ, že čím více informací, tím lépe), na propracování koncepce velitelských stanovisek, na sjednocení, zredukování a postupnou formaci a typizaci štábní dokumentace.

Rozvoj velení operačních a operačně taktických stupňů velení lze rozdělit na dvě sféry činnosti:

- na oblast koncepční, metodické a ústředně projekční činnosti; řeší specializované výzkumné ústavy a zařízení;

- oblast vojenskoodborné přípravy a realizace racionalizačních opatření; řeší složky MNO a štáby svazů.

Ústřední řešení rozvoje velení v první oblasti by mělo být doprovázeno nejširší iniciativou a aktivitou všech ostatních složek. Mělo by se projevit zejména v těchto úsecích:

- v podílu na zvýšení exaktnosti vojenské vědy, v exaktním popisu uvažovaných procesů pro velení; rozvoji vojenské statistiky jako základní metody pro kvantitativní vyjádření parametrů a faktorů, které velení potřebuje;

- v měření a formálně logickém popisu procesů velení, zejména informačních a dílčích rozhodovacích procesů, v současných podsystemech velení;

— v podílu na teoretickém rozpracování disciplín obecné teorie velení jako teoretického a metodologického základu kvalitativně nového systému velení;

— v iniciativní formulaci úloh pro řešení na samočinných počítačích a v podílu na jejich experimentálním ověřování v praxi;

— širokém využívání základny vojenské automatické výpočetní techniky pro různé speciální vojenské, vědecko-technické, plánovací, statistické a jiné výpočty složek a štábů;

— ve využití experimentálních a praktických výpočetních úloh pro postupné školení specialistů v jednotlivých složkách a štábech;

— ve využití nejen technické základny, ale také projekční a výpočetní kapacity SPS k realizaci projektů štábů okruhů a svazků;

— v dalším promyšleném školení, přípravě a výběru kádrů pro další perspektivní rozvoj velení a to zejména na konkrétních dílčích racionalizačních úkolech.

Značnou pozornost při zkvalitňování velení v procesu jeho dalšího rozvoje bude vyžadovat další **příprava kádrů**, protože člověk s jeho vlastnostmi a schopnostmi má i v tomto směru rozhodující úlohu.

První předpoklad v tomto směru je důkladné zvládnutí teorie marxismu-leninismu a neustálé zdokonalování vlastní politické přípravy jako základu pro pochopení objektivních zákonů soudobé války, operace a boje. To umožňuje jednat tak, jak to vyžaduje konkrétní situace, pracovat metodou hlavního článku, jehož řešením se zároveň řeší i řada s ním souvisejících podřadnějších problémů. Tim se odstraní šablonovitost, dogmatismus a rutinérství, vytvářejí se podmínky pro rozvíjení rozumné iniciativy, používání bohatých zkušeností z minulé války a všeho toho nového, co bylo ve vojenství vytvořeno, správnost hodnocení sil a možnosti nepřítelů a dovedné řízení činnosti všech sil a prostředků na bojišti.

Druhý předpoklad je soustavné zvyšování a zkvalitňování znalostí operační a taktické přípravy. Jako v každém oboru lidské činnosti, tak i ve vojenství platí, že nelze dosáhnout úspěchů bez dokonalých znalostí všeho toho, co bylo dosud v této oblasti vytvořeno a bez jejich neustálého doplňování. V našich štábech musí být vypestována úcta k vojenské teorii, snaha zvládnout ji, jakož i schopnost tvořivě ji rozvíjet a aplikovat v praxi.

Třetí předpoklad je další zvýšení úrovně technického vzdělání velitelského sboru. Různorodá technika, již jsou jednotlivé druhy vojsk vyzbrojeny a štáby na všech stupních vybaveny, má různé takticko-technické vlastnosti, které je zapotřebí dobře poznat. Výborná bojová i ostatní technika, kterou má naše armáda ve výzbroji není dosud plně zvládnuta. A to se týká i té části techniky, která nám bezpodmínečně zabezpečuje a vytváří podmínky pro velení. Dokonalé využití prostředků mechanizace a automatizace ve velení je společně s druhými činiteli bezprostředně závislé na znalostech parametrů těchto prostředků a tím i jejich možnosti. Praxe nám ukazuje v řadě případů povrchní znalosti možnosti prostředků mechanizace a automatizace, čímž pochopitelně vznikají zkreslené názory na jejich použití. Volání štábů všech stupňů po nových technických prostředcích pro zkvalitnění velení je potom v důsledku nepřipravenosti kádrů v přímém rozporu s využíváním všeho toho, co nám náš výzkum a výroba pro velení dává a v budoucnosti bude dávat.

Zde nejde jen o výchovu dostatečného počtu nových technických kádrů, ale současně o převýchovu kádrů. Má-li velitel a jeho štáb v blízké perspektivě efektivně využívat samočinných počítačů nových metod řízení, musí být v dostatečné míře seznámen s principy automatizace i moderních metod plánování a řízení. To je úkol velmi složitý, protože vyžaduje jednak zvládnout některé zcela nové vědní obory a jednak získat tyto znalosti s potřebným předstihem.

Důležitým činitelem dalšího zkvalitnění velení je **systematické propracování a uplatňování v praxi metodiky práce velitelů a štábů**. Organizovanost a plánovitost práce se odráží v přesném a včasném plnění všech úkolů, ve vytváření příznivých podmínek pro činnost vlastního i podřízených štábů, ve včasném odstraňování všech objektivních překážek, které by mohly negativně ovlivnit plnění úkolů. Organizovanost a plánovitost práce škodí nejvíce živelnosti. Velitel a štáb, který by řídil podřízené „z chodu“ bez uvážení a zhodnocení všech činitelů nemůže dosáhnout v operaci trvalých úspěchů.

Při vedení operací ve vysokých tempích, za oboustranného použití zbraní hromadného ničení a množství techniky nelze úspěšně velet bez podrobných znalostí nepřítelů, vlastních vojsk, terénu, bez přesných a podrobných propočtů palebných a manévrových možností sil a pro-

středků vlastních a nepřátelských apod. Aby mohl velitel splnit potřebný rozsah prací, musí se obracet ke svému štábu, náčelníkům druhů vojsk a služeb pro různé propočty, kalkulace, radit se s nimi, přijímat jejich návrhy k rozhodnutí. Nebude-li to dělat, může se ve svém rozhodnutí dopustit chyb; byť by byl sebelépe odborně připraven, bylo by nad jeho síly všechny úkony splnit bez pomoci štábu.

Proto se stále ještě střetáváme v praxi některých velitelů při rozhodování s dlouhými poradami a doklady. Je však nutno přiznat, že jsou vinní nejen velitelé. Na tomto stavu mají bezesporu svůj podíl i neodpovídající požadavky, které jsou z hlediska velení veliteli ukládány. Příčina je v tom, že nedostatečně hluboko jsou v tomto směru analyzovány všechny kvalitativní změny, které nastaly ve vojenství od druhé světové války. Tehdy byl takový způsob práce velitelů reálný, neboť operace se připravovaly v průběhu několika týdnů (a někdy i měsíců) a byly vedeny značně nižšími tempy. V současných podmínkách tomu však bude naopak a velitel bude při všech svých úkonech značně limitován časem. A přitom se zdaleka ne v plné míře využívá kapacita štábu, náčelníků druhů vojsk a služeb a jejich štábů, jejichž aktivita i pasivita na druhé straně vyplývá z ujasnění nebo neujasnění jejich práv a povinností. V důsledku toho značná část vysoce kvalifikovaných důstojníků je nucena být pasivní, neboť čeká na to, že velitel sám vše vyřeší a vydá jim odpovídající pokyny.

Bezprostřední povinnosti velitele je přijetí rozhodnutí, zejména k použití ZHN. Svým rozhodnutím velitel určuje záměr bojové činnosti, způsob použití prostředků

bromadného ničení, úkoly podřízených a vážná opatření k zabezpečení bojové činnosti vojsk. Za další opatření všestranného zabezpečení bojové činnosti, za jejich organizaci a uskutečnění v soulase s rozhodnutím velitele musí odpovídat štáb a náčelníci druhů vojsk a služeb.

Zkušenosti potvrzují, že nastala doba, kdy je nutné přezkoumat rozdělení povinností a funkční náplně na stábech. Je potřebné zaměřit se i na další zvýšení odpovědnosti a pravomoci náčelníka štábu i náčelníků druhů vojsk, služeb a oddělení bez narušení zásad nedílné velitelské pravomoci při dodržení principu centralizovaného velení se strany velitele a vytvářet další podmínky k rozvoji rozumné iniciativy a tvořivému přístupu k plnění úkolů podřízenými.

Štáb i náčelníci druhů vojsk a služeb nejsou pouze pomocníky velitele při velení, ale i autonomní řídicí orgány, které se musí celého procesu bezprostředně a aktivně zúčastnit, aniž by nahrazovali vedoucí a řídicí úlohu velitele. V tomto směru bude nutno uvést v soulad teorii oblastí velení se skutečností a vymezit v ní tu úlohu štábu, kterou v životě hrají a s postupným dotováním účinnými technickými prostředky pro velení budou hrát.

Další vážný činitel, který má vliv na další zkvalitnění velení je **organizační struktura orgánů velení**, neboť rychlost a efektivnost práce štábu je rozhodujícím způsobem podmíněna jejich organizací. Současná struktura těmto požadavkům plně neodpovídá, protože vytváří komplikované vzájemné součinnosti vztahy, v poli je málo pružná a mobilní a vysoké početní stavy komplikují i materiálně technické a ostatní zabezpečení.

Závěr

Podmínky vedení operací vytvářejí nové podmínky pro velení a z toho vyplývající požadavky na systém a metody velení. Požadavky na velení se kvalitativně liší od podmínek minulé války. Zkušenosti ukazují, že přes veškerou snahu a úsilí štábů zdokonalit velení, není možné překonat disproporce a protiklady velení současnými prostředky a metodami, a proto k zásadnímu vyřešení těchto disproporcí v systému velení je nutno jít kvalitativně novou cestou. Neřešit zkvalitnění celkového stavu jen v jednotlivých dílčích problémech, ale v celém komplexu.

Hlavní prostředek ke zkvalitnění velení v současné etapě je příprava a zavedení mechanizace a automatizace do procesu velení, jako předpoklad jeho základní změny. Je to rozsáhlý a náročný proces, který musí být dokonale připraven. K tomu, aby automatizace ve velení se začala realizovat, nestačí instalovat samočinný počítač a zabezpečit spojovací prostředky pro přenos dat, byť by sebelépe zabezpečovaly současné i perspektivní požadavky. Automatizace je především záležitostí organizační, i když

technika hraje přirozeně zásadní roli. Rozhodující úlohu při jejím zavádění hrají kádry a ne stroje. V čele rozvoje velení musí stát organizátoři nově automatizovaných procesů velení. V daném případě jsou to speciálně připravení důstojníci vševojskového zaměření i jednotlivých druhů vojsk, systémoví analytici, kteří jsou schopni analyzovat daný problém v pojmech kybernetiky. Nezbytná je úzká spolupráce kvalifikovaných matematiků a programátorů úloh pro samočinné počítače, inženýrů elektroniků a jiných techniků. Jejich práce musí být kolektivní, podřízena komplexnímu záměru rozvoje velení.

Automatizace procesu velení nikterak nesnižuje nároky na náročnost přípravy velitelů a příslušníků štábů, ale naopak rozšiřuje požadavky na další všeobecné matematické a technické vzdělání. Orientace v kybernetice by měla patřit k základům všeobecného vzdělání důstojníka. Jestliže uvažujeme o zpětném vlivu postupující automatizace do velení je nutné zaměřit odborný profil velitele a příslušníka štábu ke skutečně vědecky podloženým metodám řízení vojsk. V podstatě jde o to, že automatizace bude stále více a více stavět před velitele nutnost při řízení otázek organizace, plánování a řízení vůbec — od zkušeností, přibližných odhadů a tzv. intuice k vědeckým metodám, hlubokým analýzám, k využití všech vhodných exaktních metod.

Automatizace si vynutí ve velení nové metody a organizaci práce i strukturu orgánů velení. Tak jak nelze prostě automatizovat až dosud historicky vyvinuté pracovní postupy velitele štábu, právě tak nelze dosáhnout další vysoké produktivity jejich práce bez mechanizace a automatizace procesů řízení a organizování.

Automatizace velení má vliv i na organizační strukturu řídicích orgánů, jejich početní a odborné složení. Tyto změny musí být včas předvídaný.

Proto souběžně s vývojem a postupným doplňováním našich štábů prostředky mechanizace a automatizace prací musí jít ruku v ruce příprava kádrů, úprava organizační struktury velitelských orgánů i zpracování a osvojení si odpovídající metodiky práce. Jedině tímto způsobem se mohou odstranit porušené proporce mezi požadavky operací a možnostmi velení.

K otázkám vojenské doktríny

Podplukovník Zdeněk Hradecký, CSc.

Stať „K otázkám vojenské doktríny“ spadá do neuzavřené diskuse o vztahu vojenské doktríny, vědy a strategie, která se rozvinula po projevu ministra obrany SSSR maršála Malinovského na XXII. sjezdu KSSS. Řada článků, především v sovětských, ale i v našich časopisech, přinesla bezesporu mnoho podnětů k zamyšlení. Tvůrčí aktivitu vojenskoteoretického myšlení v této oblasti podnítil především nový přístup k nazírání a zkoumání otázek vojenství — vojenskoteoretická konference k problému podstaty a obsahu sovětské doktríny v květnu 1963 v Moskvě, a vydání knihy „Vojenská strategie“.

Studie, články i dílčí příspěvky zaměřené k danému problému se zabývají v podstatě dvěma základními otázkami, a to: opodstatněnost existence vojenské doktríny a v souvislosti s tím definici jejího předmětu a obsahu a vzájemnými vztahy vojenské doktríny a vojenské vědy.

Poměrně obsáhlé množství materiálů ukazuje, že v pojetí vojenské doktríny a zejména pak v upřesnění vztahů vojenská věda — vojenská doktrína, není všechno zcela jasné, jednoznačné a v zásadních otázkách dořešené. Je to důkaz toho, že rozvoj teoretického myšlení není otázkou autority a funkce toho či onoho autora, ale především otázkou vědeckého přístupu, vědeckých analýz a vědeckého způsobu nazírání na soudobé otázky vojenství.

Přes rozpornost a názorovou nejednotnost při řešení jednotlivých otázek vojenství je důležitý moment v tom, že velká většina diskutujících si plně uvědomuje skutečnost, že všechny stránky vojenských problémů sjednocuje jednotný názor na podstatu války, dosažený stupeň rozvoje výrobních sil a bojové techniky na ideologii, psychiku, morálku atd. — tedy leninské principy řešení vztahu války a míru, humanismu a násilí, existence a vývojový pohyb boje dvou táborů, rozvoj světové socialistické revoluce a socialistické sou-

stavy. Že většinu vojenskoteoretických problémů a jejich řešení spojuje i řada dalších stránek společenských, technických, ideových a stejně tak i praxe výstavby a obrany socialistické společnosti. Vše, co spadá do oblasti vojenské vědy i vojenské doktríny, sjednocuje praxe ozbrojeného zápasu a snaha o odvrácení příští možné světové války. V tom všem a v řadě dalších společných rysů tkví ohromný význam a schopnost tvůrčího přístupu na poli vojenské teorie.

Pod zorným úhlem těchto skutečností je třeba se dívat i na otázky vojenské doktríny a její vztah k vojenské vědě a na způsob jejich zkoumání; to je v podstatě hlavní obsah článku generála Vitanovského „K otázkám doktríny“.

Tematicky, obsahově i metodicky je tomuto článku velmi blízká stať plukovníka Laronova „O vzájemných vztazích vojenské vědy a vojenské doktríny“, zveřejněná v časopise Vojennaja mysl č. 12/1964. V článku plukovníka Laronova se v mnoha případech odrážejí výsledky jednání již zmíněné konference o sovětské vojenské doktríně, především pak některé myšlenky z hlavního referátu této konference, který přednesl generálmajor A. A. Prochorov, a stejně tak i názory některých dalších vojenských teoretiků, kteří se zabývají řešením daného problému, např. generála Kozlova, plukovníka N. A. Lomova a dalších.

S cílem přispět, byť dílčím způsobem k řešení této jedné ze základních vojenskoteoretických otázek, chci s využitím obou jmenovaných článků vyslovit i svůj názor k některým problémům.

Veškeré úvazy zaměřuji výhradně k posuzování socialistické vojenské doktríny a socialistické vojenské vědy. Tím celý problém zužuji proti oběma autorům, kteří se zvláště v prvních částech svých článků zabývají vojenskou doktrínou a vojenskou vědou na obecné úrovni.

Pojem „Vojenská doktrína“ a opodstatněnost existence socialistické vojenské doktríny

Oba autoři, a společně s nimi i další, shodně konstatují, že donedávna bylo mnoho názorů na to, zda existuje socialistická vojenská doktrína. Velmi zřídka se psalo o předmětu vojenské doktríny a o problémech vzájemných vztahů s vojenskou vědou, ale i samotná opodstatněnost doktríny nenacházela místo ve vojenskoteoretických statích. Plukovník Larionov formuluje důvod tohoto stavu takto: „... takováto nemorální situace se vytvořila v důsledku zcela subjektivních a často předpojatých názorů Stalina v oblasti doktrinních otázek...“.

Generál Vitanovský uvádí: „... Není ani daleko doba, kdy mnozí tvrdili, že doktrína je něco nevědeckého a že je to termín vlastní idealistickému způsobu myšlení, kdežto u nás existuje věda. Stavěla se do protikladu vojenská doktrína s vojenskou vědou...“ Z tohoto poznatku vyvozuje hned v zápětí závěr, že „... není proto divné, že stanovení základů vojenské doktríny se dlouho nevěnovala odpovídající pozornost u nás, ani u našich přátel.“

S prvním poznatkem o určitém „zneužití“ pojmu vojenská doktrína v naší vojenské terminologii je třeba jistě plně souhlasit. Nejde totiž jen o pojem „vojenská doktrína“, ale o termín „doktrína“ vůbec — který se ztotožňoval s doktrínářstvím — dogmatismem.¹⁾

S doktrínou a jejím obsahem byl velmi úzce svázán a zdůrazňován vliv subjektivního činitele — na to oba autoři shodně poukazují. V historii „proslavené“ vojenské doktríny předních kapitalistických vojenských teoretiků a vojevůdců (Šlifenova, Fullerova doktrína a jiné) jsou jistě typické příklady posouzení právě místa a úlohy subjektivních faktorů při formulování a praktickém uplatňování vojenské doktríny v konkrétních podmínkách společenského zřízení, které zároveň nemalou měrou přispěly k tomu, že v určitém období rozvoje socialistického vojenství byl pojem doktrína vyškrtnut z naší terminologie.

Má-li pravdu plukovník Larionov, který připisuje vinu na „tomto nenormálním stavu“ Stalinovi a jeho zcela subjektivním názorům na základní otázky vojenské teorie, pak nutno přiznat, že vlastně došlo k pozoruhodnému paradoxu: Dogmatismus v přístupu k některým vojenskoteoretickým otázkám zlikvidoval doktrínu proto, že měla „údajně velmi blízko k dogmatismu“.

V období „negace existence vojenské doktríny“ byl pojem „doktrína“ nesprávně vyhrazován pro označení „nevědeckosti“ buržoazní vojenské vědy. Tak jako u nás byla „zlikvidována vojenská doktrína“, tak na Západě našimi ústy byla „zlikvidována“ buržoazní vojenská věda a nahrazena pojmem doktrína.

V oblasti opodstatněnosti existence nejen socialistické, ale i buržoazní vojenské vědy bylo již mnoho uvedeno na správnou míru. V našem vojenském tisku byla jednou z prvních studií v této oblasti obsáhla stať podplukovníka Miloše Beneše a podplukovníka Čestmíra Berky „Jak může poznávat buržoazní vojenská věda“ v časopise Vojenství č. 2 a 3/1959.

„Nevědecká příchut“ vojenské doktríny, jak uvádí generál Knotek v článku „Socialistická vojenská věda a doktrína“ (Sborník VA AZ řada 2 čís. 3/1963) si v myslí velitelského sboru udržela ještě své místo a je to mimo jiné i jedna z příčin určitých „rozpaků“ ve zdánlivě „nové situaci“.

Oživení, modernizace, eventuálně vzkrísení již dříve existujícího pravého významu pojmu „vojenská doktrína“ je proto bezesporu nutnou a vysoce potřebnou otázkou vojenskoteoretické práce.²⁾

Všimněme si však nyní druhého poznatku — eventuálně závěru, který vyvozuje generál Vitanovský v tom smyslu, „... že není proto divné, že stanovení základů vojenské doktríny se dlouho nevěnovala odpovídající pozornost u nás, ani u našich přátel.“

Plukovník Larionov sice takto problém neformuluje, ale u některých dalších auto-

¹⁾ Terminologický slovník, vydaný nakladatelstvím politické literatury v Praze v roce 1962, definuje termín „vojenská doktrína“ takto: = nauka, učení, teorie, systém, soustava. V češtině se obvykle užívá spíše v hanlivém smyslu, ve významu obdobném systému dogmat (viz Eisenhowerova doktrína, Monroeva doktrína atd.) — odvozeno „doktrínářství“ = myšlení, jednání, hlásání teorií odtržených od života, dogmatický vztah k teorii.

²⁾ Definici vojenské doktríny najdeme např. v díle M. V. Frunzeho a v řadě jiných prací zakladatelů socialistické vojenské vědy.

rů se s ním můžeme s určitými obměnami setkat také.

V určitém období u nás a u našich přátel neexistovala tudíž vojenská doktrína, protože nebyly, jak vyplývá z kontextu, stanoveny její základy. Vzhledem k tomu, že tyto názory se objevily již před několika lety, uvádí generál Knotek na adresu zastánců těchto názorů: „...Správná snaha »uvést věci na správnou míru« v našem odborném tisku má však namnoze spekulativní charakter, nadsazuje a ve snaze zdůraznit »to nové« vzbuzuje až dojem jakoby socialistická doktrína byla »novým objevem« současné etapy vývoje socialistického vojenství...“. K dotvrzení tohoto poznatku, který sice již zasahuje do sféry vztahů mezi vojenskou doktrínou a vojenskou vědou, uvádí: „...V některých případech se to projevuje nesprávnou snahou stavět socialistickou vojenskou doktrínu a vojenskou vědu“ vedle sebe a na stejnou úroveň a hledat mezi nimi „rozdíly“. To pak zákonitě vede i k nesprávnému směřování jejich obsahu, k zdanlivé duplicitě jejich úkolů, vzájemnému zaměňování jejich společenské funkce a v konečném výsledku namnoze k zatemňování těch pohledů na teoretické vztahy vojenství, které se dosud, bez vojenské doktríny zdály být jasné...“.

Skutečně nelze hovořit o tom, že by se snad teprve nyní formulovaly základy socialistické vojenské doktríny. Přitom však souhlasím s tím, že termínu „doktrína“ je třeba dát odpovídající, nikoli však zcela novou, náplň. Socialistická vojenská dok-

trína, obdobně jako kterákoli **vojenská doktrína existuje ve vojenství zcela objektivně bez ohledu na to, zda se používá k jejímu označení termínu doktrína, nebo zda se nahrazuje jiným pojmem.** Vojenská doktrína není ve vojenství nic zcela nové a není ani žádný specifický výraz, užívaný bez přívlastku „vojenská“ jen ve vojenství. I v řadě jiných oborů (např. v ekonomice, medicíně atd.) představuje každá doktrína souhrn, systém či soustavu konkrétních, obecně či jen pro určitou část společnosti platných a direktivních zásad pro praktickou realizaci závěrů, principů a pouček teorie — tedy pro praktickou činnost lidí v určitém oboru nebo oblasti. Vojenská doktrína představuje tedy stejný systém či souhrn jmenovaných činitelů, vyvěrající z vojenské vědy při přípravě a vedení ozbrojeného zápasu.

Objektivní existence socialistické vojenské doktríny, nezávislá na tom, zda k jejímu označení bylo či nebylo použito termínu doktrína, není ovšem důvod k její nezměnitelnosti. Neznamená to, že je jednou provždy dána a že není potřeba ji měnit buď postupně nebo od základu. Naopak. Společenská potřeba současné socialistické vojenské doktríny a v důsledku toho i stanovení jejich současných charakteristických rysů v nových podmínkách — to zákonitě vyplynulo z kvantitativních změn v poměru sil ve světě, z nové kvality charakteru a podmínek ozbrojeného zápasu, vyvolaných především jadernými raketovými zbraněmi a z celé řady dalších potřeb, které z těchto základních aspektů vyplývají.

K některým základním aspektům zkoumání vzájemných vztahů mezi vojenskou doktrínou a vojenskou vědou

Ke zkoumání vzájemných vztahů mezi vojenskou doktrínou a vojenskou vědou přistupují autoři různě. Aplikují různá hlediska a kritéria vzájemného srovnávání a zcela zákonitě z těchto rozborů vyvozují i různé závěry. Po stránce obsahové i metodické jsou si velmi blízké články generála Vitanovského a plukovníka Larionova.

Oba autoři začínají objasněním definic pojmu „vojenská věda“ a „vojenská doktrína“ a na tomto základě, který obráží správný vědecký přístup ke zkoumání určitého problému, přecházejí k vyvozování poznatků a závěrů v otázkách např.: vztah vojenské vědy a doktríny vzhledem k „nadřazenosti“, rozbor zdrojů vojenské vědy a doktríny, sféry jejich zájmů a pů-

sobnosti, místo a úloha subjektivních a objektivních faktorů, dělení vojenské vědy a vojenské doktríny atd.

Velkým počtem aspektů a kritérií, složitostí a rozsáhlostí každého z těchto problémů na jedné straně a omezenými možnostmi jednoho článku na straně druhé, byli oba autoři nuceni v mnohých případech upustit od hlubších rozborů, které by daly nahlédnout hlouběji pod povrch někdy velmi kategoricky formulovaných závěrů; tím v podstatě značně omezili účinnější diskusi, která by šla „na kořen věci“.

Diskutovat ke všem problémům by bylo přinejmenším neskromné a zůstalo by na povrch problémů. Proto se zaměřím jen na

dvě otázky: k vzájemné podřízenosti či nadřízenosti vojenské doktríny a vědy a dále k základnímu poslání, funkci a úloze vojenské vědy na jedné straně a vojenské doktríny na straně druhé.

V souvislosti s otázkou nadřízenosti a podřízenosti vojenské vědy a vojenské doktríny uvádí generál Vitanovský dvě závažná tvrzení, která vytržena z kontextu si do značné míry protřečují. V úvodní části článku píše: "...Nově formulovaná vojenská doktrína, i když se opírá o nejnovější závěry vojenské vědy a je tudíž ve srovnání s dosud platnou vojenskou doktrínou stabilnější, přece jen za vojenskou vědou do určité míry zaostává... Vojenská věda stále předstihuje vojenskou doktrínu...". Potud lze plně souhlasit. Generál Vitanovský pokračuje takto: "...Ovšem i empirické vypracování nové vojenské doktríny může předstihnout v určité etapě vojenskou vědu, která se příliš drží svých konzervativních názorů...". Tento stav charakterizuje autor sice jako výjimku, ale přesto výrazně uzavírá tento aspekt závěrem: "Obvykle věda udává, nebo alespoň by měla udávat doktríně směr".

Z uvedených výňatků probleskuje určitá tendence k zeslabování významu vojenské vědy ve vztahu k doktríně. Jakéhosi vrcholu dosahuje tato tendence v místech, kde autor dochází k závěru, že "...Vojenská věda získává u doktríny řídící pokyny, koncentruje je ve vlastním úsilí k teoretickému řešení a zdůvodnění hlavních úkolů budování armády v rámci platné doktríny. Pokroková doktrína tím nutí vědu, aby... atd."

U tohoto momentu se pozastavím. Není totiž zcela jasné, jak může vojenská doktrína udávat vojenské vědě směr, dávat jí řídící pokyny — vycházíme-li z definice doktríny, kterou generál Vitanovský uvádí v tom smyslu, že vojenská doktrína jsou vědecky zdůvodněné a podložené pokyny...

Kde tedy získala vojenská doktrína tyto vědecky zdůvodněné pokyny? Kdo je pro ni vypracoval? Nebo snad vojenská věda si staví tyto řídící pokyny prostřednictvím doktríny?

Vztah vojenské vědy k doktríně je v tomto směru daleko složitější.

Dříve než dále proberu tento určitý rozpor, všimněme si, jak se na daný problém dívá plukovník Larionov. Speciálně v otázce „kdo koho táhne vpřed“ dospívá k závěru, že rozhodující úloha připadá vojenské vědě. Doslova uvádí: „Některí autoři

hledají rozdíl mezi doktrínou a vědou v jejich vzájemné podřízenosti, přičemž se dopouštějí zcela nutně závažné metodické chyby.“ Ve svém článku dokumentuje tento poznatek na práci generála Kozlova, uveřejněné v časopise „Kommunist vooružených sil“ č. 5/64, a říká: "...v určité míře se této chyby nevyvaroval ani generál Kozlov, který tvrdí, že věda dostává od doktríny řídící, usměrňující pokyny a že doktrína tím nutí vědu hledět do budoucna — vpřed.“ A dále pak k tomu dodává: "...Vojenská věda, je-li konečně řeč o tvůrčí vědě, hledí vpřed a dělá perspektivní prognózy i bez usměrňujících pokynů doktríny. V tom je totiž skryt její význam, přínos a konečně i samotná hodnota a opodstatněnost její existence".

Z uvedeného vyplývá, že určitě metodické chyby se podle plukovníka Larionova dopouští i generál Vitanovský. Bude proto prospěšné ukázat, v čem jsou pravděpodobně základní příčiny názorové rozdílnosti. Z toho pak bude snad zřejmé, který z autorů se přibližuje více pravdě.

Kořen rozdílnosti je, podle mého názoru, již v pojetí definice předmětu a obsahu vojenské vědy, kterou oba autoři uvádějí v úvodu svých článků společně s pokusem o definování vojenské doktríny. Držme se přesně toho, co oba autoři píší. Generál Vitanovský vychází z této definice vojenské vědy: "...Vojenská věda zkoumá zákonitosti vojenských jevů, jejich příčiny a následky, závislosti výsledků bojové činnosti na prostředcích ozbrojeného boje a podmínky, ve kterých ji vedeme. Na základě odhalení objektivních zákonitostí ozbrojeného boje navrhuje nejúčinnější způsoby budování ozbrojených sil, vytvoření nejnutnějších podmínek k úspěšnému vedení války, jejich způsobů a formy vedení války v celku...".

Plukovník Larionov definuje vědu takto: "...Vojenská věda je systém znalostí o zákonitostech ozbrojeného zápasu, který vypracovává vědecká doporučení pro přípravu a vedení války a pro výstavbu ozbrojených sil. Její závěry vycházejí z politických cílů války, z výsledků zkoumání zkušeností z historie, z charakteru a perspektivy vývoje současných prostředků vedení ozbrojeného zápasu...".

Uvedené definice vojenské vědy, i když se formulačně liší, v podstatě se nerozdílejí s řadou dalších definic, které můžeme najít v jiných materiálech. Jsou to tradiční definice, které postrádají určitý prvek „soudobosti“. Používám pojem

Obecná teorie vojenské vědy

„soudobost“ proto, aby vynikl právě onen nový moment v pojmání vědy vůbec. Opak soudobosti — „tradičnost“ — v chápání vojenské vědy je zakotvena totiž ve většině definic a má zákonitě punc procesu rozvoje vojenské vědy do nedávné doby — tedy do doby, kdy se tato rozvíjela v podstatě výhradně na základě vyhodnocování a vědeckých analýz historických faktů. Zdrojem nejzávažnějších závěrů a poznatků vojenské vědy byla zpočátku výhradně a později z velké části, empirie. Tento vývoj vojenské vědy byl v historii zcela zákonitý a vojenská věda byla v jádru věda historická.

Je proto pochopitelné, že při zachování tohoto základního charakteristického rysu vojenské vědy i v současné době — tedy i v její současné definici — eventuálně v chápání její úlohy, a stejně tak při zkoumání jejího vztahu k vojenské doktríně, lze dojít k závěru, že „vojenská věda se převážně zabývá zkoumáním zkušeností z historie“ a vojenská doktrína svým způsobem „hledí do budoucnosti“. A toto tvrzení není daleko tomu, abychom přiznali oprávněnost závěru, že vojenská doktrína předbílá svými názory vojenskou vědu, a že vypracovává pro vojenskou vědu určité řídící pokyny, eventuálně že ji „táhne vpřed“.

Oba autoři vycházejí v podstatě ze stejné definice vojenské vědy, ale v závěrech se liší. Generál Vitanovský přitom uvádí, že „... v současné době v důsledku velkých změn ve vojenství a nedostatku zkušeností z použití nejnovějších bojových prostředků nemohou být minulé války pro vojenskou vědu hlavním zdrojem závěrů...“ a dále „...současnými metodami výzkumu, studiem vojenské praxe, cvičení a manévru snaží se věda hlouběji analyzovat tendence rozvoje, více pohlíží kupředu a přesněji předvídat budoucnost.“

To je bezesporu významný poznatek, který má právě charakter onoho požadavku na „soudobost“ současné vojenské vědy.

Ze historie přestala být nejzákladnějším, eventuálně jediným zdrojem poznatků pro vojenskou vědu, je skutečnost, kterou nelze popít a která je objektivním důsledkem kvalitativních změn ve vojenství druhé poloviny dvacátého století.

Domnívám se však, že generál Vitanovský nevytěžil z tohoto správného poznatku to podstatné — totiž to, že tento nový aspekt „soudobosti“ vojenské vědy — nutnosti její modernizace využíváním moderních, exaktních vědeckých metod zkou-

mání, nutností vědeckého zdůvodňování hypotézy koncepcí rozvoje ozbrojených sil a ekonomiky státu — by se měl promítnout i do vymezení předmětu a obsahu vojenské vědy, do její definice a zákonitě i do oblasti vztahů mezi vojenskou vědou a vojenskou doktrínou.

Tento poznatek generál Vitanovský konstatuje bez hlubší souvislosti a v důsledku toho dochází k závěru, že vojenská doktrína „táhne vojenskou vědu vpřed“ a že „vojenská věda získává u vojenské doktríny řídící pokyny“.

Plukovník Larionov, který nikterak nezduřazuje, že vojenská věda již nemůže vystačit s historickými metodami zkoumání, dochází však k opačnému, správnému názoru na vztah vojenské vědy a vojenské doktríny.

Lze si to vysvětlit snad tak, že „soudobost“ eventuálně „modernizace“ vojenské vědy především v oblasti vědeckých metod zkoumání je pro plukovníka Larionova samozřejmostí, protože hovoří o „tvůrčí vědě“ a o vědě, která je schopna dělat „vědecké prognózy“ z pozice své vlastní existence, jako moderní soudobé vědy, zabývající se předmětem svého zkoumání nikoliv z hlediska historie, ale především z hlediska současného stavu a perspektivy jeho vývoje.

Zcela jasně vymezení místa a úlohy vojenské vědy vůči doktríně plukovníka Larionova pokládám za správné a plně se s ním ztotožňuji. Je výrazem základního významu a poslání každé vědy i vojenské vědy, jako vědy moderní a soudobé, která v důsledku objektivních podmínek definitivně ztratila svůj charakter vědy historické. Tím ovšem nemám v úmyslu zcela negovat tu okolnost, že v řadě aspektů hrají ve vojenské vědě důležitou roli zkušenosti, nikoliv však rozhodující.

Vědu, její rozvoj, směry zkoumání — především pak v oblasti základního výzkumu — nelze „sešněrovat“ do rámce vyhrazeného určitou doktrínou, nelze ji omezovat. Jakékoli „usměrňující pokyny“ jsou nutně určitým omezováním. Na druhé straně je pravda, že věda se nerozvíjí bez cíle, pro sebe, bez určitého vymezení sféry její působnosti a oblasti zkoumání. Toto omezení není dáno doktrínou, ale předmětem jejího zkoumání, stupněm poznání, tendencemi vývoje a v závislosti na existenci a stavu rozpracovanosti vědeckých metod zkoumání ostatních integrujících, hraničních či pozemních vědních disciplín.

Vojenská věda spadá do sféry společenských věd, které jsou charakteristické

tím, že jejich předmět zkoumání se vyvíjí relativně rychleji, než u řady věd mimo společenskou sféru. V důsledku toho jsme svědky procesu vzájemného prolínání se a průniku různých vědních oborů a disciplín, především v oblasti využívání progresivních metod vědeckého zkoumání, které umožňují exaktněji a podrobněji poznávat právě daný předmět zkoumání a stanovit daleko přesněji a perspektivněji tendenci jeho vývoje i způsoby chování. Předmět jedné vědy je zkoumán z pozic celé řady nových aspektů, novými účinnějšími metodami. Současný proces matematizace věd, využívání teorií i metod kybernetiky a operačního výzkumu jsou toho zcela přesvědčivým důkazem.

Závěrem k problematice vzájemných vztahů mezi vojenskou vědou a vojenskou doktrínou i v oblasti nadřazenosti či podřazenosti zdůrazňuji: **v případě, že uvažujeme o vojenské vědě jako o soudobé, moderní vědě — a to jediné ji opravňuje řadit se mezi vědy — pak její postavení k vojenské doktríně může a musí být jednoznačné: vojenská věda je nejen základem, ale i výchozím činitelem určujícím obsah vojenské doktríny.**

V dalším se zmíním o jednom z dalších aspektů vzájemných vztahů mezi vojenskou vědou a doktrínou, v souvislosti s jejich funkcí a základním posláním.

Generál Vitanovský uvádí na dvou místech dva závažné poznatky, které se ve své podstatě dotýkají vymezení funkce a poslání vojenské doktríny a tím i jejího vztahu k vojenské vědě. V souvislosti s otázkou určité deformace pojmu doktrína doslova uvádí: „... tento termín byl zavrhován a na základě některých názorů se vůbec nepoužíval. Za prvé se nelíbilo slovo doktrína a ztotožňovalo se s doktrínářstvím. Za druhé vše, co bylo správné jako doktrína ve vztahu k vojenské politice státu zkoumala vojenská věda nebo dokonce strategie.“

V souvislosti s rozdíly mezi vědou a doktrínou uvádí, že „... Doktrína se nezabývá výzkumem minulosti, ale výhradně výzkumem budoucnosti, minulostí se za ni zabývá vojenská věda...“

Posláním, funkcí a úkolem vojenské doktríny je zabývat se výzkumem budoucnosti — jak doslova uvádí „výhradně výzkumem budoucnosti“.

Na první pohled je vše naprosto logické a správné a v hovorové řeči by tato formulace bezpochyby zůstala bez povšimnutí. Ovšem to, že se přičítá doktríně určitá výzkumná funkce, je velmi zá-

važné a je přitom otázka, zda je to správné. Z kategorického omezení sféry zkoumání vojenské vědy na minulost a sféry vojenské doktríny na budoucnost vyplývá nejen negace již zmíněné potřeby modernizace soudobé vojenské vědy, ale co je velmi závažné, povýšení doktríny na úroveň určité vědní oblasti či disciplíny. **Jestliže bychom totiž přiznali, že vojenská doktrína zkoumá otázky vojenství budoucnosti, pak ji vlastně vydělujeme určitý předmět zkoumání.** Aby tuto výzkumnou funkci mohla plnit, musela by pak mít i své metody zkoumání. Vojenská doktrína by pak měla všechny základní znaky vědního oboru či disciplíny. Tím by se dostávala vojenská doktrína ve vztahu k vojenské vědě na jednu úroveň — stály by vlastně „vedle sebe“. A vrátíme-li se k zmíněnému poznatku generála Knotka, který uvádí v souvislosti s „likvidací“ pojmu vojenská doktrína, je plně oprávněné jeho tvrzení: „V důsledku toho, že se v některých případech snaží autoři stavět vojenskou vědu a doktrínu „vedle sebe na stejnou úroveň“ a hledat mezi nimi rozdíly, dochází zákonitě k nesprávnému směřování jejich obsahu, k zdánlivé duplicitě jejich úkolů, vzájemnému zaměňování jejich společenské funkce a v konečném výsledku namnoze k zatemnění těch pohledů na teoretické otázky vojenství, které doposud byly jasné.“

„Povýšovat“ vojenskou doktrínu na úroveň vědy tím, že jí přiřkneme výzkumnou funkci — čili úkol zkoumat — je neopodstatněné a nesprávné. Jakýkoli výklad pojmu doktrína nedovoluje, aby doktrína byla považována za vědní oblast, která by zkoumala určitou část objektivní reality a vědeckým bádáním rozpracovávala poznatky. Jakákoli, tedy i vojenská doktrína, je a zůstane vždy jen určitým systémem přijatých názorů — tedy určitým učením — jak gen. Vitanovský říká „... jednotným systémem státních názorů a ustanovení...“, který má celostátní, v zásadě i koaliční a zákonu podobný, závažný charakter. A jestliže tento výklad doktríny vezmeme za základ, pak je zřejmé, že **doktrína nic nezkoumá, protože k tomu nemá „nástroje a prostředky“ a není to ani jejím posláním a funkcí.**

V tom je také podstata rozdílu mezi doktrínou a vojenskou vědou. Jako argument proti neobstojí ani tvrzení, že vojenská doktrína se přece rozvíjí, že není ztrnulá. Ano i doktrína, aby nebyla brzdou rozvoje, se zdokonaluje — vyvíjí, ale není to proces probíhající na podstatě

uzavřeného systému. Zdokonalování, eventuálně změna doktríny je výsledkem působení vnějších, mimo doktrínu existujících činitelů. Doktrína, která nemá prostředky a tedy ani možnost zkoumat současnou praxi nebo její perspektivy, nemůže se tedy ani v soulase se změnami této praxe a s tendencemi jejího rozvoje měnit. K tomu, aby nebyla trvalou brzdou rozvoje praxe vojenství, se však musí přizpůsobovat — ale na základě doporučení, která pro ni vypracovává vojenská věda — tedy disciplína, která má „vše“ k tomu, aby vědecky zkoumala daný předmět.

V tomto smyslu je třeba chápat základní vztah mezi vojenskou vědou a vojenskou doktrínou. Bylo by to možné formulovat tak, že **vojenská věda a vojenská doktrína nestojí vzhledem k svému poslání, funkci a úloze „vedle sebe“ tím, že by obě „zkoumaly“, ale že se řadí v dialektické jednotě a závislosti „za sebou“**. Socialistická vojenská věda přitom zkoumá obecné zákony ozbrojeného zápasu a výsledky zkoumání využívá tak, že je formuluje do teoretických závěrů, principů a pouček pro praktickou činnost vojsk. V tomto stadiu se těchto závěrů ujmá **socialistická vojenská doktrína, která je direktivními směrnici, v nařizovací, závazné formě dovádí a promítá do konkrétní praxe státu a jeho ozbrojených sil v jejich výstavbě a přípravě k vedení ozbrojeného zápasu v daných konkrétních podmínkách výstavby**.

Jedním z dalších problémů, které jsou jednoznačně určeny, je **vztah vojenské doktríny k teorii a praxi vojenství**.

Základem poznání, rozvoje a pokroku je dialektická jednotka teorie a praxe — praxe, jako součásti objektivní reality a teorie jeho výsledků vědeckého rozboru dané objektivní reality, sledování určitého vývoje reality a s využitím vědeckých metod zkoumání stanovení vědecky podložených hypotéz dalšího jejího vývojového pohybu — tedy dalšího vývoje dané reality na základě jejího hlubšího poznání. Adoptivní regulační systém praxe — teorie — praxe je všeobecně znám a je metodologickým základem rozvoje každé vědy.

Je-li však toto schéma dialektické jednoty teorie a praxe platné v oblasti vojenské vědy, kde je zřejmé, co je praxe a co teorie, pak je nutno vymezit v tomto systému přesné místo a úlohu vojenské doktríny.

Nebylo by správné a opodstatněné tvzení, že vojenská doktrína je určitým modelem praxe. Výjimečně snad ve velmi

omezeném období — v momentě přijetí nové doktríny. Jsou-li totiž určitým formálním výrazem doktríny řady a předpisy, dopouštěli bychom se značné nepřesnosti, kdybychom tvrdili, že tyto jsou s to zobrazit skutečnou, stávající praxi. Praxe vojenství, jako předmět zkoumání vojenské vědy se totiž neustále vyvíjí — mění. Lze tedy exaktně hovořit jen o tom, že doktrína je zobrazením praxe jen v určitém časově omezeném období. Čím delší trvání má daná doktrína, tím se od praxe vzdaluje. Proto v soulase s tempem rozvoje vlastní praxe (tedy předmětu zkoumání vojenské vědy) schopností vojenské vědy včas a v potřebné míře dát potřebné doporučení a v soulase s ekonomickými možnostmi státu či koalice, se postupně nebo naráz mění vojenská doktrína.

Tyto okolnosti ovšem mají i zásadní význam v souvislosti s výše již zmíněným vztahem vojenské doktríny k vojenské vědě, formulovaném generálem Vitanovským tak, že vojenská doktrína poskytuje vojenské vědě určité řídící — usměrňující pokyny.

Kritérium rozvoje vědy je rozvoj předmětu zkoumání — čili rozvoj vlastní praxe vojenství a všech činitelů tento rozvoj ovlivňujících, včetně politiky, techniky, myšlení lidí atd. Proto pokud lze hovořit o nějakém usměrňování vědy, zaměřením jejího úsilí v té či oné etapě, pak tato usměrňování vycházejí jedině z vlastní praxe — čili z poznání závažných změn v praxi a z jejich důsledků. Je proto problematické tvrdit i to, že když ne v zásadě a vždy, tedy alespoň v určitých etapách je vojenská doktrína jakýmsi regulátorem rozvoje vojenské vědy — že ji usměrňuje ve výběru úkolů a směrů zkoumání. Žádná věda ve svém rozvoji, eventuálně ve volbě hlavních úkolů a oblastí zkoumání nemůže jednoznačně vázat na určitý systém názorů, které neřídka mají i mnoho subjektivních prvků. Bezesporu k nim v dílčích oblastech a při řešení některých dílčích úkolů přilhlíží, zvláště tam, kde pomáhá řešit neodkladné úkoly pro okamžitou potřebu praxe. Ovšem každá věda v zásadě musí vycházet a vychází ze svých vědeckých poznatků a závěrů, eventuálně z poznatků získaných jinými vědami, vědními obory či disciplínami, které přímo či nepřímo zkoumají určitou část či součást předmětů zkoumání dané vědy. Každá věda v podstatě vychází z praxe a opět se k praxi vrací — tím je též řečeno její významové místo v celkovém společenském rozvoji.

Proto s jednoznačným tvrzením jak generála Vitanovského, tak plukovníka Larionova — že v etapě formování vojenské doktríny má určitou vedoucí úlohu vojenská věda, kdežto v období existence dané doktríny čerpá vojenská věda z doktríny určité usměrňující pokyny — nelze v plné míře souhlasit.

Nesporné je, že vojenská doktrína má, lapidárně řečeno, blíže k praxi než vojenská věda; ovšem ne z hlediska zkoumání této praxe, ale vzhledem ke konkrétním podmínkám a situaci dané koalice či státu. Na druhé straně však by nebylo správné se domnívat, že vojenská věda tyto konkrétní podmínky a situace pomůže — že tedy je „věda pro vědu“. Oblast zkoumání vojenské vědy je jistě podstatně širší než obsah vojenské doktríny — má obecnější

charakter a neprodukuje zákony a nařízení; to je záležitostí doktríny. Podstatné je však to, že i když u vědy i doktríny často používáme označení, že jde o „systém názorů“, pak v případě vojenské vědy má tento systém skutečně charakter nově definovaného pojmu „systém“, který má velmi blízko a mnoho společného s kybernetickým pojetím složitého dynamického systému, kdežto v případě vojenské doktríny jde o tradiční pojetí systému jako něčeho, „co je uspořádáno a co má určitou systematickosti“. Věda je skutečně složitý a především dynamický systém, ve kterém transformace probíhají nepřetržitě. O doktríně se to tvrdit nedá — spíše naopak — v ní je dynamičnost zprostředkovaná záležitost.

Základní příčiny nejasností v otázkách vzájemných vztahů mezi vojenskou vědou a vojenskou doktrínou

První hlavní příčina nejasností a růzností názorů na předmět, obsah, poslání a funkci vojenské doktríny a v souvislosti s tím i na její vztah k vojenské vědě je bezesporu již zmíněná „nášlíná negace“ existence vojenské doktríny jako takové a určitá „profanace“ pojmu doktrína. Pro každého vědeckého pracovníka je to zcela zákonitě negativní moment, který do značné míry zkresluje přesnost formulace a vyvozování poznatků a závěrů.

To, že neexistuje nový terminologický slovník, který by přesně definoval pojmový aparát vojenské vědy a vojenství vůbec — a v rámci toho i pojem vojenská doktrína — je jen potvrzením toho, že kvalitativní změny ve vojenství byly a jsou natolik pronikavé, že ani **základní nástroj vojenské vědy není dosud konstituován a sjednocen.**

Druhá příčina, kterou pokládám za podstatně důležitější, je skutečnost, že při rozbořích základních vojenskoteoretických otázek, mezi něž se nutně řadí i otázka vztahu vojenské vědy a vojenské doktríny, **není dostatečně hluboce pochopen a hlavně brán v úvahu charakter současné etapy rozvoje socialistické vojenské vědy.**

V plné míře není respektován fakt, že **socialistická vojenská věda existuje teprve necelé půl století, a že v současné době prodělává hluboké proměny a přetváření svého obsahu,** které jsou důsledkem kvalitativních změn v charakteru a podmínkách ozbrojeného zápasu, a které nejsou zdaleka ukončeny a plně vyhodnoceny.

Proto zcela zákonitě **nejdou otázky předmětu, obsahu a členění vojenské vědy v současné době definitivní, vyzrálé a stabilní.** Nedávné diskuse na stránkách vojenských časopisů to plně potvrdily a nelze je ani dodnes považovat za uzavřené.

Nelze proto ani „současnou klasifikaci“ a definici předmětu, obsahu a metod vojenské vědy chápat dogmaticky a ustrnule — **především pak ne jen z hlediska tradice.** Proces integrace a společně s ním i diferenciací věd se plně dotýká i vojenské vědy a vzhledem k původním jevům tohoto procesu je třeba vidět i vojenskou vědu v novém, moderním, soudobém světle.

A to vše se promítá i do oblasti zkoumání vztahu mezi vojenskou vědou a vojenskou doktrínou.

Třetí příčinou, která se neprojevuje jen v dané úzké oblasti vojenskoteoretické práce, ale na daleko širší platformě, je **nedocenení účinnosti obecně teoretické práce.** Obsáhlost, závažnost a vysoká náročnost nových úkolů je ve značném protikladu s existující vojenskovědeckou základnou, s jednostranným zaměřením vojenských vysokých škol převážně na otázky výuky v souladu s existující doktrínou, a v nedoceňování vojenskovědecké teoretické výzkumné práce; v nemalé míře i v protikladu se zájmem a zaměřením širšího okruhu příslušníků velitelského sboru naší armády k aktuálním vojenskoteoretickým problémům.

STŘETNÉ SRAŽENÍ A STŘETNÝ BOJ

Plukovník Emanuel Gramiš, CSc., podplukovník Jan Štefka

Jaderné zbraně, palebné možnosti raketových vojsk a vysoká pohyblivost všech druhů vojsk vtiskují operacím a bojům aktivní, dynamický a manévrový ráz. Obě válčící strany se budou snažit zasáhnout protivníka co nejcitlivěji jadernými údery, způsobit mu co největší ztráty a rozhodnými údery pozemních vojsk, zejména tankových, dokončit zničení jeho hlavního uskupení.

Vycházejí z uznaných obecných rysů příští možné války je útok (útočná operace) hlavním druhem boje pozemních a ostatních druhů vojsk. Jedině útokem všech druhů vojsk, zvláště pozemních, lze v plné míře využít výsledků jaderných úderů raketových vojsk a dosáhnout konečného vítězství nad nepřítelem. Dějiny válek neznají, že by konečného vítězství bylo dosaženo jinou formou, než útokem. Ovšem obranné operace a boje nelze v příští možné válce vyloučit. V některých obdobích ozbrojeného zápasu, na některých směrech a možná i válčistích může nás situace donutit k přechodu do dočasné obrany. To, že sovětská vojenská doktrína odmítá obranu ve strategii, nelze vztahovat na obranu v operačním a taktickém měřítku. Tato obrana neztratila dosud svůj význam a bude zákonitě v průběhu příští možné války prostředkem, jímž lze zmařit útok nepřátelské přesily.

Mnoho se hovoří o tom, jaký druh bojové činnosti bude v příští možné válce převládat. Zejména se diskutuje o úloze a místu střetného sražení a střetného boje a o jejich souvislosti s útokem.

Střetná sražení a střetné boje budou v příští možné válce nejčastější a nejtypičtější formou bojové činnosti vojsk. K tomu, abychom správně pochopili význam a úlohu střetného sražení a boje, je nutné ujasnit si podstatu útočné a obranné operace a na základě jejich rozboru stanovit místo a význam střetných sražení a bojů.

Útočná operace je základní druh operace a jejím cílem je zničit nepřítele postupným plněním operačního úkolu. Tato stručná definice měla plně odpovídat v minulosti (zejména ve Velké vlastenecké válce) a plně odpovídá i dnešním podmínkám. Základní rozdíl mezi útočnými operacemi minulosti a dneška je třeba vidět ve formách bojové činnosti vojsk v průběhu útočné operace.

Ve Velké vlastenecké válce byla útočná operace zpravidla zahajována průlomem předem připravené obrany nepřítele, ve které bylo nejsilněji vybudováno a obsazeno taktické pásmo obrany. Útočník nejdříve toto pásmo prolomil a teprve do vzniklého průlomu zasazoval rychlé skupiny, složené převážně z tankových vojsk. Z těchto důvodů docházelo ke střetným sražením a střetným bojům teprve po vyjití těchto rychlých skupin do operační hloubky, kde se mohly střetnout s přisunovanými zálohami nepřítele. Bylo to typické zejména v závěrečných operacích Velké vlastenecké války, kdy růst motorizace sovět-

ských vojsk umožnil vysoce manévrový ráz operací. Proto střetná sražení a střetné boje byly součástí většiny operací závěrečného období Velké vlastenecké války.

Vzhledem k prostředkům ozbrojeného zápasu, zejména raketovým jaderným zbraním a vysoké schopnosti manévru všech ostatních druhů vojsk, lze předpokládat, že útočné operace budou mít zcela odlišný charakter. Útočné operace budou komplexy ohniskových bojů, které se budou rozvíjet **současně ve značné hloubce**; velmi často budou mít charakter střetných sražení a střetných bojů. **Střetná sražení a střetné boje budou vznikat na začátku války, a to jak v taktické, tak i v operační hloubce.** Obě válčící strany ihned po jaderných úderech zahájí útok pozemními vojsky na směrech. Mezery v operačních a bojových sestavách budou vojska obou stran využívat k rychlému proniknutí do hloubky nepřátelské sestavy. Tím se vytvářejí podmínky, charakteristické pro střetná sražení a střetné boje, jako nejasnost situace, její rychlé změny a úporný boj o získání a udržení iniciativy.

Útočné operace budou hlavním druhem operací pozemních vojsk. Rozhodující úlohu v nich budou plnit především raketová vojska frontů a armád, letecké, tankové a motostřelecké svazky a vzdušné výsadky. Cíle operací budou určeny jednotným strategickým (operačním) zámyslem a budou logicky vyplývat z cílů použití raketových vojsk strategického určení. Proto operace pozemních vojsk budou charakterizovány rozmanitostí bojové činnosti vojsk, z nichž nejtypičtějšími a nejčastějšími formami budou střetná sražení a střetné boje (při zahájení, i v průběhu operací) útok z chodu na nepřítele, který spěšně přešel do obrany a pronásledování.

Obranná operace je dočasný a zpravidla vynucený druh bojové činnosti, ke které svaz přechází, nemůže-li z jakýchkoli příčin útočit, nebo je-li útok neúčelný. Cílem obranné operace je zmařit nebo odrazit útok nepřítele a vytvořit podmínky pro přechod k rozhodnému útoku. Základ obrany tvoří použití raketových jaderných zbraní a manévrová činnost pozemních vojsk, zejména druhých sledů a záloh svazků a svazů. **Realizace požadavku aktivity v obraně nutně vyžaduje útočné prvky.** Proto i v průběhu obranné operace bude docházet ke střetným bojům a střetným sražením; zejména v těch fázích operace, kdy protivník se bude snažit využít účinků svých jaderných úderů k dovršení zničení bránícího se uskupení našich vojsk a k dalšímu udržení a rozvíjení iniciativy a kdy obránce, ve snaze získat dočasně ztracenou iniciativu za raketovými jadernými údery zahájí rozhodné protizteče a protiúder druhými sledy a zálohami.

Z rozboru základních rysů operací docházíme k závěru, že střetná sražení a střetné boje jsou nejtypičtější a nejčastější formou útočné činnosti vojsk. **Podstata střetného sražení** spočívá v tom, že obě válčící strany se budou snažit v kterékoli fázi operace **vyřešit stanovené cíle operace především hromadnými a skupinovými raketovými jadernými údery a útočnou činností vojsk.**

Střetné sražení nemůžeme v žádném případě ztotožňovat s útočnou operací. Střetné sražení je součástí útočné i obranné operace a je nejsložitější druh útočné činnosti vůbec.

Složitost střetného sražení nám vyplývá i z rozboru obecných stránek útoku a obrany. Zatímco útok a obrana je činnost, kdy každá z bojujících stran se snaží splnit své úkoly jinou činností, střetné sražení (střetný boj) je činnost, kde obě strany se snaží splnit své úkoly stejnou — útočnou činností. Snaží-li se obě strany splnit své cíle útočnou činností, uskupení obou stran jsou v pohybu, situace na bojišti, zejména v důsledku použití raketových jaderných úderů se rychle mění, situace je často nejasná a převládajícím prvkem je rozhodný boj o získání iniciativy. Oba protivníci se snaží předejít jeden druhého v použití raketových jaderných úderů a v rychlém využití jejich účinků manévrem pozemních vojsk. S tím úzce souvisí nedostatek času pro organizování bojové činnosti vojsk, který klade zvlášť náročné požadavky na velení.

Hovoříme-li o tom, že střetné sražení je druh bojové činnosti vojsk, kdy obě strany se snaží splnit své cíle útočnou činností, neznamená to, že tato činnost bude jednoznačná — útočná. V průběhu střetného sražení může docházet na základě výsledků raketových jaderných úderů k různým formám bojové činnosti vojsk. Např. v průběhu střetného sražení mohou hlavní síly úderného uskupení s využitím výsledků raketových jaderných úderů čelním úderem rozbít uskupení nepřítele na daném směru, zatímco na jiném směru může část sil útočit z chodu na nepřítele, který se zřekl útočného záměru a spěšně přešel do obrany. Mohou nastat i případy, kdy část vlastních sil v důsledku ztrát po jaderných úderech nepřítele nebo v důsledku jiných nepředvídaných okolností dočasně přejde do obrany.

Střetné sražení a střetný boj v plné souvislosti s pojetím útočných a obranných operací je tedy **souhrn různorodých forem bojové činnosti vojsk, vedených v rámci svazu v operačním měřítku a jeho cílem je rozhodnout situaci ve svůj prospěch útočnou činností.**

Střetné sražení je jedno z období — především útočné operace, ve kterém svaz plní úkoly všemi silami nebo hlavním uskupením sil. Z toho vyplývá, že pro správné stanovení té či oné formy bojové činnosti vojsk v operaci je rozhodující, co v daném období podle zámyslu operace dělají hlavní síly.

Střetný boj svazků a útvarů může být součástí střetného sražení a spolu s ostatními formami jejich bojové činnosti tvoří celkovou náplň bojové činnosti vojsk v rámci útočné nebo obranné operace. Kromě toho střetný boj mohou vést jednotlivé svazky, nezávisle na charakteru bojové činnosti hlavních sil svazu.

Při rozboru střetného sražení a střetného boje často narazíme na pojem „střetnutí“, kterým bývá pojem „střetné sražení“ a „střetný boj“ nahrazován nebo s nímž jsou tyto pojmy ztotožňovány. Pojem „střetné sražení“ nebo „střetný boj“ jsou zásadně rozdílné pojmy, které nelze zájemně zaměňovat. „Střetnutí“ je každé střetnutí s nepřítelem; nejen střetnutí pozemních vojsk, ale i jiných druhů vojsk. K vysvětlení těchto pojmů možno uvést tento příklad: při protiúderu v rámci obranné operace armády bojují vlastní vojska nejdříve s jednotkami nepřítele, které na daném směru spěšně přešly do obrany. Po útoku z chodu mohou vlastní vojska bojovat s dalšími zálohami nepřítele, přisunovanými do prostoru vltomu k rozvíjení útoku. Z toho vyplývá, že nejdříve došlo ke „střetnutí“ vlastních vojsk se silami nepřítele, který spěšně přešel do obrany, a pak teprve ke „střetnému boji“ s jeho přisunovanými zálohami.

Z rozboru vyplývá, že **ke střetnému sražení a ke střetnému boji bude docházet v nejrůznějších situacích útočné i obranné operace.** V každém případě vznik střetných sražení a střetných bojů v podstatě ovlivní použití jaderných zbraní a vzniklá radiační situace.

Zvláštní druh střetného sražení je **pohraniční sražení** při zahájení první útočné operace. Pohraničního střetného sražení se zúčastní silná operační uskupení, určená k vedení útočné operace a vytvořená před zahájením války. To dává předpoklad, že pohraniční střetné sražení bude mít rozhodný charakter a jeho výsledek může rozhodujícím způsobem ovlivnit další průběh války. Ovšem domnívat se, že úspěšným prvním střetným sražením dosáhneme všech cílů operace by bylo nesprávné. Raketovými jadernými údery, letectvem a přisunem dalších záloh se bude nepřítel snažit způsobit nám značné ztráty a znovu vybojovat ztracenou iniciativu.

Ke střetným sražením a střetným bojům bude proto docházet nejen při zahájení operace, ale také v průběhu plnění bližšího a dalšího úkolu armády (frontu). Bude k nim docházet v různé hloubce operace, zejména při boji s přisunovanými zálohami nepřítele. V případě, že nepřítel povede boj na zdrženou (mobilní obranu), může dojít ke střetnému sražení se zálohami, jejichž úkolem bude likvidovat vlomy do jeho sestavy a útočnou činností přehrazovat mezery po našich jaderných úderech.

Dále může dojít ke střetnému sražení při dokončování první útočné operace a při přechodu do další operace. V tomto případě se mohou vojska armád prvního sledu nebo armády druhého sledu frontu střetnout s hlubokými operačními zálohami nepřítele, přisunovanými na bojiště s cílem zahájit silné protiúder a přejít do útoku.

V průběhu útočné operace může dojít ke střetným bojům i za pronásledování odcházejícího nepřítele. V tomto případě pronásledující vojska rychle pronikají do týlu nepřítele, částí sil se snaží přehradit cesty jeho odchodu, zatímco hlavní síly jsou usměrněny k překvapivým úderům do boku odcházejícího uskupení nepřátelských vojsk.

Ke střetnému boji může rovněž dojít při obkličování nepřátelského uskupení, kdy se obkličující vojska střetnou se silami nepřítele, které se snaží rozrazit obkličovací kruh zvenčí, nebo se silami obkličovaného uskupení, které se pokoušejí probít z obklíčení vlastními silami.

Rovněž v obraně jsou častější podmínky pro vznik střetných bojů a střetných sražení. Raketové jaderné zbraně, rozptýlení sil do značné šířky a hloubky, vytvoření silných druhých sledů a záloh, mezery v sestavě, jsou prvky, které umožňují řešit výsledky obrany rozhodnou aktivní činností s pronikavšími silami nepřítele. Ke střetným sražením a střetným bojům v obranné operaci bude zpravidla docházet po protiúderech, po úspěšné protipřípravě a dále při přechodu z obrany do útoku.

Ke střetným sražením a střetným bojům bude tedy docházet jak v útočných, tak i v obranných operacích v kterémkoli jejich období. Střetná sražení a střetné boje v jednotlivých fázích operace mohou vznikat současně nebo postupně, na jednotlivých směrech, v různých hloubkách a v rozmanitých bojových situacích.

Stručně se zmíníme o organizaci a přípravě střetného sražení v souvislosti s plánováním útočné operace. Jestliže jsme uvedli, že střetné sražení je jednou z forem útočné operace, vyplývá z toho, že plánována bude útočná operace. To považujeme za obecně platné pravidlo. Výjimku pro naši armádu tvoří první útočná operace počátečního období války a v jejím rámci vedené pohraniční střetné sražení. **Střetné sražení je nutno plánovat a připravovat ještě v době přípravy první útočné operace, neboť bude její hlavní součástí.**

Z toho vyplývají i charakteristické rysy činnosti velitelů a štábů. Nejdůležitější je včasné a reálné rozhodnutí. Hlavní podmínkou přijetí reálného rozhodnutí je dokonalá znalost nepřítele a jeho předpokládaného zámyslu a podrobná znalost vlastní situace. Činnost nepřítele, kterou lze v té či oné míře předvídat, bude tím faktorem, který rozhodne, zda útočná operace bude realizována střetným sražením nebo jiným druhem bojové činnosti vojsk. Z toho vyplývají i specifické otázky, které je nutné řešit při organizaci a přípravě střetného sražení. Je to především nepřetržitý průzkum a vyhodnocování zpráv o činnosti nepřítele a stanovení zámyslu střetného sražení v souladu s rozhodnutím pro operaci. Tvorba rozhodnutí velitele pro střetné sražení (střetný boj) není jednorázový akt. I když velitel může dospět k několika variantám bojové činnosti ve střetném sražení a střetném boji, konečné rozhodnutí musí přijmout v jedné variantě, která musí plně odpovídat podmínkám dané situace a zabezpečit co nejrychlejší zničení nepřátelského uskupení. Proto velitelé a štáby musí umět předvídat vývoj situace na frontě a zvláště možnosti vzniku střetných sražení a střetných bojů co do prostoru a času a to nejen před zahájením operace, ale i v jejím průběhu. Předvídaní umožní nejen včas přijmout správné rozhodnutí, ale hlavně zabezpečí vojskům nutný čas pro jejich přípravu. Taková činnost velitelů a štábů současně vytváří podmínky pro předjetí nepřítele v raketových jaderných úderech. Velitelé se budou často rozhodovat, aniž budou mít dostatek zpráv o nepříteli. Taková rozhodnutí je třeba považovat za předběžná a štáby musí maximum úsilí vyvinout k tomu, aby v dalším získaly hodnověrné zprávy, které by umožnily konkretizovat předběžné rozhodnutí.

Při přípravě první útočné operace, zahájené střetným sražením, bude možné ještě před zahájením války předvídat maximum opatření k zabezpečení organizovaného zahájení střetného sražení. Jeho bezprostřední organizace bude probíhat v době vyvádění vojsk do prostorů jejich bojové činnosti. Jinak tomu bude při organizaci střetného sražení v průběhu útočné operace, kdy v zámyslu velitele armády bude nutné diferencovat použití a úkoly jednotlivých svazků. Méně náročné pro práci velitele a štábu bude upřesnění úkolů svazkům prvního sledu armády, které se střetného sražení zúčastní. Složitější a náročnější pro práci velitele a štábu bude zabezpečení vyvedení druhosledových svazků a záloh do předpokládaných prostorů střetného sražení a k zamýšlenému manévru. Předběžné rozhodnutí velitele pro střetné sražení bude nutno upřesňovat, popřípadě měnit podle konkrétní situace až během přesunu.

V další části pojednáme o manévru ve střetném sražení a střetném boji.

Formy manévru ve střetném sražení a střetném boji závisí na:

- složení a uskupení nepřítele, zejména jeho prostředků jaderného napadení a na předpokládaném zámyslu jeho činnosti;
- síle a složení vlastních vojsk s důrazem na raketové jaderné prostředky a na jejich možnostech zahájit předstihující úder;
- způsobech zahájení války (jde-li o pohraniční střetné sražení) nebo na situaci obou stran (jde-li o střetné sražení či střetný boj v průběhu operace);
- cílech a úkolech operace či boje;
- podmínkách terénu a času.

Vzrůstající pohyblivostí jednotek, útvarů a svazků je operace a boj složitější. Zvyšuje se do značné míry význam manévru a má novou náplň. Manévr palbou i pohybem je jeden z rozhodujících činitelů. Ve střetném sražení a střetném boji budou mít zpravidla obě strany možnost manévrovat dříve, než dojde k činnosti jejich předsunutých prvků a hlavních sil. **Hlavní formou manévru**, zejména na operačním stupni, bude **manévr palbou**, kterým se obě strany budou snažit vytvořit výhodné podmínky pro manévr svých sil a prostředků a naopak, těchto podmínek zbavit nepřítele. A právě na základě výsledků manévru palbou, zejména raketových jaderných úderů, budou ostatní pozemní vojska uskutečňovat příslušné formy manévru.

Jednotlivé formy manévru ve střetném sražení a střetném boji jsou známé. **Rozhodujícím prvkem pro určení druhu manévru ve střetném boji či střetném sražení budou výsledky raketových jaderných úderů.** Za základní formu manévru považujeme především čelní úder, a to jak na taktickém, tak i na operačním stupni. Podmínkám operace i zásadám použití raketových jaderných zbraní odpovídá nejlépe čelní manévr s cílem co nejrychleji a nejlépe využít výsledků vlastních raketových jaderných úderů. Bude tomu tak proto, že v operacích budou raketové jaderné prostředky použity zpravidla hromadně a v těch fázích operace, které rozhodnou o jejím úspěchu. Proti minulosti, kdy ve střetném sražení a střetném boji byl prvořadý manévr do boku a týlu nepřátelského uskupení, je třeba vytýčit zásadu rychlého a efektivního využití raketových jaderných úderů nejjednodušším manévrem — čelním úderem pozemních vojsk.

Proto střetná sražení a střetné boje budou zpravidla **souhrnem jaderných úderů a čelních roztínajících úderů.** Nebude podstatný rozdíl mezi formami manévru na operačním a taktickém stupni, neboť svazky budou bojovat zpravidla v rámci střetného sražení. Nelze se totiž domnívat, že divize s poměrně malým počtem jaderných náplní nemohou v rámci střetného sražení útočit čelně. Vždyť právě divize, zejména prvosledové, budou především využívat raketových jaderných úderů armády a frontu. Tam, kde vliv raketových jaderných zbraní nebude tak pronikavý, mohou svazky uskutečňovat manévr do boku a týlu nepřátelského uskupení.

Shrnuli jsme a zdůraznili některé hlavní zásady střetného sražení a střetného boje. Větší pozornost jsme věnovali rozboru pojmů. Je pochopitelné, že uvedené názory mohou být diskusního charakteru; to jsme v neposlední řadě svým článkem sledovali.

Zvláštnosti střetného boje v pohraničním sražení

Plukovník Ludvík Varvařovský, CSc.

Polní řád (divize, pluk) v čl. 179 charakterizuje střetný boj jako druh boje, přičemž se obě strany snaží dosáhnout svého cíle útočnou činností a upozorňuje, že nejčastěji bude ke střetnému boji docházet při rozvinování hlavních sil divizí a pluků z pochodu, zejména v počátečním období války.

Proč právě počáteční období války je oním typickým obdobím bojové činnosti válčících stran, v němž bude především docházet ke střetným bojům, jejichž význam pro zničení nepřítele za soudobých podmínek tak podstatně vzrostl?

Odpovědí na tuto otázku, resp. důvodů k tomuto tvrzení, může být několik a přitom všechny budou opodstatněné.

Pravý důvod spatřuji v tom, že v počátečním období (od prvních hodin a vlastně již minut) se obě strany budou snažit zmocnit se iniciativy a přenést bojovou činnost na území protivníka. Není jistě třeba objasňovat, že k uchopení a udržení iniciativy vede především rozhodná útočná činnost. Agresor nemůže dosáhnout svých cílů obranou, stejně tak jako napadená strana nemůže sebeaktivnější obranou přenést bojovou činnost na území agresora. U obou protivníků půjde tudíž o rozhodné cíle, jejichž dosažení není možné bez rozhodné útočné činnosti. A tam, kde mají obě strany útočné úkoly, bude bojová činnost pozůstat převážně z řady vzájemně na sebe navazujících střetných bojů. Tím nechci tvrdit, že i v těchto situacích nemá obranná činnost své místo a uplatnění. Vždyť i sám polní řád uvádí, že při úderech hlavních sil pluku a divize do boku a týlu nepřítele, je nutno současně poutat části sil jeho hlavní uskupení čelně; toto „poutání“ může mít sice charakter útočný, ale podle vývoje situace a podmínek zahájení střetného boje bude jeho charakter velmi často především obranný. Podobně tomu bude i u předsunutých odřadů, které se „rázně zmocňují stanovené čáry, drží ji až do příchodu hlavních sil a palbou všech prostředků zabraňují nepříteli v rozvinování (čl. 196).“ Kromě toho, a to chci zdůraznit, není dobře možné se domnívat, že mají-li obě strany útočné úkoly, mohou obě současně nepřetržitě útočit. Již sama skutečnost, že střetný boj se vyznačuje rychlým přibližováním obou stran a urputnou snahou získat čas a předejít nepříteli v palebných úderech a v rozvinutí, povede k náhlým

změnám v poměru sil na jednotlivých směrech a úsecích činnosti vojsk, a to jak na taktických stupních (u praporů, pluků a divízi), tak i na stupni operačním. Změny v poměru sil budou příčinou toho, že ta nebo ona část vojsk jedné i druhé strany bude dočasně buď z donucení nebo záměrně přecházet k nejrozmanitějším druhům bojové činnosti. Zatímco jedna část vojsk bude z chodu provádět zteč do boku nepřátelského uskupení a druhá část směle pronikat do nepřátelského týlu, jiná část vojsk může být donucena k dočasné obraně, nebo dokonce k odchodu a konečně další část vojsk se může v této době přisunovat na bojiště. Střetný boj útvarů a svazků (a tím spíše střetné sražení armády) je tudíž opravdu souhrnem různých druhů bojové činnosti, náhle se měnících a vzájemně se prolínajících.

Není sporu o tom, že zmíněné rysy jsou ve větší nebo menší míře typické pro každý střetný boj, nechť již v počátečním období války nebo později. Ovšem v počátečním období války a jmenovitě v jejích prvních dnech, tj. konkrétně v průběhu prvních operací vojsk pohraničních okruhů, kdy obě strany jsou v pohybu na širokých frontách, z chodu se rozvíjejí do bojových a operačních sestav, přivádějí z hloubky nové síly a prostředky a obvykle přímo z přesunů je zasazují do sražení, jsou podmínky pro vznik střetných bojů mimořádně příznivé. Proto střetné boje, jako zvláštní druh bojové činnosti vojsk, jsou zjevem převládajícím a dochází k nim zpravidla po předchozím přesunu, vznikají od samého začátku operace, na celé frontě, hned zde, hned onde, často rychle končí a o kus dále opět znovu vznikají.

V tom spatřuji první specifický rys odlišující střetné boje počátečního období války, jmenovitě střetné boje tvořící náplň pohraničního sražení, od střetných bojů, k nimž dochází v průběhu útočné operace (např. při ničení přicházejících nepřátelských záloh), nebo v průběhu obranné operace při vlastních protiztečích a protiúderech, neboť v těchto případech dochází ke střetným bojům jen v určitých obdobích operace, zpravidla ve značně od sebe vzdálených prostorech a za zcela jiných okolností. Toto jsem objasnil ve VM č. 1/1958; ze srovnání tehdejšího i nynějšího pojednání bude rozdíl ještě výraznější.

Druhou příčinou, která střetným bojům počátečního období války vtiskuje specifický ráz, je způsob zahájení války.

Dosavadní poznatky ukazují, že podle představ velení NATO může být válka zahájena buď po určitém období zostření mezinárodních politických vztahů, nebo náhle.

První způsob má podle názorů velení NATO výhodu v tom, že různými opatřeními možno zvýšit celkovou připravenost vojsk k válce, včas přesunout vojska do nástupových prostorů v blízkosti státních hranic, zaujmout bojové a operační sestavy. Naproti tomu tento způsob snižuje možnost dosáhnout a využít momentu strategického překvapení.

Proto bude méně pravděpodobný nežli způsob druhý, který předpokládá zahájit válku nenadálým napadením s cílem dosáhnout maximálního možného překvapení, zastihnout vojska protivníka pokud možno v posádkách, oslabit jejich palebnou a údernou sílu a tak je zbavit možnosti přejít k rozhodným protiúderům.

Tomuto způsobu zahájení války věnujeme v přípravě našich ozbrojených sil mimořádnou pozornost, neboť zmaření těchto záměrů agresora bude do značné míry závislé na tom, jak se nám podaří od samého začátku (již od prvních minut) vyvést vojska z posádek, ihned využít jejich palebnou a údernou sílu i konkrétních místních výhodných okolností k rychlému přenesení bojové činnosti na území nepřítele.

Pokusme se však představit si do všech důsledků charakter, náplň a spád bojové činnosti v takové situaci. Je totiž velmi pravděpodobné, že protivník ve snaze docílit maximálního překvapení zahájí svůj úder pouze těmi letectvými a raketovými prostředky, jejichž dosah účinnosti nevyžaduje předběžné přemísťování a jejichž stupeň pohotovosti dovoluje téměř okamžité použití. Ostatní síly a prostředky pozemních vojsk bude vyvádět z posádek ke státní hranici až při zahájení tohoto úderu.

V takovém případě vlastní vojska po vyvedení z posádek bojovým poplachem budou se přesunovat ke státní hranici a postupně vstupovat do boje s předsunutými jednotkami nepřítele. Tyto nepřátelské jednotky krytu, rozmístěné již v míru podél státní hranice a v její blízkosti, nemusí však v žádném případě vyvíjet pasivní obrannou činnost. Naopak — charakter terénu na jednotlivých pohraničních přechodech je může přímo nutit k rozhodné aktivní činnosti, třeba jen na omezenou hloubku, s cílem zmocnit se těchto přechodů a na území protivníka získat nástupový prostor pro svoje přicházející hlavní síly.

Vojska obou stran budou tedy v pohybu, budou mít rozhodné a útočné úkoly, budou se snažit rychle proniknout přes pohraniční přechody na území protivníka a zničit jeho předsunuté jednotky před příchodem hlavních sil. Celková situace bude tedy mimořádně výhodná pro vznik a vedení řady střetných bojů podél celé státní hranice.

V čem vidím zvláštnosti těchto střetných bojů?

Především v tom, že půjde o první konkrétní ozbrojené střetnutí s nepřítelem s použitím všech po ruce jsoucích prostředků. Ačkoliv tohoto nepřítele známe, přesto nelze tvrdit, že se bude chovat vždy tak, jak předpokládáme. Skutečnost, že budou chybět konkrétní bojové zkušenosti, může být příčinou zbytečných ztrát, přehnaných a protichůdných zpráv a hlášení o síle, složení a činnosti nepřítele apod., což vše může nepříznivě ovlivnit nejen rozhodování velitelů, ale i psychologický stav jednotek a tím i úspěch prvních bojů. Ve stejné situaci budou však i jednotky protivníka, což může mít naopak příznivý vliv na dosažení rozhodného úspěchu i nad silnějším nepřítelem. Zvláštností těchto střetných bojů budou tudíž náhlé změny poměru sil, ovšem nikoli změny kvantitativní, ale kvalitativní, způsobené především změnami psychologickými důvody. Tyto okolnosti a vlivy si musí uvědomit především velitelé čet, rot a praporů pohraničních svazků, protože jejich jednotky budou prvými, které se budou střetávat s nepřítelem. Na jejich rozhodné činnosti, umění rychle a všemi prostředky energicky překonat tyto možné a nepříznivé vlivy, na smělosti využít každé sebemenší slabiny v jednání nepřítele bude záviset, zda se podaří uchopit iniciativu do vlastních rukou a přenést bojovou činnost na území nepřítele, neboť každý dílčí úspěch v boji je velkou vzpruhou pro zvýšení bojového ducha vojsk a zárukou dosažení ještě větších úspěchů.

Další zvláštností těchto střetných bojů bude jejich postupné zahajování a postupný růst jejich rozmachu. Ačkoli budou zahajovány z pochodu, nepůjde v žádném případě o normální organizovaný pochod ve smyslu ustanovení Vševojsk-1-1, hlava 7, a to jmenovitě ne u pohraničních svazků. Tak, jak budou jednotlivé prapory a útvary pohraničních svazků po bojovém poplachu opouštět své posádky, tak se budou po nejnutnějším uspořádání zajištěně přesunovat vstříc nepříteli. Pluky se budou většinou přesunovat samostatně a nikoli v uspořádané pochodové sestavě divize. Výchozím místem každého pluku bude prostě jeho mírová posádka nebo prostor shromaždiště po bojovém poplachu. Povinné vzdálenosti 5–10 km mezi pluky z důvodů OPZHN se zřejmě určovat nebudou, jelikož vzdálenost mezi nimi je vlastně diktována konkrétní vzdáleností mírových posádek; bude však určité nutné dodržovat vzdálenost 5 km mezi prapory a oddíly. Místo předvojů a bočních odřadů divize bude pochodové zajištění pozostávat pouze z nejnutnějších záští jednotlivých plukovních a praporečnických proudů; zajišťovat se však bude muset každý proud, jelikož nebude dobře možné hovořit o tom, že nějaký útvar pochoduje v sestavě hlavních sil divize a je zajišťován jiným útvarem jako předvojem. V podstatě nebudou předvoje a nebudou hlavní síly; budou pouze útvary a prapory rozmístěné blízko státní hranice a jiné, které budou od ní vzdáleny větší kus cesty. Tyto zvláštnosti budou mít své místo především u pohraničních svazků. U vnitrozemských svazků bude účelné napřed uspořádat pevnou pochodovou sestavu a teprve v dalším, podle vývoje situace, postupovat na stanovenou čáru zasazení. Tím nechci tvrdit, že vnitrozemské svazky lze uspořádat do pochodové sestavy na místě; naopak celková situace prvních hodin války bude velmi často vyžadovat, aby pochodovou sestavu zaujímaly z chodu, přímo z prostorů shromaždiště po bojovém poplachu.

Jak je vidět, mírová dislokace vojsk bude základní příčinou, jež při náhlém vzniku války bezprostředně ovlivní dobu i místo zahájení prvních střetnutí s vojsky nepřítel. Proto při stanovení bojových úkolů útvarům a svazkům v těchto situacích přihlížíme nejen k ustanovením našich polních řádů a bojových řádů, geografickým podmínkám a poměru sil, ale i k dalším okolnostem, tj. např. i ke konkrétní dislokaci vlastních a nepřátelských vojsk na každém jednotlivém směru. Předpokládáme-li, že náš protivník se bude snažit v zájmu docílení maximálního překvapení držet útvary a svazky svých pozemních vojsk až do posledního okamžiku v posádkách, pak můžeme počítat s tím, že mezi dobami zahájení přesunů pozemních vojsk obou stran nebude podstatných rozdílů. Proto na každém jednotlivém taktickém směru hodnotíme nejen kapacitu pohraničních přechodů, ale i vzdálenost nejbližší nepřátelské posádky od něj a podle toho předvídáme možné čáry střetnutí s nepřitelem. Jelikož tyto vzdálenosti jsou různé, nelze mechanicky za čáru střetnutí s nepřitelem počítat státní hranici. Na tom směru, kde je dislokace výhodnější pro vlastní vojska, měla by při rozhodné činnosti vlastních vojsk a přibližně stejné pochodové rychlosti obou stran být čára střetnutí na nepřátelském území. Na těchto směrech bude proto nutné nevázat se do zbytečných bojů s pohraničními a průzkumnými jednotkami nepřítel, ale energicky, směle, bez obav, že ve vlastním týlu zůstávají odříznuté nepřátelské skupiny, pronikat co nejrychleji do hloubky nepřátelského území. Naopak na těch směrech, kde výhody dislokace

budou na straně nepřítele, učiníme všechna opatření k tomu, abychom nepřátelským jednotkám zabránili proniknout přes pohraniční přechody na naše vlastní území. Z těchto kalkulací nemůžeme dělat jednoznačné závěry, jelikož konkrétní čára střetnutí bude ovlivňována nejen dislokačními rozdíly, ale i intenzitou a účinností letecké činnosti a jaderných úderů obou stran, jakož i rozhodným jednáním velitelů jednotlivých proudů, jejich uměním řídit přesuny v neznámém terénu a ve složitých situacích apod. Přesto však je vidět, že

- výhodná dislokace může bezprostředně ovlivňovat přenesení bojové činnosti na území protivníka a tím i uchopení iniciativy do vlastních rukou,

- rozdílná vzdálenost posádek obou stran od státní hranice bude do značné míry diktovat různou dobu zahájení střetných bojů na jednotlivých směrech a tím i různý prostor střetnutí, tj. někde na území nepřítele, jinde přímo na státní hranici a někde dokonce i na vlastním území.

V souvislosti s tím je účelné upozornit ještě na další okolnosti, které ovlivňují specifikou těchto prvních střetných bojů. Jsou to např. omezené možnosti průzkumu. Vševojsk-1-1, čl. 180 stanoví, že k vytvoření výhodných podmínek zabezpečujících zničení nepřítele ve střetném boji je kromě jiného třeba

- včas organizovat aktivní a hluboký průzkum k získání hodnověrných údajů o blížícím se nepříteli,

- předejít nepříteli v zahájení dělostřelecké palby.

Jak však organizovat včasný a hlavně hluboký průzkum, když průzkumné jednotky nebudou mít před prvky vlastně žádný náskok, když budou z posádek vyváděny bojovým poplachem ve stejnou dobu, jako ostatní jednotky? V takových případech bude proto z počátku nutné počítat pouze s těmi zprávami, které o nepříteli zjistí prvosledové prapory. Je jasné, že to budou pouze dílčí zprávy a pouze o nejbližších jednotkách nepřítele; tyto zprávy o prvních střetnutích předsunutých jednotek nebudou asi žádným hodnotným podkladem pro velitele útvarů a tím méně pro velitele svazků k nějakému cílevědomému manévru a palebným úderům. Důležité však bude, že již tyto prvé zprávy mohou upřesnit alespoň směry, po nichž se nepřítel přibližuje a tím do jisté míry naznačit, kde jsou mezery v jeho sestavě, abychom jich mohli využít k rychlému pronikání dalších přicházejících útvarů do nepřátelského týlu. Mnohem obtížnější ovšem bude zjistit sestavu, sílu a činnost hlavních sil nepřítele. Jediný prostředek, který může vést průzkum do hloubky nepřátelského území v prvních hodinách, bude letectvo. Avšak ani od něj nemůžeme čekat příliš mnoho zpráv, protože těžiště jeho činnosti bude směřovat proti nepřátelskému letectvu a raketovým prostředkům a nikoli proti pozemním vojskům.

Stejně tak nebude snadné předejít nepříteli v zahájení dělostřelecké palby, protože nebude dostatek zpráv o nepřátelských přibližujících se proudech, ale ani vlastní dělostřelectvo nemusí být ještě začleněno do bojových sestav motostřeleckých a tankových pluků, neboť bude bojovým poplachem vyváděno z posádek a podle toho, kde bude mít své posádky, bude se začleňovat — někdy dříve, někdy později. Podobně tomu bude i s ostatními posilovými prostředky. To znamená, že do té doby, než se podaří soustředit na bojišti hlavní síly divize, budou střetné boje jednotlivých praporů a pluků mít značně ohniskový charakter a budou vedeny dočasně pouze těmi silami a prostředky, jež se praporům a plukům podaří vyvést z posádek. Teprve postupně tak, jak se průzkum-

ným jednotkám a předsunutým odřadům podaří alespoň v hlavních rysech zjistit situaci nepřítele, bude možné počítat s přidělováním posilových prostředků a jadernými údery taktických raket.

Toto postupné získávání přehledu o situaci nepřítele, jmenovitě o rozmístění a činnosti jeho hlavních sil, je současně příčinou další zvláštnosti — postupné centralizace velení.

V čem vidíme podstatu této zvláštnosti a proč vůbec hovoříme o nějaké postupné centralizaci velení, když polní a bojové řády všem velitelům a štábům ukládají povinnost organizovat nepřetržitě, pevné a pružné velení a spolehlivé spojení? Proč hovořit o postupné centralizaci velení, jestliže byla včas učiněna veškerá technická a organizační opatření k tomu, aby od okamžiku vyhlášení bojového poplachu byly aktivovány příslušné spojovací sítě, takže každý velitelský stupeň má nejméně 2—3 možnosti spolehlivého zjišťování situace podřízených jednotek a okamžitého ovlivňování jejich činnosti?

Sebepodrobnější znalost situace vlastních vojsk nemůže však na žádném velitelském stupni stačit k cílevědomému řízení jejich bojové činnosti; k tomu je třeba mít alespoň nutné minimum zpráv o situaci nepřítele. Polní řád (čl. 182) sice ukládá, že „neúplnost zpráv o situaci při zahájení střetného boje nezbavuje povinnosti okamžitě se rozhodnout“. Avšak i z tohoto ustanovení je vidět, že nějaké údaje o nepříteli velitel mít musí, má-li s ním úspěšně bojovat.

A právě to, že tento nepřítel, až dosud známý, se najednou na určitou dobu stává neznámým, protože se někde v nějaké sestavě a podle nějakého zámyslu pohybuje, o čemž my ovšem zatím nic konkrétního nevíme, je příčina, proč nemůžeme hovořit o okamžité centralizaci velení.

Vžijme se do zmíněné složitosti oněch prvních hodin po vyhlášení bojového poplachu a pochopíme, že na tom, jak rychle a spořádaně opustí vojska své posádky, jak energicky a úspěšně proniknou jednotlivé prapory pohraničních posádek za státní hranici a dodají první zprávy o nepřátelských jednotkách, bude závislá nejen doba, ale i obsah prvních rozhodnutí velitelů pluků a postupně až velitelů divizí a armád.

Vždyť tento dynamický začátek zahájení války je např. příčinou toho, že existuje čas „Č“ jako doba překročení státní hranice předsunutými odřady. O času „Č“ můžeme mluvit jedině tehdy, jestliže pohraniční svazky předem zaujaly bojové sestavy. Tyto předpoklady však při náhlém vzniku války nejsou. Jediným pevným časovým údajem je doba vyhlášení bojového poplachu, tj. čas „P“ — vše ostatní závisí na vývinu situace.

Centralizace velení je tudíž proces, jenž má své určité trvání. Délka tohoto procesu je ovlivněna situací a činností vlastních i nepřátelských vojsk a pak vzdáleností mezi nimi.

Rozhodná a energická činnost vlastních vojsk a umění jejich velitelů, počínaje veliteli nejprřednějších rot a praporů, rychle se rozebrat v situaci a směle ji řešit, může účinně napomáhat zkrácení tohoto procesu a naopak — nerozhodnost, vyčkávání na příchod dalších sil a posilových prostředků, strach a tzv. „velké oči“ mohou tento proces neúměrně prodlužovat a tím „hrát do rukou nepříteli“.

Operační umění a taktika

S přihlédnutím k těmto okolnostem nelze tudíž ani stanovit nějakou přibližnou dobu trvání tohoto procesu na jednotlivých velitelských stupních; u každého útvaru a svazku na každém jednotlivém taktickém směru mohou být tyto doby značně rozdílné, někdy kratší, jindy delší. V každém případě však o centralizovaném velení můžeme v těchto situacích hovořit teprve, jsou-li splněny dvě neoddelitelné podmínky:

— je-li organizováno spolehlivé spojení, které zabezpečuje trvalou znalost situace vlastních vojsk,

— je-li zjednáno alespoň takový styk s nepřítelem, aby v příslušném pásmu činnosti (útvaru, svazku, svazu) bylo možno třeba jen v hrubých rysech ohodnotit, co jsou předsunuté jednotky a co hlavní síly, kde jsou a co dělají.

Můžeme se ptát, proč je centralizace velení podmiňována znalostí o hlavních silách nepřátelského uskupení, proč nestačí prostě zjistit sílu, složení a chování jeho předsunutých jednotek? Jinými slovy — proč nestačí zjednat s nepřítelem dotyk?

Vysvětlení na tuto otázku vidím v tom, co je cílem každého střetného boje a střetného sražení — rychlé zničení hlavního nepřátelského uskupení. Tato zásada má svoji platnost na každém organizačním stupni. Pro pluk např. může být hlavním nepřátelským uskupením na daném směru činnosti proud hlavních sil nepřátelské brigády nebo její tankový prapor, pro divizi to může být např. tanková brigáda nebo hlavní síly nepřátelské divize, pro armádu hlavní síly nepřátelského armádního sboru apod.

Vycházíme-li z předpokladu náhlého zahájení války, pak by většina těchto sil měla být v prvních hodinách na přesunu ke státní hranici z hloubky nepřátelského území; přesun by měly zabezpečovat jednak jednotky krytu a jednak pochodové zajištění jednotlivých proudů.

V čem je tedy první předpoklad úspěšného řešení těchto prvních pohraničních bojů? Především v tom, abychom nejen na taktických stupních velení správně a do všech důsledků pochopili, že pro úspěch pohraničního střetného sražení (jakožto úkolu operačního) je podmínkou úspěšné a hlavně rychlé provedení řady pohraničních střetných bojů na taktickém stupni — především na stupni pluku — a hlavně rychlé proniknutí nejpřednějších praporů a pluků sestavou nepřátelských jednotek krytu k hlavním nepřátelským silám. Především na taktickém stupni měli bychom pochopit, že pluk, pokud bojuje s nepřátelskými rotami a prapory krytu, je značnou silou, která má dostatek předpokladů a prostředků k rychlému proniknutí do hloubky nepřátelského území — ovšem za předpokladu vlastní rozhodné a smělé činnosti.

Proto zásadou činnosti těchto jednotek a útvarů bude — nevázat se do zdoluhavých bojů s nepřátelskými jednotkami krytu, nehrát nepříteli „do noty“, pochopit, že úspěch nespočívá ve zničení těchto jednotek, ale hlavních silách a proto rychle proniknout k hlavním silám a zavázat s nimi střetný boj co nejdále za státní hranicí. Je samozřejmé, že všude se to nepodaří. Na některých směrech se vlastní jednotky nevyhnou boji s nepřátelskými jednotkami krytu a dostanou se s nimi do vleklých a těžkých bojů. Jde však o to, aby to nebylo pravidlem, ale výjimkou a aby to nebyla většina, ale nezbytné minimum vlastních sil. Je nutné počítat s tím, že na některých směrech nebude úlohu předsunutého odřadu plnit prapor předurčený, ale ten prapor nebo pluk, jemuž se podaří úspěšně proniknout co nejhlouběji do nepřátelského území.

PLÁNOVÁNÍ POUŽITÍ VRTULNÍKOVÉHO VÝSADKU

Podplukovník Ivan Kutín

V příspěvku ukáží možný obsah a formu potřebných plánovacích dokumentů, které zpracovává štáb divize a štáb vzdušného výsadku v součinnosti s důstojníkem štábu letecké armády nebo leteckého svazku zabezpečujícího vzdušný výsadek s důstojníkem štábu vrtulníkového výsadku. Vycházím z předpokladu, že pro přepravu zesíleného motostřeleckého praporu jako taktického vzdušného výsadku byly vyděleny tři letky vrtulníků Mi-4 a jedna letka V-8.

Základní dokument, který zpracuje štáb divize, je **plán použití taktického vzdušného výsadku** (viz příl. 1). Zpracovává jej zpravidla na mapě 1:100 000. Obsahuje část grafickou a textovou, nejčastěji ve formě tabulek. V grafické části zpravidla uvádí:

a) Situace vlastních jednotek v době zpracovávání plánu a předpokládaná situace vlastních jednotek v době vysazení. Přitom není účelné uvádět situaci všech útvarů a jednotek divize, ale jen těch, které se jakýmkoli způsobem budou podílet na zabezpečení výsadku (jednotky oboustranně předpokládaného pásma přeletu a návratu vrtulníků a které budou postupovat na setkání do prostoru vysazení).

b) Situace nepřítele na čáře dotyku, v prostoru vysazení, v pásmu přeletu a na jeho bocích s důrazem na nepř. jaderné prostředky, které mohou působit na vzdušný výsadek, systém jeho PVO, tankové a mechanizované jednotky, které by mohly zasáhnout proti TVV a předpokládané změny k době vysazení.

c) Výchozí prostor pro vysazení: prostor rozmístění, vyčkávací, záložní prostory a odletové plochy.

d) Plánované prostory vysazení a bojové činnosti vzdušného výsadku: přistávací plochy, úkol, VS, součinnostní čáry a místa

- čára signálů (rádiových, optických),
- čára zastavení palby,
- čára a místa setkání velitelů,

prostor soustředění výsadku po splnění úkolu.

e) Objekty a způsob použití jaderných zbraní ve prospěch TVV a ty jaderné údery, které ovlivní přelet a bojovou činnost vzdušného výsadku. Předpokládané čáry účinného dosahu, cíle a úseky palby raket a dělostřelectva, součinnostní čáry mezi dělostřelectvem a letectvem, čára palebných postavení pro podporu boje vzdušného výsadku.

f) Grafické vyjádření leteckého zabezpečení: předpokládané tratě letu s výchozími, kontrolními body a výchozími body vysazení, výchozí a kontrolní body zpáteční tratě letu, stíhací ochrana, letecká podpora bojové činnosti vzdušného výsadku. Kromě toho, je-li to nutné, může být v plánu graficky vyjádřen i profil

tratě letu. Bude to především v těch případech, kdy vzhledem k situaci nepřítele bude nutné měnit výšku přeletu a při vysazení v noci.

Textová část plánu zpravidla obsahuje:

1. Cíl použití a úkol taktického vzdušného výsadku.
2. Složení a počty taktického vzdušného výsadku (tabulka - osoby a těžší bojová technika), např.

Jednotka	Oso- by	BzK 82 mm	nz PTRS	min. 82 mm	GAZ 69	MC	Poznámka
3/6 msp							* děl., poz., chpzd, r, zesílení PrO GAZ — 69
ptbat 6 msp							
3 člžr 3/4 žb							
* ostatní							
Celkem							

3. Složení a počty vrtulníkového útvaru: vrtulníkový pluk, letka, počet a typ vrtulníků

4. Úkoly letectva

Poř. čís.	Úkol — činnost	Varianta „A“			Varianta „B“		
		doba	úsílí	provede		dtto	
1	Vzdušný průzkum						
2	Ochrana vzdušného výsadku						
3	Letecká podpora						

5. Úkoly raketových vojsk a dělostřelectva

Poř. čís.	Úkol — činnost	Varianta „A“		Varianta „B“	
		doba	provede	doba	provede
1	Zničit (umlčet) prostředky jaderného napadení				
2	Zničit nepř. v prostoru vysazení				
3	Zabezpečit přelet TVV po čáře a návrat vrtulníku od čáry				
4	Zabezpečit podporu bojové činnosti TVV				

PLÁN POUŽITÍ 3/6 msp JAKO TAKTICKÉHO VZDUŠNÉHO VÝSADKU

1 cíl použití 3/6 msp a účel

2 složení a počty 3/6 msp

4 účely letectva

6 mat. tech. a zdrav. zabezp.

7 schéma spojení

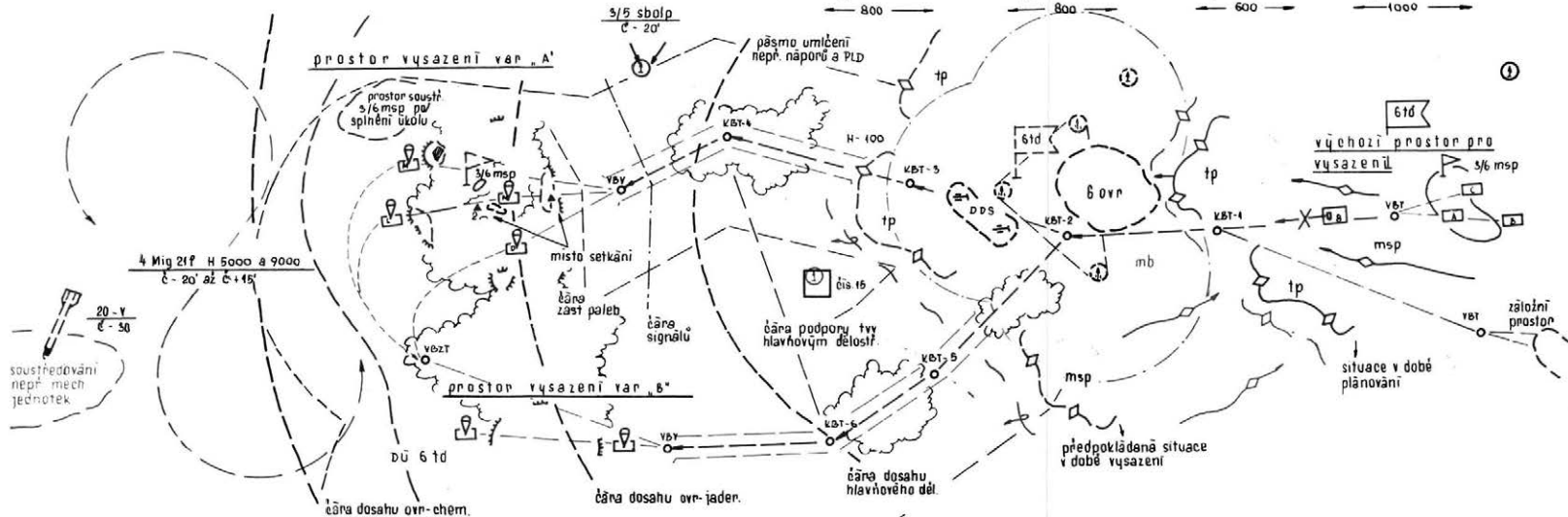
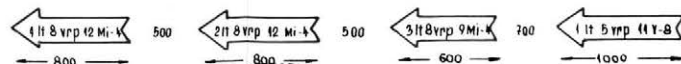
8 tabulka signálů

3 složení a počty vrt. útvaru

5 účely RV a DĚVA

pohotovost k vysazení:

schéma sestavy za přeletu

Náčelník štábu 6 td

Velitel 6 td

Dobu v obou případech uvádíme k času Č, to je přistání prvního vrtulníku. Úkol čís. 2 budou zpravidla plnit prostředky velitele armády, rovněž tak i nejdůležitější cíle úkolu číslo 1, které budou mimo dosah prostředku velitele divize.

6. Materiální, technické a zdravotnické zabezpečení

a) zabezpečení municí:

- normy zabezpečení pro jednotlivé zbraně,
- normy spotřeby pro jednotlivé zbraně,
- nesnížitelná zásoba,

b) zdravotnické zabezpečení

- zesílení praporečnického obvodu,
- zdravotnické zabezpečení ve výchozím prostoru pro vysazení,
- zdravotnické zabezpečení v prostoru vysazení a po sloučení,

c) zabezpečení motorovými vozidly (GAZ-69, motocykly), kdo a do kdy dodá,

d) ženijní zabezpečení s důrazem na protitankové, protipěchotní miny a trhaviny,

e) zabezpečení materiálem PCHO.

7. Schéma rádiového spojení.

R/síť — směr	VS td	PVS td		PO	Ostatní útvary	TVV	Frekvence
a) Ve výchozím prostoru							
b) Za přeletu							
c) Po vysazení							

8. Tabulka signálů.

Signál		Význam	Poznámka
rádiový	optický		

9. Schéma sestavy za přeletu.

10. Pohotovost k vysazení.

Plán použití taktického vzdušného výsadku zpracovává zpravidla štáb divize současně s plánováním a organizací útočného boje divize. K včasnému jeho vyhotovení je proto nutné vytvořit skupinu složenou z příslušníků operačního oddělení, štábu NRVD a představitelů letectva. Splánování TVV musí řídit osobně velitel (zástupce) nebo náčelník štábu divize, aby odpovídalo zámyslu velitele a byla včas zajištěna účast ostatních příslušníků štábu, kteří se v dílčím rozsahu musí na něm podílet.

Na základě zpracovaného plánu vydává štáb jednotlivá nařízení, organizuje součinnost a řídí činnost výsadku. Proto plán neustále upřesňuje a doplňuje pole vývoje situace.

Velitel taktického vzdušného výsadku zahájil přípravy k vysazení a plánování buď na základě písemného bojového nařízení nebo na základě bojového úkolu, který mu vydá velitel divize osobně.

Po schválení rozhodnutí se velitel vzdušného výsadku zúčastní organizace součinnosti k zabezpečení vysazení a boje taktického vzdušného výsadku. Štáb za přítomnosti velitele taktického vzdušného výsadku na štábu divize zpracovává „**plánovou tabulku vysazení**“ (viz příl. 2), kterou velitel divize schvaluje.

Plánová tabulka vysazení zpravidla obsahuje:

- bojové složení jednotlivých výsadkových skupin s počtem osob a bojové techniky,
- určení vrtulníkové jednotky (letky) pro přepravu výsadkových skupin (počet a typ vrtulníků),
- odletové a přistávací plochy,
- doba vzletu a přistání na jednotlivých plochách,
- schéma sestavy za přeletu,
- vzdálenost prostoru vysazení, rychlost a výšku přeletu,
- směr a rychlost přízemního větru a předpokládané změny k době vysazení.

Plánová tabulka vysazení může být ve formě schématu, nebo na mapě 1 : 50 000 s grafickým rozhodnutím velitele taktického vzdušného výsadku. Složení výsadkových skupin, vrtulníková jednotka, doba vzletu a přistání se vyznačí buď přímo k jednotlivým odletovým a přistávacím plochám (viz příl. 2), nebo na zvláštní tabulku s tímto obsahem:

Poř. čís.	Složení skupiny	Bojová technika						Vrtulníková jednotka druh a počet	Varianta A				Varianta B				Poznámka	
		Osoby	BzK 82 mm	nz PTRS	min 82 mm	GAZ — 69	motocykl		munice a ma- teriál	Odletová plocha	Přistávací plocha	Doba vzletu	Doba přist.	Odletová plocha	Přistávací plocha	Doba vzletu		Doba přist.

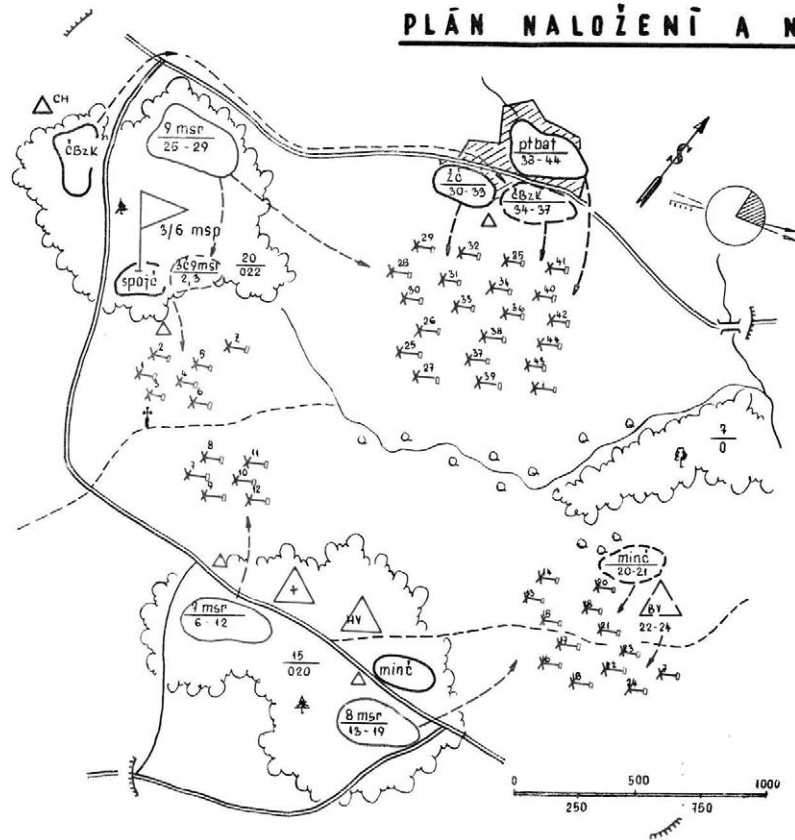
Plánovou tabulku vysazení podepisuje velitel vzdušného výsadku a velitel vrtulníkového útvaru.

Po rekognoskaci, výchozího (vyčkávacího) prostoru, především odletových ploch zpracovává štáb vzdušného výsadku společně s důstojníkem štábu vrtulníkového útvaru „**plán naložení a nasednutí**“ (viz příl. 3). Tento plán se zpracovává buď na mapě 1 : 25 000 nebo nejčastěji ve formě schématu a zpravidla obsahuje:

- rozmístění jednotek vzdušného výsadku ve vyčkávacím prostoru,
- předpokládané rozmístění ve výchozího pro naložení a nasednutí a cesty k nim,

PLÁN NALOŽENÍ A NASEDNUTÍ 3/6 msp

PRÍLOHA 3

Rozdělení osob a bojové techniky na vrtulníky

čís.vrť	jednotka, bojová technika	váha kg	relitel	nakládačí skupina
1	vel 3/6 msp, 2 přisl. velit, 3 nadistě, 2 děl poz, 1 motospojka	1 000	vel. 3/6 msp	
2	10 osob 3 6 9 msr	1 000	vel. 3 6 9 msr	
3	9 osob 3 6 9 msr, 1 spojka 8 msr	1 000	vel. 1 dr 3 6 9 msr	
4	NŠ 3/6 msp, 2 přisl. vel, 2 nadistě, chpzdř (4 osoby)	1 000	NŠ 3/6 msp	
38	vel. pibat, 2 BzK, 7 osob, 1 motocykl, 480 kg munice	2 200	vel. pibat	obsluh. BzK 82
59	5 osob, 1 čpibat, GAZ-69, 200 kg munice	2 100	vel. 2 dr 1 č pibat	2 dr 1 č pibat
40	2 BzK, 8 osob (4 BzK a 4 osobly od např. čety BzK), 1 motocykl, 480 kg munice	2 200	vel. 1 č pibat	obsluh.
41	4 osob 2 č pibat, GAZ-69, 6 PTES	2 100	vel. 4 dr 2 č pibat	4 dr 2 č pibat

Pořadí a doba naložení boj. tech. a nasednutí osob

pořadí	činnosti	čas	signál k zahájení činnosti
1	zaujetí východisté pro náhlé nas.	60-40' před pohor.	2 x červený světlice
2	nakládání boj. tech. a materiálů	30-10'	2 x zelený světlice
3	nasednutí osob	č. - 45' až č. - 40'	2 x červený děst'
4	spuštění motorů		2 x zelený děst'

Zabezpečení bojové činnosti :

OPZHN:

Strážní zajištění

Protivzdušná obrana:

Maskovânî :

Velitel 3/6 msp

velitel 8 rrp

- stanoviště a čísla jednotlivých vrtulníků,
- rozdělení osob a bojové techniky do vrtulníků,
- pořadí a dobu naložení bojové techniky a nasednutí osob s určením signálů pro zahájení jednotlivých činností,
- opatření k zabezpečení bojové činnosti.

Na základě tohoto plánu sestavují se pak na štábu a u jednotek „seznamy osob a soupisy materiálu“ pro každý vrtulník ve dvou výtiscích. Jeden výtisk dostane velitel osádky vrtulníků při nakládání materiálu a nasednutí osob, druhý zůstane uložen u štábu vzdušného výsadku.

Při dobré organizaci práce může štáb divize plánovat použití zesíleného mspr jako taktického vzdušného výsadku i souběžně s plánováním a organizací útočného boje v průměru 2—3 hodiny. Toho lze ovšem dosáhnout za předpokladu, že ve štábu divize bude k tomu účelu dobře vycvičena část důstojníků a plánování bude řídit některý z hlavních funkcionářů. Stejně doby je asi zapotřebí pro práci velitele a náčelníka štábu taktického vzdušného výsadku. V obou případech je třeba mít předem připraveny tabulky, propočty a jiné pomůcky.

V soudobých bojových podmínkách budou velmi často používány i menší vzdušné výsadky — v síle roty, popřípadě čety. I když zásady plánování jejich použití budou obdobné, jeho rozsah bude přiměřeně menší.

Plán průzkumu vševojskové armády

Podplukovník Alois Kadeřábek, CSc.

Neoddělitelnou a podstatnou součástí organizace průzkumu je plánování průzkumné činnosti. Jeho výrazem je především plán průzkumu.

Základní předpisy pro průzkum stanoví, že plán průzkumu je hlavní a řídicí dokument zpravodajského oddělení (správy). Je podkladem pro komplexní využití všech sil a prostředků průzkumu, zabezpečuje jejich součinnost a efektivní řízení zaměřené ke splnění cílů průzkumu.

Mimo cílů musí plán průzkumu obsahovat:

- důležité objekty nepřítelů s důrazem na zbraně hromadného ničení;
- hrubý zámysl činnosti nepřítelů, zvláště jeho jaderných zbraní, tankových svazků a útvarů;
- základní údaje o vlastních vojscích (rozhrazení, linie fronty, čáry zasazení apod.);
- prostory rozmístění sil a prostředků průzkumu;
- plánovaná opatření k využití jednotlivých průzkumných prostředků vzhledem ke konkrétním objektům nepřítelů, prostoru a času;
- přehled (tabulku) všech sil a prostředků průzkumu a jejich rozdělení na jednotlivé úkoly;
- podle potřeby i jiné pomocné tabulky a údaje, ve kterých se vyjadřuje průzkumné zabezpečení hlavních objektů průzkumu.

Neustálý růst náročných úkolů průzkumu zákonitě vyžaduje nejen zvyšování počtu a kvalifikování sil a prostředků k jejich plnění, ale i zkracování lhůt plánování a vedení průzkumné činnosti. V důsledku toho se setkává proces plánování průzkumu ve štábech, zvláště na zpravodajských odděleních, s řadou potíží nejen obsahového, ale i formálního rázu.

Během rychlého a vpravdě revolučního vývoje ve vojenství v posledních letech se v celku správně dařilo vytyčit a formulovat obsah úkolů průzkumu v souladu s požadavky na vedení boje a operace; ne vždy

se daří vyjádřit je vhodným způsobem v základním plánovacím dokumentu — v plánu průzkumu. Z hlediska formy prodléhal plán průzkumu pomalejší vývoj a zůstával za požadavky na řídicí práci štábu, zvláště pokud jde o rychlost a přehlednost zpracování a také pružnost vedení.

Proces souběžného plánování sice dovoluje stanovit a formulovat nezbytné úkoly průzkumu podřízeným štábům a prostředkům ještě před úplným zpracováním plánu průzkumu, ale i tak je dosavadní namáhavá a zdoluhavá technika zpracování plánu tíživým faktorem v práci zpravodajského oddělení. Vyžaduje neúměrně velké úsilí kvalifikovaných pracovníků na ryze manuální práci a ubírá čas na tvůrčí a řídicí činnost. Často dochází k tomu, že plán průzkumu se pracně dokončuje a kreslířsky vylepšuje již dávno po tom, co úkoly z něho vyplývající byly již vydány v příslušných směrnících, nařízeních a požadavcích.

I v budoucnu budou vydávány nejnutnější úkoly podřízeným štábům a průzkumným prostředkům již v průběhu zpracování plánu, byť by byl zpracován sebe-rychleji. Přesto je nutno řešit všechny otázky a úseky práce, kde lze bez újmy na kvalitě práce zkrátit a zjednodušit.

Dosavadní forma zpracování plánu průzkumu (pracné grafické vyjádření na mapě s řadou tabulek a textových doplňků) ztěžuje značně jeho další vedení jako pracovního dokumentu. Nutné upřesňování původních plánovaných úkolů a doplňování nových úkolů v průběhu boje a operace dělá značné těžkosti hlavně z hlediska grafického a textového vyjádření. Plán zpracovaný k určité výchozí situaci zpravidla tak zaplní mapu, že další její vedení činí plán jako pracovní dokument značně nepřehledný.

Tyto problémy nejsou neznámé a je třeba kladně hodnotit, že zpravodajská oddělení vyvíjejí snahu zjednodušit dosavadní formu zpracování plánu průzkumu tak, jak to pokládají za nejsprávnější.

Plán průzkumu štábu armády zpravidla obsahuje:

a) **graficky na mapě s použitím smluvných značek a zkratek:**

— hlavní objekty nepřitele a hrubý zámysl jeho činnosti;

— základní údaje o vlastních vojscích včetně prostorů rozmístění sil a prostředků průzkumu;

— opatření (úkoly) některých jednotlivých prostředků průzkumu k zjišťování určitých hlavních objektů nebo rozhodující činnosti nepřitele.

Vše do splnění bližšího úkolu v jedné nebo ve dvou variantách podle konkrétní situace a také hlavní úkoly průzkumu k zabezpečení plnění dalšího úkolu armády.

b) **textově, zpravidla tuší přímo v mapě nebo strojem na papírech vlepených na mapu:**

— cíle průzkumu do zahájení války (operace, do zasazení) a v průběhu operace;

— úkoly průzkumu textově volnou formou nebo v tabulce;

— přehled (tabulku) sil a prostředků průzkumu armády včetně prostředků podřízených svazků (jednotlivě nebo za svazek vcelku);

V některých případech bývají do plánu vepsány nebo nalepeny ještě **další údaje**, např.:

— přehled počtu nosičů ZHN nepřitele v pásmu armády s uvedením konkrétního útvaru nebo jednotky (počtu odpalovacích zařízení a hlavní), prostoru kde se nachází, a který průzkumný prostředek je má zjišťovat;

— úkoly vzdušného průzkumu s uvedením, jaký prostředek a popřípadě kdy je použit k zjišťování určitého konkrétního objektu (činnosti) nepřitele;

— použití jednotky zvláštního určení a ženijních skupin hloubkového průzkumu (které skupiny a na jaký objekt).

Obdobným způsobem má být zpracován i plán průzkumu na stupni svazku s příslušnými odlišnostmi pro nižší stupeň velení. (Viz čj. 024394/63 „Vzorová dokumentace štábu svazku“, zpracovaná oddělením průzkumu 4. armády).

I když praxe nutí hledat jednodušší formy, nebude na škodu podívat se blíže na uvedený příklad — především na jednu z podstatných částí plánu, na **úkoly průzkumu**.

Úkoly průzkumu se zobrazují někdy textově jindy v tabulce, nebo textově

i v tabulce, popřípadě v několika tabulkách.

Jsou-li úkoly vyjádřeny textově (zpravidla ihned v záhlaví plánu pod cíli průzkumu), jsou zpravidla značně obecné a nemohou být specifikovány na jednotlivé objekty nebo činnost nepřitele.

Příklad: — zjistit množství, druh a způsob činnosti jaderných raketových zbraní a letounů nosičů s důrazem na směr . . . ;

— upřesnit sestavu nepřitele s důrazem na vojska 2 as(N).

I když připustíme, že v poslední době některé štáby od této obecné textové formulace úkolů průzkumu upouštějí a úkoly zobrazují konkrétněji graficky a v tabulkách, přesto se v plánu průzkumu určitým způsobem opakují a třští.

Jednou jsou vyjádřeny graficky na mapě (zpravidla neúplně) zakreslením přímo k nepřátelskému objektu, který má být zjišťován a podruhé se objevují, opět neúplně, v jedné nebo více tabulkách. Např. v „Přehledu ZHN“, v tabulce „Úkoly vzdušného průzkumu“, „Použití jednotky zvláštního určení“, popřípadě v celkovém „Přehledu sil a prostředků průzkumu“.

Mimo případů několikerého zobrazování stejných úkolů dochází v některých případech k druhému extrému: plán konkrétně nezachycuje použití některých důležitých průzkumných prostředků. Např. úkoly rádiového a radiotechnického průzkumu i vzdušného napadení jsou zpravidla zakreslovány pouze čarou jejich dosahu.

Pokud se na zpravodajských odděleních neopomíná konkrétní vyjádření úsilí vzdušného, rádiového a radiotechnického průzkumu, vyjadřuje se zpravidla v dalších samostatných tabulkách, jejichž obsah i názvy nejsou jednotné a liší se podle okamžitého nápadu zpracovatele. Konkretizace úkolů těchto druhů průzkumu je závislá na časových možnostech oddělení.

Ze stručného rozboru způsobu zobrazování úkolů průzkumu v plánu vyplývají tyto hlavní nedostatky:

— psaní úkolů textově na mapu je nejen zdoluhavé a pracné, ale i obecné a tím do značné míry formální a zbytečné;

— zachycování úkolů v několika tabulkách podle použitých průzkumných prostředků vyžaduje několikeré uvádění stejných objektů (činností) nepřitele, protože k zjištění jednoho důležitého objektu je plánováno použití dvou i více průzkumných prostředků;

— pouhé zakreslení čar dosahu rádiového, radiotechnického a vzdušného průzkumu je značně nepřesné a nekonkrétní;

— v grafickém zákresu na mapě, ani v tabulkách nelze se dosti rychle orientovat a „přečíst“, které objekty, jakými prostředky a kdy jsou průzkumem zjišťovány;

— forma zpracování plánu průzkumu vyžaduje mnoho zbytečné práce a ztěžuje i vedení plánu v průběhu operace.

Pokládám za účelné zmínit se i o **štábní kultuře**. Zpracovatelé plánu průzkumu jsou doposud zatíženi vědomím, že plán musí „hrát všemi barvami“ a musí se ve svém grafickém vyjádření již na první pohled líbit představeným a také rozhodčím. Domnívají se, že kdyby tomu tak nebylo, budou negativně hodnoceni.

Jistě nelze popřít, že celková forma plánu a tedy i jeho grafické vyjádření má svůj význam. **Grafické i textové (tabulkové) vyjádření plánu průzkumu musí však zásadně vycházet z poslání, které plán jako základní plánovací a řídicí dokument plní.** Podstata je především v jeho obsahu, na kterém do značné míry závisí komplexní a vysoce efektivní využití všech průzkumných prostředků, získávajících nezbytné podklady pro rozhodování velitele. Obsah a praktickou využitelnost plánu průzkumu nesmí oslabovat přečtení požadavků na jeho krásu. Forma musí naopak přispívat kvalitě a účelnosti obsahu, musí splňovat požadavky pracovního dokumentu, který není pro ozdobu, ale slouží praktické řídicí činnosti.

Předpisové požadavky na obsah plánu průzkumu jsou volnou formou v úvodu článku. Lze je v podstatě shrnout takto:

— jakými prostředky, kde kdy a které objekty nebo činnost nepřítel zjišťovat, s důrazem na směr hlavního úsilí bojové činnosti;

— zabezpečit neustálý přehled o hlavních objektech a rozhodující činnosti nepřítel v našem zájmovém prostoru o jeho ztrátách;

— přehled o rozmístění a činnosti jednotlivých sil a prostředků průzkumu, jejich bojeschopnosti a o záloze průzkumu; vyjadřovat úsilí průzkumu k zjišťování nejdůležitějších objektů nepřítel zvláště jaderných zbraní a k zjišťování zámýslu jeho činnosti.

Tyto požadavky by měly být vodítkem pro formu jejich vyjádření při praktickém zpracování plánu průzkumu. Šlo by v podstatě o to, **co, kde, kdy a čím zjišťovat.** Jistě je reálné a zřejmé i výhodné odpovědět na

tyto otázky grafickým a také textovým (tabulkovým) vyjádřením na mapě. Proto nepokládám za účelné něco měnit na základní koncepci dosavadní formy zpracování plánu průzkumu. Lze však najít způsob jak lépe a méně pracně požadovaný obsah vyjádřit a přitom zvýšit přehlednost a využitelnost tohoto důležitého pracovního dokumentu.

Zkušenost potvrzuje, že nejnáročnější je rozsáhlé psaní přímo do mapy, rýsování tabulek a jejich vyplňování. To znesnadňuje rozpoznatelnost geografické situace, ztěžuje měnění údajů v textu a tabulkách, které je u pracovního dokumentu nezbytné.

Pokud jde o přímý zákres do mapy, lze slevit z dosavadních nároků na výraznost výchozí (základní) situace. Pracovníci zpravodajských oddělení neustále znají situaci i mnohé údaje z paměti a lehce se orientují i v méně výrazném zákresu, který by lépe umožňoval vedení plánu průzkumu v průběhu operace.

Jde tedy zásadně o dva hlavní problémy:

— **maximálně snížit psaný text do mapy, počet a složitost tabulek;**

— **volit vhodný zákres v mapě s využitím smluvených značek, a zkratk, popřípadě použít i nové vhodnější značky, které by zprůhledňovaly obsahovou náplň a zvyšovaly přehlednost.**

Psaný text, tabulky a zákres v mapě tvoří jednotu, vzájemně se prolínají, doplňují a velmi úzce na sebe navazují. Proto požadavek **sladit zákres s psaným textem a tabulkami** je další rozhodující prvek.

Na stupni vševojskové armády by mohl podle mého názoru vyhovovat uvedeným požadavkům následující přístup k zpracování plánu průzkumu.

1. **Ponechat dosavadní údaje v záhlaví (nadpis, označení tajnosti a evidence) a rovněž podpisy podle příslušných předpisů pro polní službu štábu.**

2. **Ponechat používané stručné vyjádření (psaný text) cílů průzkumu.**

3. **Napsat na mapu úkoly průzkumu volnou formou a vyjádřit je graficky a v tabulce.**

4. **Hlavní náplň plánu průzkumu, odpovídající na vpředu zmíněné otázky, co, kde, kdy a čím zjišťovat, vypádit graficky na mapě a ve dvou tabulkách. Z toho jedna z tabulek by zahrnovala i úkoly průzkumu.**

První tabulka „**Přehled sil a prostředků průzkumu**“ obsahuje druh průzkumného

PŘEHLED SIL A PROSTŘEDKŮ PRŮZKUMU ARMÁDY

Průzkumný prostředek		Označení	Síla	Doba zasazení	Poznámka (plní úkol, nezvěstný, zničen, v záloze, apod.)
SKUPINY HLOUBKOVÉHO PRŮZKUMU	armádní vše- vojskové (... rzu)	001	1+9	28.10	plní úkol od 06.00, 29. 10
		002			
		003			
	armádní – ženijní	021			
		022			
	... msd	031			
		032			
	... msd	041			
		042			
	... td	051			
		052			
	... td	061			
RÁDIOVÝ PRŮZKUM	... rpzpr	101			
	rpzr ... msd	102			
	... msd	103			
	... td	104			
RADIOVÝ PRŮZKUM	... rtpzpr	201			
	... pzdo (RPS)	202			
VZDUŠNÝ PRŮZKUM	DPzL(.. dpzlp)	301			
	PzL (... pzlp)	302			
	SBOL(.. sbolp)	303			
PRŮZKUMNÉ SKUPINY SVAZŮ	... msd	401			
		402			
	... msd	411			
		412			
	... td	421			
		422			
	... td	431			
		432			

prostředku, jeho označení, sílu, dobu zasažení a poznámku.

Bližší vysvětlím, co míním pojmem označení a co uvádět do kolonky poznámka.

OZNAČENÍ je určité třímístné číslo, ve kterém první číselný údaj vyjadřuje průzkumnou jednotku (útvár), nebo druh průzkumu a je stálý, neměnný. Další dvě čísla určují konkrétní průzkumný prostředek (organ), který je z dané jednotky nebo druhu průzkumu organizován (vyčleňován). Podrobnější vysvětlení vyplývá z přílohy 1. Rozhodující je si uvědomit, že **první číselný údaj z trojčíslí je rozlišovací znak**, který umožňuje rychlou orientaci v další tabulce a v zákresu v mapě.

POZNÁMKA slouží k zachycení všech potřebných údajů, které upřesňují stav a činnost jednotlivého průzkumného prostředku (zda plní úkol, je-li nezvěstný, jaké má ztráty, stupeň zamoření, je-li v záloze apod.).

Pro urychlení práce při zpracování plánu průzkumu je účelné mít tuto tabulku předem rozmnoženou se stálými údaji a při práci na plánu doplňovat jen proměnné údaje. Tabulku nalepovat nebo jiným vhodným způsobem přikládat k mapě tak, aby nezakrývala prostory, které by mohly být využity při upřesňování plánu v průběhu operace. Připravený formulář tabulky musí mít místo pro doplnění nových průzkumných prostředků v případě jejich přidělení k armádě v průběhu operace a pro podchycení hlavních průzkumných opatření, které samostatně plánují podřízené svazky.

Druhá tabulka je „**Přehled úkolů a organizace průzkumu armády**“.

K pochopení některých pojmů a poslání tabulky je třeba využít vzoru v příloze 2.

Zvláště důležitá je realita a účelnost prvního sloupce „NÁZEV (OZNAČENÍ) OBJEKTU“, který zachycuje všechny důležité objekty nepřítelů, které se mohou vyskytnout v zájmovém prostoru armády při zahájení i v průběhu operace. Nejde o něco zcela nového; i v dosavadní praxi se tyto objekty určitým způsobem v plánu průzkumu objevují. Většinou ale ne souhrnně v jednom přehledu, nýbrž v několika tabulkách nebo v textu. Tím je ale plán průzkumu velmi náročný, méně přesný a méně přehledný. V návrhu této tabulky jsem se pokusil účelněji spojit zobrazení dalších potřebných údajů vzhledem ke konkrétním nepřátelským objektům. Za další klad považuji i možnost pře-

dem připravit nejen formuláře, ale i vyplnění prvního sloupce celou řadou konkrétních údajů, i když ne číslem jednotky nebo útvaru nepřítelů. Tato předběžná práce by přispěla k urychlení zpracování plánu. Předchozí vyplnění prvního sloupce umožňuje znalost pravděpodobného nepřítelů (organizace, dislokace, takticko-technických dat, posilování, zásad boje a operace) i znalost zásad zaměření průzkumu na určité objekty (činnost) nepřítelů.

Sloupec „POČET“ zobrazuje bojeschopnost daného nepřátelského objektu nebo celé jednotky (počet bojeschopných odpalovacích zařízení a hlavní ZHN, stav osob bojové techniky v % apod.).

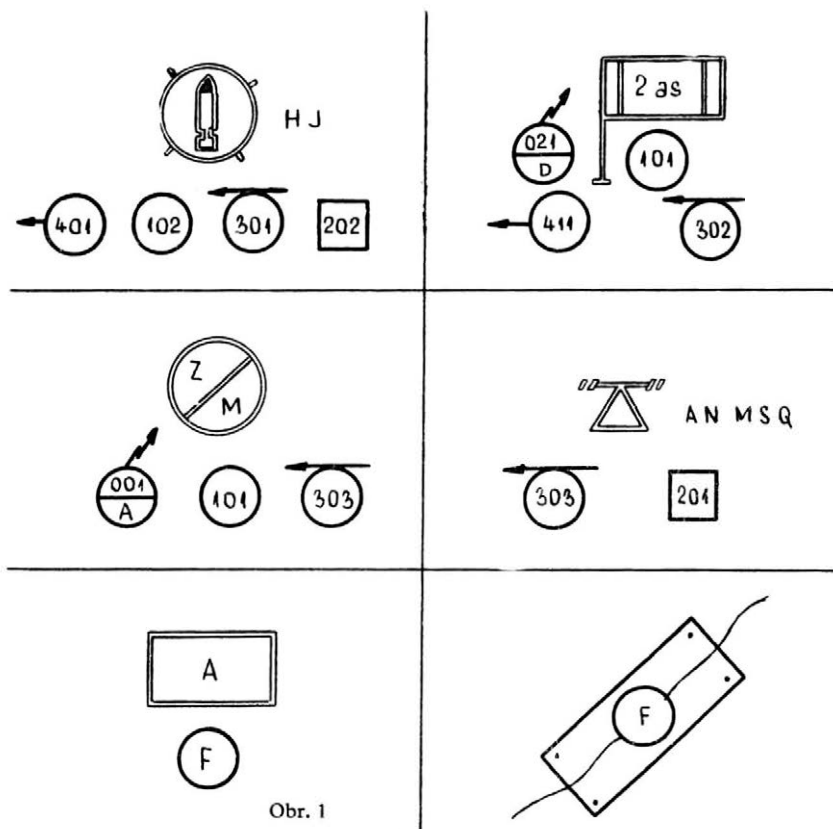
Sloupec „ROZMÍSTĚNÍ“ zpřesňuje prostor rozmístění jednotlivých nepřátelských objektů ve výchozí situaci, popřípadě již v míru, pro plánování průzkumu v první armádní operaci POV. Dále zachycuje změny, které nastanou u uskupení nepřítelů v průběhu operace. Údaj o prostoru se sladí se zákresem v mapě a podle možnosti upřesňuje v souřadnicích. Údaj v kilometrech určuje vzdálenost od linie fronty, popřípadě od státní hranice, a umožňuje rychlejší orientaci.

„ČASOVÝ ÚDAJ“ stanoví dobu, od kdy se objekt v daném prostoru nachází a v průběhu operace může být pro snazší orientaci podbarvován stejnou barvou jako zákres v mapě.

Při vyplňování sloupce „**ZJIŠTĚNÍ**“ uvádět jen trojmístná čísla konkrétních průzkumných prostředků podle první tabulky. Již na první pohled je zřejmé, kolik a jakých prostředků je plánováno ke zjišťování daného objektu. Svým způsobem vyjadřuje tento sloupec i hlavní úsilí průzkumu. Číselné označování je velmi jednoduché, hlavně rychlé a dá se snadno měnit podle změn v řízení činnosti průzkumu.

Ve sloupci je výhodné vyjádřit i skutečně zasazené průzkumné prostředky na daný nepřátelský objekt, a to snad jen kroužkem. Přesnou dobu zasazení a další podrobnější údaje o průzkumném prostředku zachycuje první tabulka.

Poslední sloupec má název „**VÝSLEDEK PRŮZKUMU (ČINNOST NEPŘÁTELSKÉHO OBJEKTU)**“ zachycuje bližší podrobnosti o činnosti jednotlivých objektů nepřítelů, hlavně co a kdy bylo zjištěno a jak bylo využito získaných zpráv. Umožňuje zaznamenání i jiných podrobností, které nelze vyjádřit na jiném místě nebo v mapě. Údaje z ní slouží především jako podklad pro další usměrňování průzkumné činnosti;

Obr. 1

např. k zasazení nových průzkumných prostředků, k doprovodu, zaměření průzkumu na jiný prostor apod.

Závěrem ještě drobnou připomínku k technice vyplňování tabulek. K zaznamenávání proměnných údajů je výhodné použít takový prostředek, který umožňuje snadné nahrazení starého zápisu novým, bez újmy na zřetelnosti.

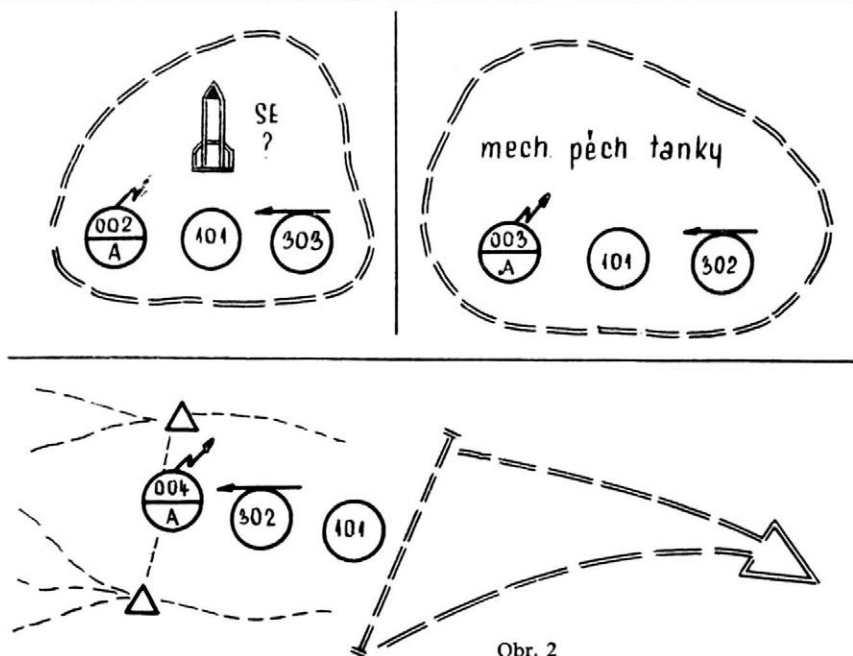
...

Nyní stručně k způsobu zákresu na mapu. Vycházím z toho, že grafické vyjádření nepřátelských objektů a jejich činnosti, jakož i opatření průzkumu musí být jednoduché, rychlé, ale přitom maximálně přesné a srozumitelné. Musí být sladěno s údaji v tabulkách a umožnit plynulý vedení (doplňování) při změně situace.

Dosud praktikovaný způsob zákresu nepřítele do mapy je vhodný a není jej třeba měnit. Bude však nutné lépe přizpůsobit vyjádření plánovaných průzkumných opatření. Bude účelné vyjít z grafického vyjádření nepřátelských objektů a jeho činnosti, které lze rozdělit na tři charakteristické skupiny:

— bodové a malorozměrné objekty — prostory bojového rozmístění (palebná postavení) taktických jaderných zbraní, PLRS, VS, spojovací uzly, radiotechnická zařízení, letiště, zásobovací místa jaderné munice, sklady apod., (obr. 1),

— větší prostory, např. prostory bojového rozmístění operačně taktických raket, soustředění vojsk, prostory rozvinutí

Obr. 2

k protiúderům a protiztečím nebo vysazení výsadek, jejich činnosti apod., (obr. 2),

— přesunující se vojska, předpokládané osy přesunu po komunikacích, obranné čáry (opevnění), náletové směry letectva apod., (obr. 3).

Z příkladů grafického vyjádření plánovaných opatření průzkumu vyplývá, že je zachován jednotný způsob, použitelný pro všechny hlavní skupiny nepřátelských objektů. U každého objektu je na první pohled zřejmé, kolik průzkumných prostředků je plánováno použít a při srovnání s první tabulkou i které prostředky (orgány). Totéž souhrnně vyjadřuje i druhá tabulka a při jejím vedení je v průběhu operace ihned zřejmé k jakým změnám nepřátelského objektu došlo (zničení, poškození, přesun apod.).

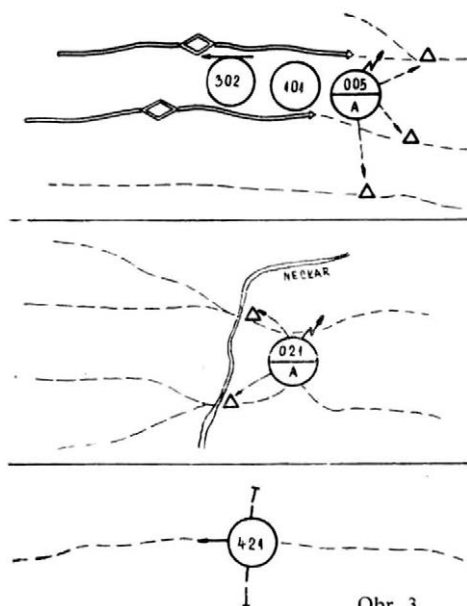
Použitím tohoto způsobu zpracování plánu průzkumu dochází k určitému zdvojení údajů na mapě s údaji v tabulkách, hlavně v tabulce „Přehled úkolů a organizace průzkumu“. Je to však zatím nutné, protože jinak nelze zaznamenávat řadu důležitých změn, ke kterým dochází v průběhu boje a operace.

Při použití této formy zpracování a vedení průzkumu na všech cvičeních dojde zcela určitě k tomu, že příslušníci zpravodajského oddělení v krátké době si osvojí a trvale zapamatují číselné označení jednotlivých průzkumných prostředků. I tak ale nebude možné tabulku „Přehled sil a prostředků průzkumu“ vypustit, protože zude zobrazovat změny ve složení a bojeschopnosti průzkumných prostředků.

Důsledné zpracování a vedení plánu průzkumu navrhovaným způsobem nedovolí opomenout některé důležité objekty nepřítelů, i když o nich v dané situaci nevíme, ale přímo nutí přemýšlet a hledat způsoby kde a jak je zjišťovat.

Krátce se vrátím k zobrazování průzkumných opatření, plánovaných podřízenými svazky v plánu průzkumu štábu vševojskové armády.

Má-li zpravodajské oddělení armády cílevědomě řídit průzkumnou činnost v celé vševojskové armádě, musí mít přehled alespoň o hlavních průzkumných opatřeních podřízených svazků. Mít přehled ovšem neznamená, že bude podrobně plánovat a nařizovat použití jednotlivých prostředků (orgánů) průzkumu svazků, což

Obr. 3

Vysvětlivky značek

002 A	armádní výševojásková skupina hloubkového průzkumu čís. 001
021 B	armádní ženijní skupina hloubkového průzkumu čís. 021
021 B	skupina hloubkového průzkumu msd (td)
501	dělostřelecké průzkumné letectvo
502	průzkumné letectvo
503	stíhací bombardovací letectvo
401	průzkumná skupina msd (td)
411	člana (prostor) zasazení průzkumné skupiny msd (td)
F	průzkum prováděn prostředky frontu
101	armádní rádiový průzkumný praporek
102	rádiová průzkumná rota msd (td)
201	armádní radiotech. průzk. praporek
202	RPS průzk. dělostřeleckého oddílu

může na první pohled vyplynout z prvé tabulky. To je věcí velitele, štábu a hlavně zpravodajského oddělení svazku. Štáb armády musí mít v potřebném rozsahu jen nejnútnejší informace o vedení jejich průzkumné činnosti. Nevylučuje však právo nadřízeného orgánu (štábu armády), aby podle svého uvážení v odůvodněných případech podřízenému přímo nařídil co a jakým prostředkem zjišťovat. Hlavní plá-

novaná opatření průzkumu podřízených svazků budou v plánu průzkumu štábu armády zachycena převážně jen na základě hlášení.

Mimo hlavní průzkumné opatření podřízených divizí zahrnuje štáb armády do svého plánu průzkumu i některá opatření, která v jeho prospěch plní front; zpravidla na základě nařízení pro průzkum nebo dodané průzkumové informace.

Navrhovaná forma zpracování plánu průzkumu je diskusního charakteru a je třeba ji vyzkoušet v praxi. Částečně byl tento způsob použit při válečné hře VAAZ v září 1965 a lze říci, že je reálný. Má tyto hlavní klady:

— zjednodušuje a urychluje práci a přitom zpřesňuje zobrazení plánovaných opatření jak graficky, tak i v tabulkách;

— umožňuje přehlednější vedení plánu jako pracovního dokumentu;

— lépe vyjadřuje obsah, který je rozhodující a tím i využití plánu v operaci;

— použití pevného číselného označování jednotlivých průzkumných prostředků je krůčkem k formalizaci, která je nutná pro budoucí zavádění mechanizace a automatizace v oblasti řízení průzkumu a velení vůbec.

MOŽNOSTI ROZVOJE vrtulníkového letectva v podmínkách ČSLA

Podplukovník Jan Macháček

Vojskové letectvo, tj. letecké jednotky organicky začleněné u vševojskových svazků, objevilo se poprvé v organizaci armád v období druhé světové války, především v armádě USA. Bylo vyzbrojeno lehkými, dvou až třímístnými vrtulovými letouny rozličných typů. Plnilo převážně úkoly pomocné zejména kurýrní a spojovací, výjimečně i úkoly průzkumné a pozorovací (vyvýšená pozorovatelná nad vlastním územím, mimo okruh palebné činnosti lehkých pěchotních zbraní).

Podle dosažitelných pramenů bylo letectvo obdobně začleněno i v německé armádě.

Sovětská armáda v organizaci vševojskových svazků takový druh letectva neměla. K podobným úkolům používala letouny PO-2 „KUKURUZNÍK“, organicky začleněné v útvech vojenských vzdušných sil, s tím rozdílem, že kromě úkolů pomocných plnily i bojové úkoly, zejména v noci.

Po 2. světové válce se vojskové letectvo v socialistických armádách dále nerozvíjelo. Rovněž v západních armádách byla dlouho zachována klasická koncepce, vytvořená za války. Pěší nebo mechanizované divize USA měla zhruba až do roku 1955 ve své organizaci 22 lehkých vrtulových letounů.

Kvalitní obrat nastal s rozvojem vrtulníků, které byly do vojskového letectva zařazovány nejen v armádě USA, ale i ve francouzské a anglické armádě.

V západních armádách počítají v současné době s bojovým použitím vrtulníků vojskového letectva ve všech fázích boje a na všech bojištích. Rozbor možnosti jejich použití byl zveřejněn v časopise PVOS a letectvo č. 11/1964 v článku „Bojové uplatnění vrtulníků a jejich perspektiva“.

Uvedu stručně situaci vojskového letectva v kapitalistických armádách.

U amerických divízi je organizačně začleněn prapor vojskového letectva (45 vrtulníků a letounů), kromě toho každá brigáda má leteckou četu — 6 vrtulníků, průzkumný prapor rotu vzdušného průzkumu — 27 vrtulníků. Divizní dělostřelectvo má 10 vrtulníků. Celkem má americká divize 87 vrtulníků. Štáb armádního sboru má rotu vojskového letectva — 35 letounů a vrtulníků. Stejnou jednotku má i štáb polní armády. Kromě toho bývá americké polní armádě podřízen jeden nebo více praporů dopravních vrtulníků (prapor — 104 vrtulníků).

Také **francouzské divize** mají organicky začleněné vrtulníkové jednotky (38 vrtulníků) a u **západoněmeckých divízi** jsou vytvářeny letecké prapory, které mají mít kolem 40 lehkých letounů a vrtulníků.

V naší armádě je zatím tento druh letectva ve stavu zrodu. U vševojskových armád, motostřeleckých a tankových svazků jsou vrtulníkové letky, vyzbrojené vrtulníky Mi-1 a Mi-4 a plní úkoly převážně spojovací, dopravní a pomocné.

S jejich aktivním zásahem do bojové činnosti nepočítáme. Vrtulník Mi-1 není vůbec vyzbrojen, Mi-4 je vyzbrojen jediným kulometem ráže 12,7 mm, umístěným ve spodní části přídě vrtulníku a ovládaným střelcem z kabiny. Jinak vyzbrojeny nejsou.

Podle mého názoru bylo by účelné postavit vojskové letectvo i v podmínkách ČSLA na kvalitativně vyšší úroveň.

Vojskové letectvo vyzbrojené bojovými vrtulníky může v podmínkách středoevropského válčiště sehrát významnou úlohu. Zejména členitost terénu, jeho zvlnění a porosty by umožňovaly jeho úspěšné bojové nasazení.

Vojskové letectvo může velmi přispět ke zvýšení manévrovosti motostřeleckých svazků a v některých fázích boje podstatně zvýšit jejich palebnou mohutnost a účinnost.

Vojskové letectvo může v našich podmínkách plnit především tyto úkoly:

- přepravovat vojsko, zbraně a materiál,
- vysazovat taktické výsadky a podporovat jejich bojovou činnost,
- pozorovat bojiště (vzdušná pozorovatelná),
- řídit dělostřelecké palby,
- ničit nepřátelské tanky a nepřátelská postavení,
- vizuální, fotografický a radiotechnický průzkum.

Kromě toho mohou vrtulníky plnit různé pomocné úkoly např.:

- zabezpečovat velení, spojení, kurýrní službu,
- odsunovat raněné,
- kontrolovat vlastní maskování,
- speciální úkoly ženiijního, chemického a radiálního průzkumu atd.

To jsou jen některé typické úkoly. Vrtulníkové letectvo se však může podílet prakticky na všech fázích boje.

Organizace vojskového letectva i jeho výzbroj musí být přizpůsobena těmto úkolům. V zásadě by mělo mít vojskové letectvo ve výzbroji dva typy vrtulníků:

- dopravní vrtulníky, reprezentované u nás typem Mi-4 s perspektivou přezbrojení na vhodnější typy, např. V-8. Plnily by výhradně úkoly dopravní zásobovací a odsunové. Podle potřeby mohou být vy-zbrojeny;

- lehké, pohyblivé a vyzbrojené vrtulníky, které by byly určeny k bojovým úkolům, vzdušnému průzkumu, ochraně dopravních, neozbrojených vrtulníků a podpoře boje pozemních vojsk. Lehké vrtulníky především pro jejich pohyblivost, poměrně snadnou obsluhu a malé nároky na vzletové a přistávací plochy. Možnosti vyzbrojení jsou stejné jako u vrtulníků velkých.

K těmto úkolům by byl velmi vhodný u nás vyráběný vrtulník HC-3, který podle předpokladu konstrukce může mít kulometnou výzbroj, ovládanou pilotem nebo střelcem, 2 bloky odpalovacích zařízení raket S-57, ovládaných pilotem nebo 4—6 protitankových řízených střel typu „MALJUTKA“, řízených střelcem - operátorem (PTRS „MALJUTKA“ — váha 12 kg, účinný

dostřel 3000 m, navádění pomocí lanka dlouhého 3200 m — licenční výroba). HC-3 má výhodu i v tom, že kromě bojových úkolů může plnit i úkoly pomocné. Kromě pilota může vézt 4 cestující, nebo 2 raněné na nosítkách s ošetřovatelem nebo asi 350 kg užitečného nákladu. Také jeho letové parametry odpovídají světové úrovni a ve své kategorii značně převyšují všechny současně používané vrtulníky.

Požadovaným úkolům musí být přizpůsobena i organizace vojskového letectva. Můžeme vycházet ze současné organizace, ovšem přizpůsobit ji potřebě. Možná varianta je uvedena v příloze.

U vrtulníkových jednotek dělostřeleckých svazků odpovídá zhruba současná organizace.

Jsou i takové názory, že by bylo vhodné vzhledem k otázkám leteckého výcviku, materiálně technického a zejména speciálního zabezpečení, v době míru organizaci začlenit vojskové letectvo jinak, např. vyjmout je z přímé podřízenosti vševojskových svazů a svazků a podřídit velitelé letecké armády, z leteckého oddělení každé armády vytvořit velitelství divize vojskového letectva, kterému podřídit všechny útvary a jednotky organicky stejné ucleněné jako v první variantě. Tyto útvary a jednotky by se vyčleňovaly v případě potřeby a na cvičení k předurčeným svazkům a svazům. Taková organizace by měla určité přednosti z hlediska zabezpečení. U vševojskových svazů a svazků by však nebyl vžitý soustavný a každodenní styk s vojskovým letectvem, což by nebylo zdravé. I pro štáb letecké armády by to bylo přílišné zatížení. Speciální výcvik by nebyl organizován účelně z hlediska každodenní potřeby pozemních vojsk, ale byl by zaměřen pouze na základní letecký výcvik. Proto tuto variantu pokládám za nevhodnou.

Způsoby bojové činnosti a taktika použití vojskového letectva by musely být hluboce rozpracovány na jednotlivé varianty bojových úkolů, aby byl zabezpečen maximálně efektivní výsledek.

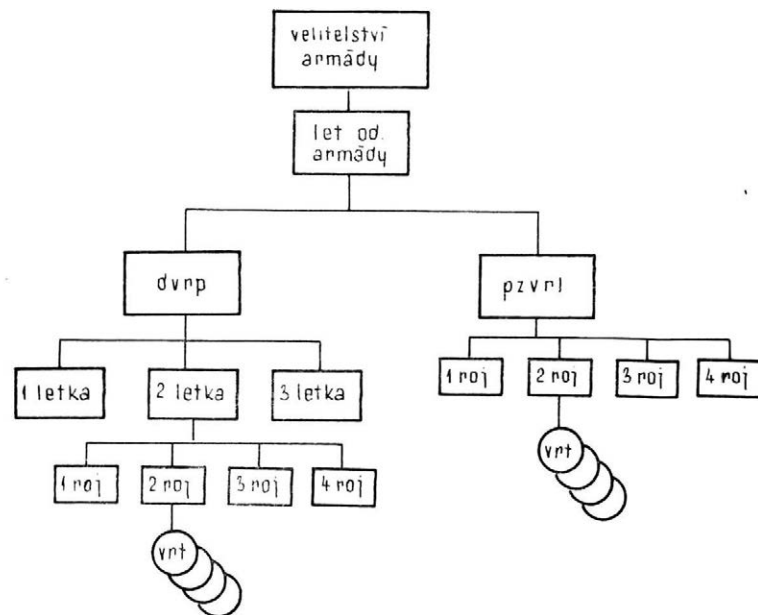
Metodika plnění jednotlivých úkolů musí přihlížet k potřebám pozemních vojsk, k možné činnosti nepřítelů i k vlastním možnostem.

TAKTICKÉ VRTULNÍKOVÉ VÝSADKY

Jich taktika je prakticky vyřešena. Bude se zabývat pouze účastí bojových vrtulníků, které by tvořily součást bojové sestavy vrtulníkového výsadku.

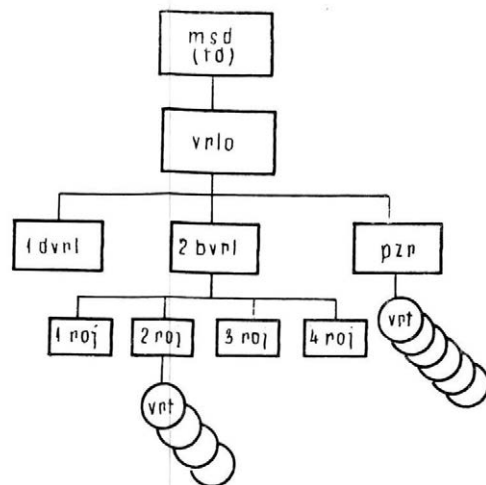
MOŽNÁ ORGANIZACE VOJSKOVĚHO LETECTVA V ČSLA

PŘÍLOHA I

Počty:

	letek	rojů	vrtulníků	typ
dopravní vrtulníky	3	12	48	Mi-4, V-8
průzkumné vrtulníky	1	4	16	Hc-3
celkem	4	16	64	

	letek	rojů	vrtulníků	typ
dopravní	1	4	16	Mi-4, V-8
bojové	1	4	16	Hc-3
průzkumné		1	6	Hc-3
celkem	2	9	38	

Miláček

V čele sestavy by letěly bojové vrtulníky s úkolem bezprostředního průzkumu a ničení palebných ohnisek, která by se na trati objevila. Ve středu sestavy pak dopravní vrtulníky, po jejich bocích s rozestupem do 500 m opět bojové vrtulníky s úkolem ničit palebné odpory. Maximální výška letu 50 m nad terénem, která prakticky znemožňuje účinný zásah stíhačů.

V době vysazování by bojové vrtulníky pozorovaly prostor vysazení a působily proti možným palebným odporům. Při zpátečním letu by opět chránily sestavu dopravních vrtulníků.

PODPORA BOJE TAKTICKÝCH VÝSADKŮ

Bojové vrtulníkové letky budou jedním z nejúčinnějších prostředků pro podporu boje taktických výsadek, zejména při soustředěných úderech nepřítele. Vrtulníky budou připraveny v pohotovosti čis. 1 a 2. Start na výzvu, let do prostoru ve výšce 10–20 m nad terénem po nejvýhodnější trati. Nepřátelské cíle mohou ničit buď z prostoru výsadku nebo týlu útočících vojsk. Palebný přepad uskutečnit raketo-vými střelami, kulomety a protitankovými řízenými střelami při maximálním využití terénu. Při přepadu bude nutno často a překvapivě manévrovat výškou a polohou vrtulníků. Doba trvání 10–15 minut.

Maximální účinnost zabezpečuje přepad nejmeně dvěma roji až letkou. Vrtulníky však vedou palbu a manévrují samostatně, nejvýše ve dvojicích.

Při návratu letí skupina pohromadě v přízemní výšce a může současně i odsu-novat raněné výsadkáře.

NIČENÍ NEPŘÁTELSKÝCH TANKŮ PŘI PROTIÚDERECH NEPŘÍTELE

Vzhledem k pohyblivosti vrtulníků a možnosti jejich rychlého nasazení na ohrožených úsecích bude účelné stanovit několik čar nasazení v nejvýhodnějších terénních podmínkách a seznámit s nimi předem osádky vrtulníků. Před protiúderem ponechat vrtulníky skryté v pohotovosti čis. 1 nebo 2. Na výzvu by vzlétly a přízemním letem (10–20 m nad terénem) letěly na stanovenou čáru. Na této čáře by postupně vystoupily do potřebné výšky, odpálily a navedly rakety a opět sestoupily do přízemní výšky se změnou místa. Celou akci by bylo vhodné řídit z pozemního návedčího stanoviště - VS svazku.

Účinnost zásahu letky bojových vrtulníků by byla značná a jistě by se vyrovnala nejméně oddílu protitankového dělostřelectva nebo stejnému počtu odpalovacích zařízení PTRS na obrněných transportérech. Přesnost navedení je při tom mnohem větší než u pozemního odpalovacího zařízení (podle výsledků zkoušek v SSSR). Zranitelnost vrtulníků bude závislá na podmínkách terénu a vycvičenosti osádek, ale předpokládám, že bude menší, než u pozemních zařízení.

Palebný přepad nepřátelských postavení může být obdobný jako ničení nepřátelských tanků nebo podpora boje taktických výsadek. Zásadou musí být překvapení, využití terénu a maximální hustota palby. Přepadu zúčastní se zpravidla celá letka na malém úseku, nejčastěji ve prospěch útočících vojsk po jejich proniknutí do hloubky nepřátelské obrany.

Týlové zabezpečení pohraničního střetného sražení v POV

Podplukovník Vladimír Peřina

Týlové zabezpečení v počátečním období války má svoje zvláštnosti, které vyplývají hlavně z postupného přisunu TÚZ na bojiště, postupného rozvinování polního zásobovacího systému, v důsledku čehož jsou vojska zabezpečována převážně s využitím vojenských nebo civilních zařízení a zásob.

Týlové zabezpečení střetného sražení má další zvláštnosti, vyplývající z činnosti na široké frontě, vysoké manévrovosti obou stran, snahy soustředit maximum sil a prostředků na rozhodující směr, v důsledku čehož se TÚZ přesunují ve většinu vzdálenostech za vojsky, určujeme jim směry postupu a pravděpodobné prostory rozvinutí a rozvíjejí se až podle vývoje střetného sražení obvykle po zasazení hlavních sil a pod ochranou druhých sledů.

Pohraniční střetné sražení v počátečním období války může být zahájeno po předcházejícím narůstání napětí, tedy za situace, kdy vojska zaujala vyhrazené prostory (prostory rozptýlení, pásmo obrany) a byla uskutečněna další plánovaná opatření, mezi nimi i příprava některých týlových opatření. V této situaci je možné, že by byla ještě před zahájením války vyhlášena i mobilizace.

Podstatně složitější situace může nastat, když současně se zahájením války bude vyhlášen bojový poplach i mobilizace.

Na organizaci a činnost **vojskového týlu** podmínky vzniku války nemají podstatný vliv. Je sice možné, že při vzniku války s překvapením mohou být pohyblivé zásoby divize, rozmístěné v kategorizovaném místě, i dopravní jednotka zničeny. Nebude-li však úder na toto místo současný s prvním hromadným úderem, může se svazku podařit vyvézt pohyblivé zásoby ještě před dalším hromadným úderem.

Učlenění sestavy divize, která se přesunuje ke státní hranici s předpokladem střetného boje, musí odpovídat zámyslu a úkolu divize. Tomuto zámyslu musíme přizpůsobit i začlenění týlu do pochodové sestavy. Na stupni útvaru a svazku se zpravidla dělí týl na dva sledy. První sled — zdravotnické a odsunové prostředky, část dilenských prostředků — začleňujeme na záď druhosledového praporu (u pluku) nebo druhosledového pluku (u divize).

Zbytek týlových jednotek (útvárů) přesunuje se zpravidla

- u pluku pochoduujícího po samostatné ose (osách) ve vzdálenosti 10—20 km od zádi hlavních sil

- u pluku pochoduujícího po společné ose (osách) mohou druhé sledy týlu pochodovat společně na zádi posledního pluku pochoduujícího po této ose (osách)

- u divize ve vzdálenosti 30—50 km za hlavními silami divize.

Všechny prvosledové svazky vysílají silné předsunuté odřady; za záď posledního jejich praporu začleňujeme týl pluku a za ním i část divizních dopravních prostředků s naloženými zásobami k doplnění spotřeby za první den činnosti.

Sestavy pochodových proudů jsou různé a různé jsou i situace, za nichž vojska mohou pochodové proudy vytvářet. Nejjednodušší to je v situaci, kdy vojska po vyhlášení bojového poplachu procházejí prostorem shromaždiště a přecházejí odtud plynule do prostoru rozptýlení. Zde obdrží úkol a štáb má relativně dostatek času na splánování přesunu, vydání rozkazů a sestavení pochodových proudů.

V této situaci má i týl možnost popřípadě doplnit pohonné hmoty, vydat teplou stravu, vyčlenit část materiálu na dopravních prostředcích, část zdravotnic-

kých a jiných prostředků pro předsunutý odřad.

Kvalitativně jiné podmínky pro sestavení pochodových proudů a činnost týlu jsou v situaci, kdy útvary vyrazí k plnění úkolu přímo z posádek, jiné jsou, když předtím zaujaly hlavní nebo záložní pásmo obrany.

Aby vždy byla možnost sestavit pochodové proudy odpovídající úkolu útvaru (svazku) a zámyslu, je výhodné, aby štáb měl již v míru pro všechny varianty plnění úkolu zpracovaná schémata sestav proudů, činnosti jednotek v prostorech rozptýlení, odpočinkových apod. Z hlediska týlového by to bylo výhodné již proto, že spojení s týlem i v týlu na větší vzdálenosti — a ty při přesunech s předvídaným střetným sražením budou — nemusí být dosaženo. ZT bude proto mnohdy nucen rozhodnout se jen podle toho co již v míru bylo připraveno, procvičováno nebo ve variantách plánováno.

Snahou všech velitelů i funkcionářů týlu v období před zahájením střetného boje (v prostorech rozptýlení i za zastávek během přesunu) musí být okamžitě doplňovat pohonně hmoty a jiný materiál až k jednotlivci a vylepšovat stravu i organizaci týlu.

Ve většině případů bude výhodné, aby 1. sled týlu se rozmísťoval již v prostorech rozptýlení nebo po zaujetí pásma obrany v blízkosti toho praporu (pluku), za jehož sestavu bude pochodovat. Druhý sled týlu pak může být v samostatném prostoru pro týl.

Se zahájením rozčleňování pochodové sestavy nebo v době přípravy střetného boje týly zařazené v pochodové sestavě sjíždějí z pochodové osy a podle možnosti doplní materiál podřízeným stupňům. První sled týlu se rozvíjí, druhý sled vyčkává připraven k okamžitému přesunu na výsledek střetného boje. V této době by ZT měl být na VS, aby mohl okamžitě reagovat na průběh střetného sražení.

První sled týlu pluku i divize se rozvíjí z počátku jen v rozsahu příjmu raněných a postupně v závislosti na vývoji situace, dokončí rozvíjení nebo se přemístí dále za vojsky.

V průběhu střetného boje musí být týl připraven kdykoliv začlenit se na zad jed-

notek (útvarů), které přešly do pronásledování nebo naopak při neúspěchu střetného boje odejít za čáru určenou k obraně.

Organizaci a činnost operačního týlu při zabezpečování pohraničního střetného sražení v POV ovlivňují dosti výrazně podmínky vzniku války. Bez období postupného narůstání nebezpečí a tomu odpovídajících opatření ke zvyšování bojové pohotovosti vojsk, nemá operační týl skoro žádných prostředků, které by mohl okamžitě použít. Úplně TÚZ vševojskové armády mohou zahájit činnost nejdříve druhý den střetného sražení, s výjimkou některých automobilních rot, naložených materiálem, které mohou doplňovat zásoby svazků již ke konci prvního dne (u A hodnota denní spotřeby pro 2 divize) a některých samostatných zdravotnických oddílů.

Při pohraničním střetném sražení v počátečním období se v operačním týlu tedy neprojeví výrazněji zvláštnosti týlového zabezpečení střetného sražení, **ale zvláštnosti postupného vytváření operačního týlu**. Zatímco při předvídaní střetného sražení v průběhu války (operace) přesunujeme týl za hlavními silami na směry střetného sražení, v počátečním období války musí ZT určit prostory soustřeďování TÚZ (F), které slouží jednak ke kompletaci vytvářených skupin TÚZ (např. PAZ, zdrav. záloh A), jednak k upřesnění úkolů TÚZ, organizace a činnosti týlu podle vývoje situace.

V obou případech musí se TÚZ armády rozvíjet a zahájit činnost vždy s důrazem na dodržení těchto zásad:

— prostory rozmístění volíme tak, aby týl byl kryt sestavou vojsk (nejlépe poblíže vševojskové zálohy velitele nebo 2. sledu), nebyl přítom v blízkosti možného cíle jaderných úderů a na směru předpokládaného hlavního úderu nepříteli,

— za všech okolností složité situace musí být zabezpečen plynulý přísun raket a jaderných náloží,

— TÚZ se rozvíjí postupně podle vývoje situace a v počátečním období války ještě podle toho, jak postupně přicházejí na frontu,

— týl musí být rozvíjen v takovém roz-

sahu, aby zabezpečoval plnění úkolu vojsk a přitom aby byl schopen na rozkaz zahájit přemísťování (např. u skladů vytvářet komplety materiálu pro přísun podřízeným, aniž by materiál byl skládán na zem), polní výrobní zařízení nerozvíjet vůbec a využívat podle možnosti civilních, zahájit práci odsunových útvarů, opravárenské zařízení rozvíjet v plném rozsahu až podle počtu poškozené techniky.

U frontového týlu, kde většina týlových útvarů a zařízení po rozvinutí není pohyblivá, je při pohraničním střetném sražení možno za základní otázku organizace týlu pokládat kdy, v jakém prostoru a době zahájit rozvíjení TÚZ. Již několik cvičení nám ukázalo, že např. předčasné rozvinutí některého zařízení frontového týlu může mít při dočasném neúspěchu na některém z operačních směrů za následek jeho ztrátu.

Výstavba a přesun TÚZ frontu potrvá od zahájení nepřátelství několik dnů. Ale již druhý den je možno část útvarů a zařízení použít k zabezpečení vojsk (část zdravotnických útvarů zahájí rozvíjení). Všechny ostatní útvary a zařízení mohou pracovat buď nerozvinuté s využitím civilních zařízení nebo se rozvinout o jeden i více dnů později.

Léčebně odsunové zabezpečení vojsk musí být aktivováno ihned po zahájení války a zdravotnické etapy vojskového týlu musí být rozmísťovány již v průběhu prvního dne.

Kapacita DLOS řeší likvidaci zdravotnických ztrát jen z části a to při úspěchu v pohraničním střetném sražení.

Na těch úsecích fronty, kde je dočasný neúspěch bude nutno odsunovat raněné z vojskových etap buď do nejbližších odsunových nemocnic MZd nebo do nemocniční základny, rozvíjené na směrech úspěchu vojsk. Rozvíjet nemocniční základny na směrech i třeba dočasného úspěchu nepřítelů je nevýhodné.

Může nastat i situace, že pohraniční střetné sražení bude mít střídavé úspěchy po několik dnů.

Čekat na výsledek a podle něho organizovat frontový týl by znamenalo ztrátu času, který by se mohl v rozvinutí polního zásobovacího systému frontu nepříznivě odrazit v dalším průběhu operace podstatným snížením zásob u vojsk. Proto bude nutné polní zásobovací systém frontu rozvinout na bázi zásob vyvezených po železnici bez rozvinutí PFZ v plném rozsahu.

I při využití velitelství PFZ, útvarů obsluhy PFZ i orgánů skladů, zaměřila by se jejich činnost jen na překládání z železničních vagonů do aut.

V této situaci bude však nutné, aby týl frontu přímo řídil kromě svých automobilních dopravních útvarů i dopravní útvary armád i většiny divízi. Přisunovat bude nutno přímo k útvarům nebo do výdejních míst, zřizovaných pro jednotlivé divize orgány divizních skladů a pro armádní útvary orgány PAZ.

BOJOVÁ POHOTOVOST VOJSK

Podplukovník Karel Štěpánek, podplukovník Jiří Devera, podplukovník Josef Štěpán

Bojová pohotovost vojsk má v našich podmínkách svoje zvláštnosti, které nutně vyžadují pro nás typická řešení.

Komplex těchto řešení je neoddelitelnou součástí výstavby našich ozbrojených sil v duchu doktrinálních požadavků.

Stav bojové pohotovosti vojsk je v našich podmínkách základním činitelem určujícím včasné, účinné a úspěšné použití vojsk v rozhodujícím období války, tj. v jejím počátečním období. Proto stav bojové pohotovosti vojsk bude základním a rozhodujícím kritériem pro jejich hodnocení.

Je nám však jasné, že naše armáda je budována v určitých podmínkách, s určitými a svým způsobem omezenými možnostmi. Požadavek, mít celou armádu v nepřetržitě bojové pohotovosti, schopnou ihned po vyhlášení bojového poplachu přejít k úspěšné bojové činnosti, není reálný (vzhledem k lidským a zejména ekonomickým možnostem státu).

Tyto skutečnosti, jakož i úkol ČSLA v rámci armád socialistického tábora vyžadují, aby na základě vědeckých rozborů byla bojová pohotovost řešena s přihlédnutím na odpovídající proporce.

Nemůžeme mít všechna mírová vojska na plných válečných počtech, vyzbrojena nejmodernější bojovou technikou a ve stavu nepřetržitě bojové pohotovosti. Stanovení bojové pohotovosti je třeba diferencovat. Znamená to pečlivě přehodnotit a stanovit, která vojska nezbytně musíme mít na plných stavech a co nejkvalitněji vyzbrojena, které útvary nemusíme mít naplněné, které můžeme mít rámcové a které stavět až v případě přímého ohrožení státu.

U naplněných vojsk musíme mít takový stupeň bojové pohotovosti, který zabezpečí při bojovém poplachu včasné vyvedení zpod úderu a okamžité plnění bojového úkolu v určeném času a prostoru. U nenaplněných vojsk vyžadujeme při bojovém poplachu jen vyvedení osob a základní bojové techniky v maximálním rozsahu a

vytvoření podmínek pro zahájení mobilizace.

V tomto odstupňování bojové pohotovosti vidíme rozdíl nového řešení. Podle požadovaného stupně bojové pohotovosti bude vhodné rozlišovat i jednotlivé svazky, útvary, ústavy a zařízení na:

1. vojska se stálou bojovou pohotovostí,
2. vojska se sledovou pohotovostí,
3. vojska s mobilizační pohotovostí.

Do první skupiny zařadíme ta vojska, která mají být připravena pro okamžité plnění rozhodujících bojových úkolů ihned se zahájením války.

Budou to pohraniční útvary, vojska Pohraniční stráže, značná část letectva, vojsk PVOS a některé speciální útvary a svazky druhů vojsk.

Ve druhé skupině jsou útvary a svazky, jejichž použití není bezprostřední, ale přichází v úvahu až za určitou — krátkou dobu (několika hodin) a je tedy možné je použít až po určitém doplnění (byť i ne na 100 %). Bojová pohotovost těchto vojsk je limitována určitým časem pro nezbytné doplnění.

Do třetí skupiny zahrnujeme ta vojska, jejichž bojové použití nepředpokládáme v samém začátku války, a proto mohou zmobilizovat.

Odstupňování bojové pohotovosti vojsk vyžaduje důsledně uspořádat i mírový život těchto vojsk a také i výstavbu naší armády jako celku.

Mírový život bude podstatně ovlivněn především u útvarů a svazků se stálou bojovou pohotovostí. Tato vojska oprostíme od všeho, co narušuje jejich včasné a účinné uvádění do bojové pohotovosti pro plnění bojového úkolu a současně je zabezpečíme po všech stránkách pro případ zahájení války s překvapením. Posud tomu tak v praxi není (např. neúnosné odvelování osob a techniky).

Zvýšené nároky na službu u těchto útvarů budou na druhé straně kompenzovány různým a účinným zvýhodněním.

Nové řešení otázek bojové pohotovosti nutně vyžaduje postupně rozpracovat a realizovat i celý další komplex otázek po jednotlivých odbornostech a problémech. Krátce se zastavíme u problému **uvádění vojsk do bojové pohotovosti**.

Diferencovanost bojové pohotovosti se totiž nutně odráží i v systémech, kterými vojska uvádíme do požadovaného stupně bojové pohotovosti. Máme konkrétně na mysli bojový poplach a mobilizaci.

Možnost zničení vojsk překvapivým jaderným úderem bez ohledu na mírovou dislokaci a prakticky ve stejné době vyžaduje, aby vojska opustila posádky v maximálně krátké době — dosavadní praxe do 30 minut (tam, kde je to reálné a z hlediska „kvality“ cíle pro jaderný úder nepříteli — nutné). To se vztahuje na všechna vojska — jak se stálou tak se sledovou a mobilizační pohotovostí. Proto musí být určená vojska podřízena tomuto požadavku. Musíme zavést takový způsob vyhlášení bojového poplachu, který realizaci tohoto požadavku plně zabezpečuje.

S dosavadním systémem bojového poplachu nemůžeme počítat do budoucna. Musíme hledat nové účinnější způsoby této činnosti. Je to především jednoduché, nekomplikované organizační řešení bojového poplachu při plném využití mechanizace a automatizace. Bojový poplach má v našich podmínkách **rozhodující význam** pro splnění bojových úkolů a mobilizace. V souladu s tím kvalitativně narůstá požadavek **důsledné sladění** opatření bojového poplachu a mobilizace. Nejúčinnější bude vytvořit v podstatě společný, časově a programově nepřerušovaný systém, na jehož začátku budou opatření, která svojí náplní odpovídají v současné době bojovému poplachu.

V rámci možností techniky bude účelné zmechanizovat nebo zautomatizovat vyhlášení bojového poplachu a tím zkrátit jeho dobu na minimum.

Celý **systém uvádění vojsk do bojové pohotovosti** musíme **přízpůsobit novým podmínkám**, tak, abychom odstranili nežádoucí kombinace a přitom zabezpečili rychlou a maximálně jednoduchou činnost všech orgánů velení (včetně dozorcích orgánů) a tím vyloučili možnost překvapení v posádkách a plnit bojové úkoly.

V současné době je třeba celý systém uvádění vojsk do bojové pohotovosti značně a účinně zjednodušit, především proto, že dosavadní systém neodpovídá novým názorům na úspěšné zahájení a vedení

války v jejím počátečním období. Proto bude lepší připravit, splánovat a nacvičit pouze jednu základní variantu bojového poplachu, pro který stanoví jediný signál. Ve všech ostatních případech budou velet příslušné stupně velení.

Toto zjednodušení znamená prakticky zrušit některé zavedené druhy poplachů (v tom i cvičného bojového poplachu) a jim odpovídající signály. Dokumentace u dozorcích orgánů bude menší a přehledná, štáby si ušetří energii vynaloženou na plánování málo pravděpodobných variant a vojska se mohou zaměřit na nácvik činnosti toho druhu poplachu, který je pro nás nejdůležitější.

Podobným způsobem jako u bojového poplachu bude nutné přehodnotit a přizpůsobit novým podmínkám a požadavkům i systém mobilizace. To tím spíše, že opatření u obou těchto systémů (bojový poplach a mobilizace) vyžaduje mnohem důležitější koordinaci, sladění a návaznost.

To jsou některé názory na řešení bojové pohotovosti vojsk, které bychom měli v perspektivě řešit v Čs. lidové armádě.

* * *

Některé zkušenosti ukazují, že dochází při řešení problémů bojové pohotovosti k některým **nepřesným představám o obsahu a významu jednotlivých pojmů**.

Považujeme za účelné — vysvětlit a stanovit obsah některých z nich.

BOJESCHOPNOST VOJSK

Pod tímto pojmem rozumíme stav armády, který je dán její organizační strukturou a naplněností vojsk a štábů, určením jejich vycvičenosti, dále mírovou dislokací, vybavením technikou a materiálem všeho druhu a odpovídajícím morálně politickým stavem vojsk.

Bojeschopnost vojsk je přímo závislá na politických, lidských a ekonomických možnostech země. Svým obsahem je širším pojmem než bojová pohotovost.

BOJOVÁ POHOTOVOST

Pod pojmem bojová pohotovost rozumíme schopnost ozbrojených sil zahájit a vést v zájmu obrany státu úspěšnou bojovou činnost v určeném čase, v určeném prostoru a za daných podmínek.

Je dána bojeschopností vojsk a stupněm pohotovosti, ve kterém se vojska nacházejí nebo do kterého mohou být uvedena. Způsob uvedení bojeschopných vojsk do požadovaného stupně bojové pohotovosti se provádí velitelskými opatřeními, systémem bojového poplachu a mobilizace.

(Velitelskými opatřeními rozumíme vydávané rozkazy a nařízení po linii přímé podřízenosti, směřující k postupnému zvýšení pohotovosti bojeschopných vojsk k plnění bojových úkolů — např. návrat odvelených vojsk do posádky, částečné nebo úplné naložení materiálu, aktivování prvků zabezpečení bojové činnosti vojsk apod.).*)

BOJOVÝ POPLACH

Bojový poplach je systém, jakým jsou mírová vojska uváděna do požadovaného stupně bojové pohotovosti a to buď pro plnění bojového úkolu (naplněná nebo dvousledová vojska) nebo pro zabezpečení mobilizace (jednosledová vojska).

Jeho obsahem je rychlé a organizované vyrozumění štábů a vojsk o vyhlášení bojového poplachu, včasné jejich vyvedení s určenou technikou a materiálem z posádek a dosažení připravenosti na

okamžitý přechod do bojové činnosti nebo zaujetí stanovených prostorů u jednotlivých vojsk a dosažení připravenosti k zabezpečení mobilizace.

MOBILIZACE

Mobilizace je přímou a neoddelitelnou součástí bojové pohotovosti vojsk. Mobilizací dosahují vojska bojové pohotovosti k plnění určených bojových úkolů. Mobilizace je rozhodujícím systémem pro uvádění těch vojsk do bojové pohotovosti pro plnění bojového úkolu, která jsou v míru rámcová (vojska, která nevytvářejí bojeschopný první sled), nebo vojska, která se v období přímého ohrožení státu teprve vytvářejí.

BOJOVÁ PŘIPRAVENOST

Termínem „připravenost“ vyjadřujeme pouze určitou, zcela vymezenou část činnosti (tak např. hovoříme o připravenosti vojsk k přesunu, připravenosti k útočné činnosti nebo k odstranění následků ZHN apod.).

Pojem „bojová připravenost“ vojsk vyjadřuje tedy pouze vlastní připravenost pro určenou bojovou činnost. Bojová připravenost může být hodnocena různě jako bezprostřední, vysoká, nízká apod.

*) Na pojem **bojová pohotovost** není v současné době jednotný názor. Autoři uvádějí znění, ke kterému se přiklání většina soudruhů.

TANKOVÁ DIVIZE BUNDESWEHRU V ZÁKLADNÍCH DRUZÍCH BOJE

Agresivní plány bonnských revanšistů věnují značnou pozornost výstavbě tankových vojsk. Velení bundeswehru je považuje za základní údernou sílu pozemních sil Německé spolkové republiky. Tento druh vojska představuje mohutnou údernou sílu, je vysoce pohyblivý a relativně méně zranitelný; to mu umožňuje úspěšnou činnost jak v podmínkách použití jaderných zbraní, tak i za použití klasických bojových prostředků. Tanková vojska jsou schopna uskutečňovat rychlé a rozsáhlé manévry na bojišti, rychle se soustřeďovat na rozhodujících směrech bojové činnosti a s překvapením řešit nejdůležitější úkoly boje a operace. Silné pancéřování a vysoká pohyblivost tankových útvarů a svazků zvyšuje jejich odolnost před účinky úderů letectva a dělostřelectva, snižuje stupeň radioaktivního ozáření osádek tanků při činnosti v zamořeném prostoru atd.

Zvýšenou úlohu přisuzují tankovému vojsku plány realizace koncepce tzv. „předsunuté obrany“, vypracované a v rámci NATO prosazované velením bundeswehru. Tankové svazky, soustředěné v bezprostřední blízkosti státních hranic NSR s NDR a ČSSR, mají mít v souladu s touto koncepcí úlohu hlavní úderné síly v agresivní válce proti socialistickým zemím.

Z celkového počtu 12 divízií bundeswehru jsou tři tankové (3., 5. a 12. td), které jsou v uvedeném pořadí organicky začleněny do sestavy 1., 3. a 2. armádního sboru, sedm mechanizovaných, jedna horská a jedna vzdušná výsadková. Celkem je tedy v sestavě západoněmeckých pozemních sil 35 brigád, z nichž 14 je tankových, tzn. 40 %. Podle údajů západoněmeckého tisku má tanková divize 270, mechanizovaná a horská asi po 215 středních tanků. Celkem má bundeswehr přes 2700 středních tanků.

Ke zvýšení úderné síly tankových a mechanizovaných svazků byl přijat do výzbroje bundeswehru nový typ středního tanku „LEOPARD“ a samohybná děla vlastní výroby, která svými takticko-technickými vlastnostmi převyšují obdobné

typy bojové techniky armád ostatních členských států NATO. Přezbrojení všech tankových praporů tankových a mechanizovaných divízií předpokládá vyrobit do roku 1967 kolem 3000 tanků typu „LEOPARD“.

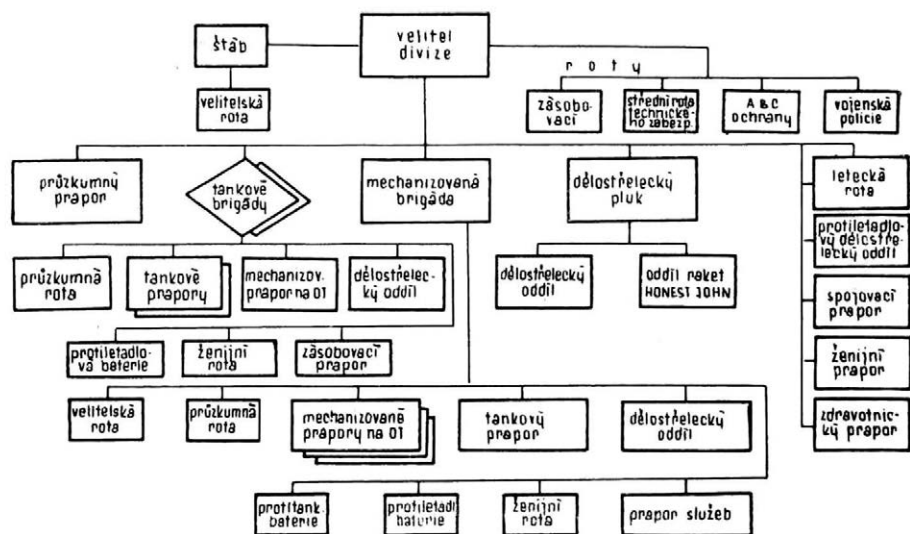
Podstatně byla zvýšena palebná mohutnost divízií organickým začleněním oddílů neřízených raket „HONEST JOHN“ (4 odpalovací zařízení) a baterie 203,2mm houfnic (4 hlavně) do sestavy jejich divizního dělostřelectva. Do výzbroje divizního dělostřelectva jsou zaváděny místo 155mm houfnic 175mm děla (10 hlavně) a u dělostřeleckých oddílů — brigád — místo 105mm houfnic houfnice 155mm (12 hlavně).

Veškerá mechanizovaná pěchota tankových vojsk bundeswehru má obrněné transportéry, které značně zvyšují pohyblivost a manévrovost útvarů a svazků.

Tanková divize je základní taktický svazek tankových vojsk. Graficky její organizaci uvádí obr. 1. Zahrnuje: štáb a velitelskou rotu, dvě tankové a jednu mechanizovanou brigádu, průzkumný prapor, dělostřelecký pluk, protiletadlový dělostřelecký oddíl, prapory: ženijní, spojovací a zdravotnický; roty: leteckou, zásobovací, technického zabezpečení, ABC (protiatomové, protibiologické a protichemické) ochrany, vojenské policie.

Ve výzbroji tankové divize jsou tyto počty hlavní bojové techniky: 270 středních a 25 lehkých tanků, 4 odpalovací zařízení neřízených dělostřeleckých raket „HONEST JOHN“, 4 houfnice 203,2mm; 12 hlavních houfnic 155 mm (po přezbrojení — kanóny 175 mm) a 36 hlavních houfnic 105 mm (po přezbrojení houfnice 155 mm); 58 minometů 120 mm a 81 mm; kolem 650 obrněných transportérů; kolem 30 návedčích zařízení protitankových řízených střel. Počet osob — kolem 16 000.

Základem úderné síly tankové divize jsou dvě tankové a jedna mechanizovaná brigáda a smíšený dělostřelecký pluk. **Tanková brigáda** je taktický svazek pozemních vojsk. Má dva tankové prapory (po 54 středních tanků), mechanizovaný prapor (na obrněných transportérech), dělo-

Obr. 1

ÚTOK

střelecký oddíl, velitelskou rotu, průzkumnou rotu, protiletadlovou dělostřeleckou baterii, ženiiní rotu a praporek služeb. Mechanizovaná brigáda tankové divize má tři mechanizované a jeden tankový praporek.

Tanková divize bývá zasazována zpravidla na směr hlavního úderu armádního sboru. Avšak v závislosti na situaci, zejména v jaderné válce, může působit i samostatně před hlavními silami armádního sboru.

Za útoku může prolomovat spěšně zaujatou obranu protivníka, ovládnout důležité čáry a prostory, nebo rozvíjet útok do hloubky.

V obraně bývá tankové divize zpravidla ve druhém sledu armádního sboru. Jejím hlavním úkolem jsou protizteče s cílem rozdrtit vlnivšího se protivníka. Je-li v prvním sledu obranné sestavy armádního sboru, zaujímá obranná postavení zpravidla na tankovém směru. Někdy může být tanková divize použita také v sestavě vojsk krytu k zabezpečení rozvinutí hlavních sil armádního sboru. Ve všech případech závisí její úloha v rámci armádního sboru na stanoveném úkolu, silách a uskupení protivníka, jakož i na směru činnosti.

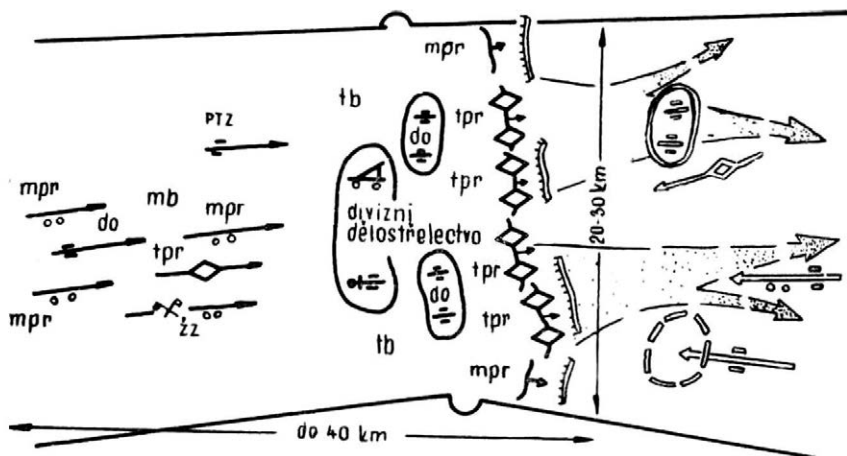
Tanková divize útočí v prvním nebo ve druhém sledu (záloze) armádního sboru.

V prvním sledu může být na směr hlavního úderu, prolomovat spěšně zaujatou obranu a v podmínkách použití jaderných zbraní prolomovat i předem zaujatá obranná postavení protivníka. Při zasazení tankové divize v prvním sledu armádního sboru bývá podporována většinou palebných prostředků (včetně jaderných) velitele armádního sboru.

Je-li tanková divize **ve druhém sledu (záloze)** armádního sboru, zesiluje úder prvosledových svazků a rozvíjí úspěch na směr hlavního úderu. V případě nutnosti odráží protizteče a protiúder protivníka. Kromě toho může působit do boků s cílem obklíčit a zničit hlavní uskupení protivníka. Při ztrátě nebo podstatném snížení bojové schopnosti některých z prvosledových svazků přebírá jejich úkol.

Tanková divize je schopna útočit bez předběžné přípravy, tzn. z chodu se zaujetím výchozího polohy.

Nejlépe je přizpůsobená k útoku bez předběžné přípravy z chodu, přímo z prostoru soustředění divize. Tento způsob útoku je nejtypičtější, protože zabezpečuje

Obr. 2

překvapivý úder s využitím veškeré mohutnosti a síly tankových vojsk.

Útok z chodu pozůstává z pochodu, přiblížení a boje.

Pochod má zabezpečit vyvedení divize do prostoru boje. Vojska se přesunují v pochodových proudech, rozptýlených jak podél fronty, tak i do hloubky. Pochodové proudy jsou uspořádány v souladu se zámyslem předpokládaného boje, zvláště s terénem, možnostmi nepřetržitého velení a možností rychlého zahájení boje bez složitěho přeskupování. Tanková divize se přesunuje zpravidla po dvou až třech pochodových osách, před zahájením útoku převážně v noci. Rychlost přesunu tankové divize během dne dosahuje **30 km/hod.** Denní pochodový výkon jednotek na pásových vozidlech nepřevyšuje **200 km**, na kolových vozidlech **300 km**.

Přiblížení, podle západoněmecké terminologie, je přechod vojsk z pochodové sestavy do bojové sestavy. Předpokládá se, že včasná volba okamžiku pro tento přechod umožňuje dosáhnout převahu nad protivníkem k úderu a splnění uloženého úkolu. Velitel divize má bez přerušení pochodu vytvořit takovou bojovou sestavu, aby hlavní uskupení divize bylo soustředěno na směr, kde se předpokládá hlavní úder na protivníka. Velitel divize se musí vždy snažit, aby úder na protivníka byl co do místa i času překvapivý a umožňoval využít všech předností tankových vojsk.

Plánuje-li divize útok z chodu, její bojová sestava pozůstává ze dvou sledů nebo z jednoho sledu a záloh. Šířka pásma a bojová sestava závisí na úkolu, situaci protivníka, jeho činnosti a možnostech a na charakteru terénu. Při uclnění bojové sestavy tankové divize do dvou sledů (**obr. 2**) bývají zpravidla v prvním sledu obě tankové brigády a ve druhém — mechanizovaná brigáda. Tankové divizi se určuje **pásmo útoku v šířce 20—30 km**. Při uclnění bojové sestavy do jednoho sledu může tanková divize útočit v pásmu širokém **více než 30 km**.

Hloubka a obsah bojových úkolů závisí do značné míry na rozsahu použití jaderných zbraní, a to nejen v pásmu útoku, ale i v pásmu útoku sousedních svazků. Bojový úkol se člení na bližší a další.

Bližším úkolem v podmínkách bez použití jaderných zbraní je ovládnutí hlavních palebných postavení dělostřelectva a obrněných rájů v hloubce **16—20 km**, dalším úkolem průlom pásma obrany v celé její hloubce.

Za útoku s hromadným použitím jaderných zbraní může být bližším úkolem průlom prvního pásma obrany protivníka v celé jeho hloubce a dalším úkolem rozvíjení úspěchu, rozbití záloh protivníka a průlom druhého pásma obrany z chodu. V takovém případě může být hloubka úkolu tankové divize shodná s hloubkou úkolu armádního sboru.

Tanková divize **útočí se zaujetím výchozího položení** zpravidla v případě, že protivník organizoval obranu předem. Výchozí prostor se volí mimo dostřel hlavních dělostřeleckého uskupení protivníka, zejména jeho taktických jaderných zbraní a musí zabezpečovat skryté rozmístění jednotek a útvarů divize, hlavně tanků a obrněných transportérů. Výchozí prostor má mít dostatek přirozeného skrytu a charakter terénu nemá omezovat manévry jednotek a útvarů divize. Terén má zabezpečovat i příznivé podmínky pro organizaci jednotlivých opatření ochrany proti prostředkům hromadného ničení.

Je-li obrana protivníka dobře ženižně vybudována a není možný její průlom jediným úderem, bude bojová sestava členěna zpravidla do dvou sledů: dvě brigády v prvním a jedná brigáda ve druhém sledu. Nestačí-li protivník po ženižní stránce obranu dobře vybudovat nebo má v úmyslu použít jaderné zbraně, je bojová sestava tankové divize členěna zpravidla jen do jednoho sledu a záloh. **Šířka útočného pásma je 20 až 30 km i více.**

Bojový úkol divize při průlomu předem připravené obrany se rovněž člení na bližší a další. **Bližším úkolem** je průlom obrany a ovládnutí hlavních palebných postavení dělostřelectva v hloubce **16–20 km**. **Dalším úkolem** je zpravidla dokončení průlomu obranného pásma a ovládnutí prostoru, který zabezpečuje zasazení druhého sledu armádního sboru. Hloubka dosahuje **30–40 km**.

V rozhodnutí pro útok velitel divize (brigády) uvádí uskupení a charakter obrany protivníka, úkol nadřazeného, přidělené a posilové prostředky, úkol, záměr, plán vedení boje; úkoly podřízeným útvarům a jednotkám; způsob a pořadí organizace součinnosti s dělostřelectvem; organizaci ochrany proti prostředkům hromadného ničení; rozhraní, výchozí prostory, čáru zteče a cíl útoku; materiálně technické zabezpečení boje, organizaci vedení a spojení, prostory rozmístění velitelských stanovišť.

Vedení útočného boje. Při útoku z chodu se rozvinují prvosledové brigády tankové divize přímo z pochodové do bojové sestavy a zahajují zteč. Přitom se snaží rozbít jeho hlavní síly, ovládnout důležité prostory obrany a rozvíjet útok do hloubky. Je-li útok tankové divize podporován jadernými zbraněmi, útvary a jednotky překonávají prostory radioaktivního zamoření vysokými tempy a snaží se pro-

niknout do týlu a boků hlavního uskupení protivníka.

Protizteče protivníka ničí z chodu nebo při krátkých zastávkách. Při odražení silných protiztečů se snaží tankové brigády předejít tyto síly v rozvinutí a úderem do jejich boku ničí protivníka ve střetném boji. Po ovládnutí hlavních palebných postavení dělostřelectva prvosledovými brigádami je zasazován druhý sled divize. V součinnosti s prvosledovými brigádami rozvíjí zasazená brigáda útok s cílem prolomit obranu protivníka v celé její hloubce.

Hlavní údernou silou tankové divize jsou tanky. Jednotky a útvary ostatních druhů vojsk zabezpečují splnění úkolu tankovými jednotkami a útvary na rozhodujícím směru. Tankové jednotky rychle prolamují obranu do hloubky hlavních palebných postavení dělostřelectva protivníka a přetínají ústupové cesty. Mechanizované jednotky útočí na obrněných transportérech, vytvářejí podmínky pro rychlý postup tanků vpřed. V případě potřeby osádky obrněných transportérů sesednou a po splnění dílčího úkolu pokračují v útoku na obrněných transportérech.

Mechanizované jednotky zabezpečují útok tanků a plní tyto úkoly:

- vedou boj s protitankovými prostředky,
- zabezpečují bojové zajištění tanků v nepřehledném terénu,
- chrání tanky před útoky letounů,
- ničí jednotlivá palebná ohniska,
- pozorují a zjišťují cíle,
- ničí zbytky odporu protivníka v ovládnutých objektech apod.

V závislosti na situaci mohou být bojové sestavy tankových (mechanizovaných) praporů za útoku: úhlem vpřed, vzad nebo stupňovitě vlevo nebo vpravo.

Během útoku má velitel divize širokou iniciativu. Velitel divize ovlivňuje vývoj situace určováním doplňkových úkolů brigádám i podřízeným útvarům a jednotkám, jakož i dovedným využitím záloh.

Velitelé všech stupňů musí být schopni — v závislosti na charakteru činnosti protivníka a zvládnutostech terénu — rychle přeskupovat bojovou sestavu, měnit formy boje, přenášet úsilí z jednoho směru na druhý a podporovat podřízené útvary a jednotky; neustále musí být v pohotovosti okamžitě pronásledovat protivníka.

Útok z výchozího prostoru zahajuje divize po skrytých přípravných opatřeních a překvapivě jaderným úderem, po paleb-

Z kapitalistických armád

ných případech dělostřelectva a minometů a po úderech letectva.

V závislosti na vzdálenosti výchozího položení od čáry dotyku a jeho ženíjním vybudování z hlediska ochrany proti jaderným zbraním, jaderný úder je veden na objekty na předním okraji nebo v hloubce obrany protivníka. Není-li jaderný úder na přední okraj protivníka z jakýchkoli důvodů možný, je obrana umlčována a ničena palbou dělostřelectva, minometů a úderů letectva.

Ihned po jaderných úderech útvary prvního sledu divize rychlým postupem zdolávají bránícího se protivníka s hlavním úsilím proniknout do týlu a v součinnosti s mechanizovanou pěchotou ničit jeho opěrné body a zálohy v hloubce obrany.

Pásma radioaktivního zamoření tankové jednotky překonávají zvýšenými rychlostmi. Působí-li tankové jednotky před mechanizovanou pěchotou, zabezpečují jejich postup protitankové prostředky. Mechanizované jednotky prvního sledu tankové divize pronikají na obrněných transportérech do hloubky obrany protivníka, ničí opěrné body a vedou boj s protitankovými prostředky. Velitelé jednotek vydávají během boje krátké rozkazy a doplňkové úkoly, spojují palbu s manévrem tak, aby byla plně využita palebná i úderná síla tanků. Nové cíle protivníka jednotky ničí palbou podpůrných prostředků a palebnými prostředky z obrněných transportérů.

Není-li možné nebo účelné útočit na obrněných transportérech (např. při době organizované a silné protitankové obraně protivníka, při silně opevněných obranných postaveních, nebo terén je těžko dostupný pro tanky a obrněné transportéry apod.), mechanizované jednotky bojují zpravidla pěšky v palebné součinnosti s tanky. Obrněné transportéry podporují mechanizovanou pěchotu palbou ze zakrytých postavení. Přesunují se za pěchotou po skocích, v neustálé pohotovosti k nasazení osádek a zahájení rychlého postupu vpřed.

Brigády v prvním sledu tankové divize musí neustále udržovat dotyk s protivníkem a měnit bojovou sestavu podle konkrétní situace, aby protivníkovi ztížily jaderné napadení. Druhosledová brigáda postupuje za prvními sledy v neustálé pohotovosti k zasazení do boje. K jejímu zasazení do boje dochází zpravidla v době, kdy prvosledové brigády dosahují bližšího úkolu. V součinnosti s nimi rozvíjí druhý sled útok tankové divize do hloubky obra-

ny protivníka s cílem co nejdříve splnit další úkol divize. Narazí-li za útoku v hloubce na silný odpor protivníka, je účelné na krátkou dobu postup zastavit a po jaderném úderu a úderech dělostřelectva a letectva pokračovat v útoku.

Při včasném jaderném napadení odporů a záloh protivníka je možno pokračovat v útoku i bez zastávky. K zvýšení tempa bude často účelné použít taktické vzdušné výsadky v síle čety až zesílené roty, kromě toho diverzní a průzkumné skupiny.

Protizteče protivníka musí být ničeny z chodu úderů do jejich boků a týlu. Při odrážení silných protiztečů je účelné nejdříve je napadnout soustředěnými úderů dělostřelectva a v případě nutnosti též jadernými zbraněmi.

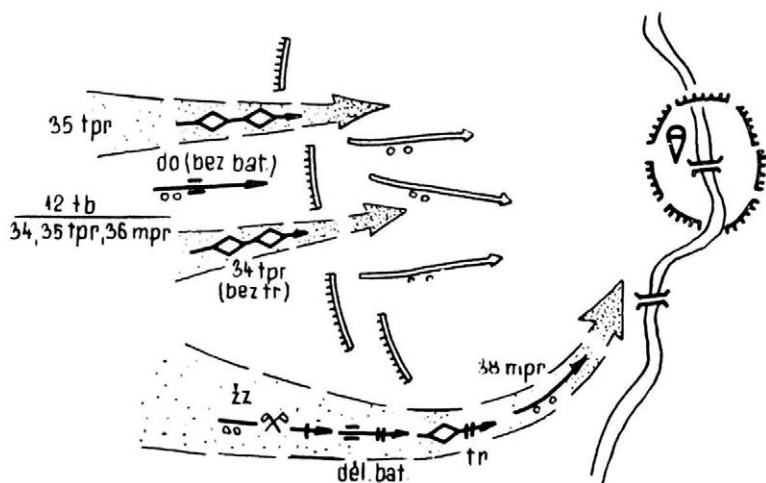
Během útoku velitel tankové divize i velitelé brigád udržují nepřetržité velení a spojení s podřízenými, aby jim v případě potřeby mohl změnit úkol. Zvýšenou pozornost věnují ochraně proti prostředkům hromadného ničení, protivzdušné obraně, nepřetržitěmu průzkumu a boji s diverzními skupinami protivníka.

Důležitým předpokladem úspěšného vedení útočného boje tankovou divizí je spolehlivé zabezpečení její činnosti letectvem. Avšak vysoké tempo útoku, časté a náhlé změny situace ztěžují součinnost útvarů tankové divize s letectvem. Proto je nutné, aby představitelé podpůrného leteckého svazku byli nepřetržitě u jednotlivých brigád a v souladu s konkrétní situací zabezpečovali vzájemnou součinnost.

Pronásledování je jeden z druhů bojové činnosti, který směřuje k úplnému rozdrncení protivníka. Tanková vojska při své poměrně vysoké pohyblivosti a palebné mohutnosti mohou úspěšně a nepřetržitě pronásledovat ustupujícího protivníka v jakékoli denní době a ve vysokém tempu.

Pronásledování je zahajováno zpravidla ihned, jakmile vzniknou potřebné podmínky. Velitelé všech stupňů po zjištění útupu protivníka zahájí pronásledování z vlastní iniciativy. Velitel tankové divize (brigády) při organizaci pronásledování vydává krátký rozkaz, ve kterém uvádí charakter činnosti a uskupení protivníka, úkol a záměr boje divize, úkoly brigádám (praporům), přiděleným podpůrným jednotkám a útvarům, způsob organizace spojení a velení, prostor rozmístění a osu přesunu velitelského stanoviště.

Ža pronásledování musí být činnost jednotek a útvarů divize rozhodná, se sna-

Obr. 3

hou v co nejkratší době zničit hlavní síly protivníka po částech, aniž by mu byla dána možnost přecházet k organizovanému odporu.

Divize pronásleduje jak čelně, tak i po komunikacích paralelních se směry ústupu protivníka. Tanková divize (brigáda) může dosáhnout největšího úspěchu, pronásleduje-li současně čelně i paralelně. V takovém případě je brigádě (zesílenému praporu) stanoven úkol k rychlému proniknutí do týlu ustupujícího protivníka s cílem přehradit jeho ústupové směry a komunikace a zničit jeho síly (obr. 3). Během pronásledování je účelné široce používat taktické vzdušné výsadky v síle od roty do praporu s úkolem rychle ovládnout důležité mosty, komunikační a železniční uzly i jiné důležité objekty v týlu protivníka. Po dosažení určené čáry dostává tanková divize zpravidla nový úkol k pokračování v útoku, nebo je převedena do zálohy (druhého sledu) armádního sboru.

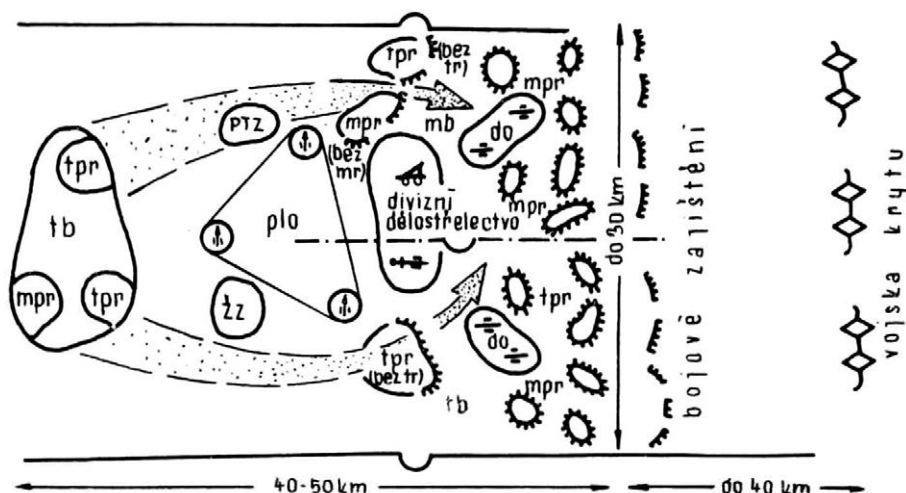
OBRANA

Tanková vojska v obraně, s využitím své poměrně malé zranitelnosti, úderné síly, palebné mohutnosti a velké pohyblivosti, jsou schopna úspěšně odrážet útoky protivníka, ničit jeho proniknuvší síly rozhodnými protiztečemi a protiúderem a rychle přecházet do útočného boje.

Tanková divize v obraně je zpravidla ve druhém sledu armádního sboru jako jeho hlavní úderné uskupení. V případech, kdy armádnímu sboru je určeno příliš široké pásmo obrany, může být tanková divize i v prvním sledu sboru a bránit rajón (pásmo) na důležitém tankovém směru.

Tanková divize může být použita také v sestavě vojsk krytu s hlavním úkolem zabezpečit rozvinutí a zaujetí obrany hlavními silami armádního sboru. Po splnění tohoto úkolu je zpravidla vyváděna do předem vybudovaných prostorů jako záloha (druhý sled) armádního sboru. Je-li tanková divize v prvním sledu armádního sboru, je jí určován rajón (pásmo) obrany, který zahrnuje obranné postavení brigád prvního sledu hlubokých do 12 km, postavení divizního dělostřelectva, postavení druhého sledu a záloh divize. Obranná postavení brigád zahrnují praporeční uzly obrany budované formou opěrných bodů jednotlivých čet. Tyto opěrné body jsou voleny tak, aby byla možná účinná kruhová obrana. Rozměry opěrného bodu čtyři jsou zpravidla 150 m do šířky a 100 m do hloubky. Praporeční uzel obrany bývá zpravidla 2 až 3 km široký a do 2 km hluboký. Obdobným způsobem jsou budována postavení brigády druhého sledu a záloh divize v hloubce obrany. Důraz je kladen na nepřetržitou pohotovost k zahájení protiztečí.

Z kapitalistických armád

Obr. 4

Šířka pásma obrany tankové divize závisí na její bojové sestavě, charakteru terénu a předpokládané činnosti protivníka.

Přehrazuje-li tanková divize důležitý tankový směr v podmínkách použití jaderných zbraní, člení se její bojová sestava zpravidla do dvou sledů (obr. 4). Brigády prvního sledu člení svou bojovou sestavu rovněž do dvou sledů k zvětšení hloubky a celkové odolnosti obrany. V takovém případě dosahuje šířka pásma obrany brigády 10–12 km a tankové divize — do 30 km. Jsou-li bojové sestavy jen v jednom sledu, šířky obranných pásem brigád i divize jsou větší.

Hloubka obranné sestavy tankové divize dosahuje 30–40 km i více. Při organizaci obrany mimo dotyk s protivníkem organizuje divize zabezpečovací pásmo, které může být 20–40 km hluboké. Toto pásmo pozůstává z jednotlivých postavení vojsk krytu (odřadů vedoucích boj na zdrženou), postavení bojového zajištění, dočasných palebných postavení dělostřelectva a minometů a ze systému zátarasů. Působí-li tanková divize v sestavě vojsk krytu, vysílá až tři odřady k vedení boje na zdrženou. Tyto odřady jsou vyčleňovány z tankových a mechanizovaných jednotek s posilovými prostředky. **Bojové zajištění** vysílá každá brigáda prvního sledu v síle mechanizované

roty do vzdálenosti 4 km od předního okraje.

Obranný boj tankové divize začíná v zabezpečovacím pásmu činností odřadů, které vedou boj na zdrženou. Za palebné podpory dělostřelectva a letectva se snaží zastavit postup protivníka, uvést ho v omyl o skutečném průběhu předního okraje obrany a způsobit mu ztráty.

Při přiblížení se protivníka k přednímu okraji obrany zahájí dělostřelectvo, minomety a letectvo hromadné údery na jeho bojové sestavy a palebná postavení dělostřelectva. Hlavní uskupení a také prostředky hromadného ničení protivníka jsou podle rozhodnutí velitele tankové divize nebo nadřízeného velitele napadeny jadernými zbraněmi. Při zjevné úhroze jaderného napadení prostředky protivníka je účelné hlavní síly ukrýt a mimo úkryty ponechat jen dozorcí palebné prostředky a pozorovatele.

Podají-li se protivníkovi proniknout za přední okraj obrany, je ničen všemi prostředky. V případě nebezpečí průlomu obranných postavení praporů prvního sledu jsou přijímána opatření k jeho ničení protiztečemi druhých sledů brigád. Nejsou-li provosledové brigády schopny zastavit útok protivníka, zasazují se do protiztečí síly druhého sledu divize. Protizteče mohou být zabezpečeny hromadnými ja-

dernými údery na proniklé síly protivníka a jeho zálohy. Zastavení jeho postupu a znemožnění včasného zasazení záloh je považováno za nejvhodnější okamžik k zahájení protizteče. Podařilo-li se protivníku prolomit obranu brigád prvního sledu velkými silami, protizteč druhým sledem divize bývá sladěna v součinnosti s druhým sledem anebo zálohami armádního sboru. V tomto případě před zahájením protizteče (protiúderu) je zpravidla organizován hromadný úder dělostřelectvem, letectvem a jadernými zbraněmi.

Působí-li tanková divize v sestavě vojsk krytu armádního sboru, může vést obranu v pásmu do 50 km. Její hlavní úkol je zpravidla zastavit útok protivníka, způsobit mu ztráty a získat čas pro organizaci a za-

ujetí obrany hlavními silami armádního sboru na předem zvolené a výhodné čáře. Bojová sestava tankové divize i jejích brigád bývá v závislosti na konkrétní situaci v jednom nebo ve dvou sledech. Typickou činností bude pohyblivá obrana s vedením boje na zdrženou, dočasným držením jednotlivých obranných postavení a častými protiztečemi. V tomto období se předpokládá použití v širokém měřítku výbušných minových zářezů, mimo jiné i min s jadernou náplní.

Po splnění úkolů v pásmu krytu jsou jednotky a útvary tankové divize postupně vyváděny do předem připravených prostorů, ve kterých se shromažďují. Divize jako celek přechází do druhého sledu nebo zálohy armádního sboru.

To jsou základní oficiální názory velení bundeswehru na použití tankové divize v útočném a obranném boji.

V posledních letech dosáhla NSR u svých spojenců v NATO práva cvičit vojska na jejich území. Tak například bojová příprava západoněmeckých tankových útvarů probíhá na území Velké Británie, Francie a jiných zemí členských států NATO. Generálové bundeswehru znovu předkládají plány vojenských akcí, k jejichž realizaci se snaží za každou cenu získat do svých rukou jaderné zbraně. Ozbrojené síly armád socialistického tábora musí proto pozorně sledovat tyto snahy, změny v organizaci vojsk a názory na jejich použití v základních druzích boje.

*Z časopisu Vojennyj zarubežnik č. 5/1965 přeložil a upravil
podplukovník Miloš Březina, CSc.*

Beseda redakce

Tendence vývoje a řešení vojenské pořádkové služby

Vysoké tempo operací vyžaduje vedle moderních přepravních prostředků i moderní způsob řízení pohybu vojsk.

Ve VM čís. 3/1965 jsme v diskusi ukázali na problémy součinnosti při řízení operačních přesunů.

Neméně aktuálním a důležitým úkolem je pořádková služba, zejména pořádková služba vojenská. K řešení těchto problémů besedují:

plukovník Jan R a b a n,

podplukovník Jiří C h a l u p a.

1. V naší armádě organizují velitelé a štáby pořádkovou službu podle předpisů Vševojsk-1-1 a Oper-51-2. Jaké jsou dosahované výsledky a získané zkušenosti?

S. Raban: Důležitost plynulého a rychlého přeskupování vojsk ke splnění cílů operací vyžaduje, aby se dostala na soudobou výši i pořádková služba jako hlavní prostředek zabezpečení přesunu vojsk a týlového provozu.

V této oblasti byla zatím věnována pozornost převážně zabezpečení týlového provozu. Výsledkem je existence provozních silničních útvarů a v podstatě jednotný a ustálený názor na jejich použití i způsob činnosti. V podstatě vyhovuje podmínkám i řešení teritoriální pořádkové služby.

V posledních letech se věnovalo nejméně pozornosti nejdůležitější složce — pořádkové službě vojenské. Dnes máme pro její činnost návrh předpisu, který již zastaral, pojetí v praxi vojsk není jednotné a nedostatečně je vyřešena součinnost tří uvedených systémů, které objektivně existují, i když je předpis nerozlišuje.

Pořádková služba jako celek neodpovídá potřebám vedení operací; zejména dnešní vojenská pořádková služba nemůže zabezpečovat potřebnou rychlost přesunů vojsk v jaderné a raketové válce.

S. Chalupa: Návrh předpisu „Oper-51-2 Organizace a provádění pořádkové služby“ vyžaduje, aby přesun vojsk byl zabezpečen pořádkovou službou již před zahájením pochodu. Pohotovosti pořádkové služby se má docílit rozestavením stanovišť a hlídek, průvodců, směrniců a umístěním ukazatelů cest na celou hloubku pochodu nebo alespoň na jeho podstatnou část. Splnění těchto úkolů

ovšem vyžaduje velký předstih ve vyslání pořádkových jednotek na osy, předchozí zpracování plánu přesunu, pořízení potřebných výpisů pro orgány pořádkové služby a včasné organizování velení a spojení.

Takové řešení však vyhovovalo pro pomalejší spád operace a menší úhrozu pochodujičích vojsk. Dnešní časté vynucené změny pochodujičích os, vyvolané zejména údery raketových jaderných prostředků taktického, operačního i strategického dosahu, ukázaly nevhodnost tohoto řešení.

S. Raban: První větší zkušenosti z těchto vynucených změn jsme získali na cvičení s vojsky 2. VO v roce 1961. Po zahájení přesunu armády došlo v důsledku pozemních jaderných úderů k nutnosti změnit svazkům směr přesunu i prostory denních odpočinků. Tato situace byla velmi poučná a přinesla řadu zkušeností. Celou řadu tehdejších zkušeností publikovala v r. 1962 Vojenská mysl.

S. Chalupa: Při systému POSL, organizované podle Oper-51-2, zůstává při náhlých změnách na osách bez užítu větší část rozvinutých pořádkových orgánů, zatímco vojska na nových směrech jich mají nedostatek. Manévr pořádkových orgánů je v tomto případě složitá záležitost a v potřebném čase zpravidla neuskutečnitelná. Proto se hledaly různé způsoby eliminace těchto nepříznivých vlivů. Poměrně nejvhodnější byl způsob postupného rozvíjení pořádkových jednotek po skocích před čely proudů na přesunu. Nejlépe se osvědčilo rozvíjení sil a prostředků POSL po jednotlivých pořádkových úsecích. Avšak ani toto řešení není optimální a neodpovídá již dnešním požadavkům zabezpečení manévru. **Bojová činnost si vyžaduje pořádkovou službu, která by nebyla odtržena od pochodujičích vojsk a byla schopna pružné a okamžité reakce na vzniklé změny.**

S. Raban: Oper-51-2 vychází ze systému pořádkových prostorů. Tento způsob zabezpečení pořádkové služby do hloubky i šířky zároveň vyžaduje příliš mnoho času na rozestavění regulačních hlídek. Velmi složité a časově náročné je stažení těchto orgánů a jejich opětovné zasazení do boje nebo k dalšímu pořádkovému úkolu. Současně je tento způsob náročný i na počet důstojníků a spojovacího materiálu. Proto se časem u některých svazků začala organizovat pořádková služba pružněji po osách, s vypuštěním pořádkových prostorů.

Největší nedostatek a hlavní příčina toho, proč dnes, kdy celá armáda je léta plně motorizovaná a kdy proudy útvarů za přesunu představují desítky a proudy divizí stovky kilometrů, je skutečnost, že útvary, svazky ani svazy nemají pro pořádkovou službu organické prostředky. Pořádkové jednotky v provozních praporech armád a velitelských rotách divizí jsou určeny a vybaveny pouze k zabezpečení pořádkové služby na místech velení a při jejich přesunech.

Současná praxe vycvičení několika rot nebo některého praporu v divizi k pořádkové službě je řešení nouzové a málo vyhovující. Výcvik je převážně zaměřován na regulaci pohybu a silně se opomíjejí úkoly pořádkové služby v prostorech rozmístění vojsk apod.

S. Chalupa: V boji se může stát, že právě tyto vycvičené jednotky nebude možno pro pořádkovou službu uvolnit. Kromě toho dosud z úkolů pořádkové služby zabezpečujeme dočasně vydělenými jednotkami převážně jen úkoly

regulace pohybu. To je také příčinou toho, proč se neplní úkoly policejního charakteru, jako udržování všeobecného pořádku, kontrola utajení, maskování apod.

Zmíněný předpis k zabezpečení pořádkové služby za přesunu požaduje v průměru na každé dva kilometry jednoho orgánu pořádkové služby.

Divize přesunující se např. po 3 osách na vzdálenost 250 km by měla jen na regulování na osách vyčlenit 375 vojáků. S orgány správců pořádkových prostorů, úseků a se strážními hlídkami by to bylo kolem 500 osob.

Systém, který odvádí z bojových jednotek divize na značnou dobu hodnotu jednoho motostřeleckého praporu, je v současné době překonán a vyžaduje řešení.

S. Raban: Velitelé kromě jednotek POSL, vydělují jednotky také k ochraně raketových vojsk, k ochraně míst velení a týlu, k zesílení a zabezpečení různých odřadů. To vše pak v souhrnu značně snižuje přímou bojovou hodnotu útvarů a svazků.

Tuto situaci způsobuje především v některých směrech zastaralá organizační struktura, která zasluhuje řešení.

S. Chalupa: Vojsková pořádková služba je trvalý prostředek velení vojskům. Je spjata nejen s přesuny, ale s veškerou činností vojsk v poli. Kontrola a udržení pořádku ve všech prostorech rozmístění a činnosti vojsk a zabezpečení plynulosti a organizovanosti přesunu jsou složité, náročné úkoly. Mohou ji plnit pouze energičtí vojáci se specializovaným výcvikem. **Proto by měly být pořádkové jednotky trvale organizovány a soustavně cvičeny.**

2. Plán vojenskovědecké práce předvídá i perspektivní řešení úkolů pořádkové služby. Jakých výsledků dosáhl zatím zpracovatelský kolektiv a jaké jsou hlavní zásady nového návrhu na organizaci vojskové pořádkové služby?

S. Raban: Stav, na který jsme poukázali, samozřejmě vyžaduje řešení. Plán vojenskovědecké práce s řešením tohoto úkolu počítal v roce 1965 a 1966. V uplynulém roce byl vybrán pracovní kolektiv, vypracována notace i základní myšlenky nového řešení a byly rozpracovány dílčí studie. V tomto vojenskovědeckém úkolu nejde jen o perspektivní vyřešení systému vojskové pořádkové služby, ale i o sladění a návaznost všech součástí, o kterých jsem se zmínil v úvodu naší besedy.

Teoretickými podklady pro přijetí nové koncepce jsou analýzy dosavadního stavu a zkušeností. Na jejich základě bude vypracován nejvhodnější návrh, který se nakonec vtělí do předpisu.

Analýzu a návrh vojskové pořádkové služby, kterými se dnes zabýváme, řeší především vševojsková katedra vojenské akademie Antonína Zápotockého, která v letošním roce bude ověřovat své závěry u štábů některých svazků a okruhů. Spolupráce se zúčastní operační správa i správa bojové přípravy.

V diskusi k první otázce jsme již ukázali směry vývoje vojskové pořádkové služby. Je to především vysoká akceschopnost, odbornost a pohyblivost vojskové pořádkové služby a trvalé organizační uspořádání.

S. Chalupa: Na nutnost pohyblivé pořádkové služby poukazuje v posledních letech v odborném tisku řada autorů. Jde především o hypotetické vyjádření názoru o vedení proudů. **Pojem vedení proudů vyvolává však představu plnění tohoto úkolu minimálním počtem dobře připravených a vybavených lidí, jedoucích na čele proudů.**

Aplikace ustanovení polního řádu, který vyžaduje pětikilometrové mezery mezi praprcy, ale dokazuje, že vedení čela plukovního nebo divizního proudu nemůže nijak prospět již ani druhému v pořadí jedoucímu praporu, který vzhledem ke svému vzdálenému sousedu je vlastně bez pořádkové služby. **Je proto potřeba najít nejnižší stupeň, který vyžaduje vlastní, bezprostřední vedení.**

Druhou významnou okolností je skutečnost, že ani bezprostředně vedený, dejme tomu praporek proud není vedením vždy plně zabezpečen. **Na pochodových osách budou vždy místa, která nebude možno obejít a která vzhledem ke své složitosti, nepřehlednosti a nebezpečnosti budou vyžadovat alespoň dočasný, stacionární způsob regulování proudů.**

Po rozboru charakteru pochodových os v prostoru pravděpodobné činnosti našich vojsk jsme došli k závěru, že v průměru připadá na každých 20 km jedno takové místo. Uvážíme-li, že několikadenní pochodový výkon nebude v průměru přesahovat 250 km za 24 hodin,* pak na jednu osu připadá 12–13 těchto míst. Z toho 2/3 vyžadují dočasné stacionární orgány na dvou, zbytek na třech a více regulačních stanovištích. **Jde většinou o komplikovaná sídliště středního typu, ve kterých by se v časovém předstihu, daném vzdáleností mezi proudy, pohyblivý pořádkový orgán praporu nestál zorientovat a plynule vést proud.** U velkoměst je nutno počítat vždy s objíždkou.

S. Raban: Tyto v práci podrobně rozpracované úvahy chceme pokládat za zdůvodněný základ návrhu organizační struktury. Je třeba ještě připomenout, že v sídlištích a na velkých křižovatkách nejde jen o „provedení“ proudů těmito místy, ale také o zamezení jiného provozu na křižovatkách po dobu průjezdu jednotek.

S. Chalupa: Má-li pořádková služba zabezpečovat plynulý pohyb vojsk, musí svou kvalitou, především pohyblivostí, předstihovat možnosti vojsk. Musí mít rychlé, na komunikacích a v terénu dobře manévrující prostředky.

Pokud jde o organizační učlenění, jsme toho názoru, že žádný stupeň velení nemůže být odkazován na nadřazeného. Každý velitel, jehož jednotka za pochodu tvoří organický celek, by měl být vybaven prostředky k zabezpečení.

Naznačil jsem již, že **nejnižší stupeň, který by měl mít své vlastní pořádkové orgány, je prapor a jemu na roveň postavené jednotky.** Potvrzuje to i skutečnost, že prapor se dnes přesunuje jako celek, bez zvláštních rotních nebo čtových vzdáleností. Bude-li zabezpečen prapor, nepotřebuje pluk již o mnoho více, než prostředky k vedení plukovních součástí.

Velký význam v tomto systému by měly pořádkové orgány divize, které by plnily zejména úkoly vedení čel proudů, řízení činnosti OZP a technických uzavíracích hlídek a hlavně funkci dočasné stacionární pořádkové služby ve dříve zmíněných prostorech po dobu projetí celého proudu. Časové propočty

*) Rozbor pochodových možností vojsk uvádí článek „Reálně plánovat přesuny vojsk“ ve VM č. 1/1966.

ukazují, že druhý způsob, tj. přebírání tohoto úkolu jedoucími pořádkovými orgány by nebylo spolehlivé a vhodné. Konečné a rozhodující slovo v tom však bude možno říci po praktickém přezkoušení.

S. Raban: K naší práci jsme měli k dispozici sovětský předpis o pořádkové službě a předpis a příručky národní lidové armády NDR. Máme také literaturu, které je poměrně málo. V těchto pramenech je však podstatou organizace pořádkové služby vesměs dnes již zastaralý stacionární způsob použití orgánů pořádkové služby k regulaci přesunů vojsk. Dověděl jsem se, že na problematice přesunů a pořádkové služby pracují někteří soudruzi v drážďanské vojenské akademii a že by s námi chtěli spolupracovat. My bychom jejich spolupráci velmi rádi uvítali a pokusíme se s nimi navázat součinnost.

S. Chalupa: Naskytá se otázka, zda je účelné vzhledem k včasnosti zásahu vytvářet u štábu svazu a vyššího svazu zálohu pořádkových orgánů k řešení složitých situací ve prospěch vojsk.

V průběhu operací budou situace, kdy přesunující se svazky budou napadeny skupinovými údery, kdy zničením míst velení může přechodně docházet k desorientaci vojsk, kdy v důsledku náhlých změn situace na frontě bude potřeba vyvést napadené svazky na jiný směr a podobně.

Potřebná doba k obnovení spojení a nebezpečí z prodlení si v takovém případě vyžádají zásah nadřízeného štábu.

Včasnost a podmíněná účelnost zásahu zálohy pořádkových orgánů je tudíž závislá na rychlosti dopravních prostředků.

Bude-li např. štáb svazku uprostřed 150 km širokého útočného pásma, pak k nejvzdálenějšímu proudu křídelního svazku může být až 75 km; to představuje vzdálenost po ose 100—120 km. Při průměrné rychlosti přesunu zálohy pořádkových orgánů 50 km/hod. by byly třeba k zásahu nejméně 2 hodiny času.

Ve vyšším svazu mohou být vzhledem k šířce pásma tyto vzdálenosti ještě nevýhodnější.

Jediný prostředek, kterým je možno uskutečnit operativní zásah, je proto vrtulník.

Po rozboru eventualit, které by bylo potřeba řešit zásahem vyšších štábů, by měla být stanovena síla a složení vojskových pořádkových orgánů operačních svazků.

S. Raban: Ve vojenském tisku se objevil názor, že vševojsková armáda by pro úkoly pořádkové služby mohla mít samostatný motostřelecký pluk, který by také plnil úkoly vševojskové zálohy, úkoly v ZUO, protivýsadkové zálohy apod.

Toto řešení je kompromisní a situaci by nevyřešilo. Lze předpokládat, že další zmíněné možnosti tohoto pluku by byly v boji neléhavější a zdánlivě méně naléhavá potřeba POSL by opět musela ustoupit do pozadí.

Jak jsem se již částečně zmínil vpředu, pořádková služba, odpovídající podmínkám operací a charakteru války, je objektivně trojího druhu:

- vojsková,
- týlová,
- teritoriální.

Každý druh má svoje specifické zvláštnosti, které jsou dány účelem, pro který je určena.

Cílem úkolem vojskové POSL je dát do rukou velitele a štábu prostředek k zabezpečení řízení přesunů a manévru vojsk a k zabezpečení pořádku v prostorech bojových jednotek. Tyto úkoly vyžadují, aby byla velmi pohyblivá, pružná a odborně vycvičená.

Odlišný charakter týlové POSL je dán úkolem zabezpečit pořádek v týlovém prostoru vojsk a v týlovém provozu. Neklade již takové požadavky na neustálý pohyb POSL do stále nových prostorů. Ani manévr orgány týlové POSL nebude tak častý. Může být proto skromněji vybavena terénními dopravními prostředky i spojeními, ale musí být více školená v zásadách týlového provozu i v bezpečnostních otázkách.

Teritoriální POSL má podobný charakter jako týlová. Může být ještě méně pohyblivá, protože bude pracovat v podstatě ve stále stejných prostorech. Ovšem i ona musí mít možnost manévru na objezdné komunikace. Její specifikou je rozložení na velkém prostoru, důležitost spolupráce s civilními orgány, řízení ke zvládnutí jak vojenského, ta i civilního provozu a častá potřeba doplnění (popřípadě i organizací Svazarmu apod.) ke zvládnutí nárazových úkolů.

Jak týlové, tak i teritoriální pořádkové služby bude ovšem využíváno i k zabezpečení přesunů vojsk, která během přesunu po regulovaných týlových i teritoriálních osách mohou ponechat většinu své POSL nerozvinutou.

3. Jak byla zabezpečena pořádková služba útvarů a svazků druhů vojsk?

S. Raban: Hovořili jsme již o tom, že tempo operace nepřipouští, aby od přijetí nebo vydání rozkazu k jeho realizaci prošlo mnoho času. To klade zvýšené požadavky na vlastní zabezpečení přesunu každého útvaru a svazku. Proto i útvary a svazky druhů vojsk by měly být schopny zabezpečit svůj přesun a manévr i vlastní pořádkovou službou. Organizace pořádkové služby útvarů a svazků druhů vojsk by měla být diferencovaně odstupňována podle délky přesunu a manévru, který zpravidla ten který útvar (svazek) samostatně uskutečňuje. K zabezpečení mimořádných úkolů může poskytnout pomoc nadřízený štáb ze své zálohy pořádkových orgánů. Důležitost samostatného vybavení útvarů a svazků vojsk orgány POSL podstrhuje důležitost a způsob činnosti některých vojsk (např. útvarů raketového vojska) a také nutnost zajistit pořádkovou a policejní službu i v prostorech činnosti mimo vlastní přesun.

S. Chalupa: Důležité bude ovšem správné vyřešení vzájemné pravomoci ve složitých situacích. Mám na mysli např. rychlý zásah některé armádní nebo frontové zálohy, který může přetínat pásmo přesunující se divize apod. V takových případech bude nutné zasadit orgány pořádkové služby a důstojníky vyšších štábů na křižovatky a regulační čáry v prostorech, kde by mohlo dojít k nepořádkům a zdržením.

4. Hovořili jsme dosud o úkolech pořádkové služby za pohybu. Jaké přednosti by měla nová organizace v prostorech rozmístění vojsk?

S. Chalupa: Pořádkové službě v prostorech rozmístění vojsk byla dosud věnována malá pozornost. Týká se to především plně i předpisu Oper-51-2, který

je zaměřen především na přesuny a organizaci pořádkové služby v různých druzích bojové činnosti. To je pravděpodobně i jedna z příčin, proč dosud nejsou v organizaci stále pořádkové orgány, o jejichž potřebě a prospěšnosti není pochyb.

S. Raban: Možný protivník počítá se silnou výsadkovou, diverzní a pozemní průzkumnou činností v bojovém pásmu a zvláště v prostorech druhých sledů, záloh, v prostorech rozmístění mimo boj i v týlových prostorech.

Bylo by neodpuštělným idealismem, kdybychom se domnívali, že se v našich vojscích nenajdou i marodéři, dezertéři a vůbec nekalé živly. Konečně i řádní vojáci mohou vlivem účinků jaderných zbraní propadnout dočasné panice. V případech izolace jednotek postižených infekcemi bude nutné bezpečně uzavřít karanténní prostor.

Ostatně i udržení přísného pořádku v prostorech soustředění je základní podmínkou udržení vysoké bojové pohotovosti jednotek při rozmístění mimo boj.

Bude tedy správné položit důraz i na policejní funkci pořádkové služby. Stálé orgány POSL by měly tu výhodu, že by v této činnosti mohly být zvlášť školeny a cvičeny; to je pro správný výkon této služby nezbytné.

S. Chalupa: Zavedení organické pořádkové služby by mělo svůj význam i pro mírový režim života vojsk. Pořádkové jednotky by se s úspěchem mohly používat k pořádkovým úkolům v ubytovacích prostorech a v posádkách, kde by vykonávaly kontrolu kázně. Tím by postupně rostla jejich autorita, tolik potřebná při plnění bojového úkolu.

5. Počítá se po dalším rozpracování a dokončení teoretické části úkolu s ověřením u vojsk?

S. Raban: Přezkoušení teoretických závěrů plánujeme v době po obhajobě teoretických výsledků práce řádným oponentským řízením před orgánem vojenskovedecké sekce Vědecké rady ministra národní obrany a před zpracováním závěrů do nového návrhu předpisu. Počítáme s tím, že i nový předpis bude schválen zatím jen jako návrh nebo prozatímní předpis, aby bylo možné jeho ustanovení důkladně i dále přezkoušet v praxi. Teprve potom by měl být vydán jako trvalý předpis.

Předpokládáme, že vojenské okruhy a některé svazky vyvinou iniciativu a pomohou teoretické závěry přezkoušet v rámci plánovaných cvičení s vojsky. Nepočítáme zatím s návrhem zvláštního zkušební cvičení; zbytečně by zvýšilo náklady na experiment, který je možné uskutečnit jako součást běžných cvičení.

Závěr

V rozhovoru byly nastíněny tendence řešení činnosti a organizace vojskové pořádkové služby, které by odpovídaly vývoji vojenského umění.

Redakce přivítá zejména názory a zkušenosti čtenářů, které by přispěly k nejlepšímu vyřešení tohoto úkolu.

Zkušenosti z organizace spojení za přesunů vojsk

Podplukovník Miloslav Táborský

V minulém výcvikovém roce byla řada cvičení a prověrek bojové pohotovosti útvarů i svazků, na kterých se projevíly určité nedostatky v zabezpečování spojení, zejména za přesunů vojsk a míst velení. Nedostatky pramenily nejen z činnosti spojovacích orgánů a jednotek, ale zejména z činnosti „organizátorů“ přesunů, tj. vševojskových štábů jako celku.

Rozeberu některé nedostatky ze cvičení a uvedu i některé dobré zkušenosti, i když těchto bylo poskrovnu.

Nebudu se zabývat celkovou problematikou zabezpečení spojení za přesunu vojsk nebo míst velení. Omezím se jen na závěry z celé řady cvičení, prověrek bojové pohotovosti a cvičení s vojsky u některých svazků a útvarů. Zaměstnání s vojsky uvádím proto, že na nich nebylo možné některé otázky „odbyt“ řešením na mapě, nebo „operačním skokem“ apod.

Spojení lze zabezpečit jen tehdy, budou-li k tomu vytvořeny podmínky správnou a organizovanou činností štábů, součinností mezi jednotlivými odděleními štábu a včasným vydáním podkladů pro činnost spojovacích orgánů a jednotek. Této organizované činnosti štábů se na cvičeních nedostávalo a v časové tísni byla úplně mizivá.

Organizace spojení a jeho praktické zabezpečení za přesunů vojsk je věc složitá, zvláště následuje-li po přesunu bojová činnost. Pro spojení lze použít jen omezené počty spojovacích prostředků organických spojovacích jednotek a útvarů. Rádiové stanice, vyčleněné k zabezpečení spojení, pracují na velké vzdálenosti, zpravidla na okraji svých možností. Stálých vedení ústřední správy spojů lze využít jen ve zcela ojedinělých případech.

Otázkou však zůstává, zda na základě organizátorské a řídicí práce náčelníků štábů a operačních oddělení, plánujících přesun vojsk, zůstane aspoň minimální čas spojovacímu oddělení (spoj. náčelníkovi) na zpracování a doručení nařízení pro spojovací jednotky nebo prostředky,

zabezpečující spojení za přesunu, zejména jejich vyčlenění a odeslání na osy přesunu apod. Toto byl na cvičeních prakticky největší problém, který se projevil v nedostatečně zabezpečeném spojení u všech cvičících.

Důsledkem těchto nedostatků v organizátorské a řídicí činnosti bylo, že velitelé svazků nebo jejich náčelníci štábů vydali rozkaz k otevření všech rádiových sítí a směrů, které nakonec prozradily činnost vojsk dříve, než mohly být útvary zasazeny k plnění bojových úkolů. Skupina kontroly rádiového provozu, která byla na těchto cvičeních zasazena, aniž byla informována, o jaká zaměstnání jde, pouhým odposlechem rádiových sítí a směrů odhalila veškerou činnost svazků a útvarů, stupeň velení a prostory cvičení. A to příslušníci skupiny kontroly rádiového provozu nejsou vůbec cvičení jako průzkumníci.

Přesuny vojsk mohou řídit buď orgány teritoriální pořádkové služby nebo orgány pořádkové služby vševojskových štábů. Vezmeme-li v úvahu možnosti a síly teritoriálních orgánů, vychází nám, že většinu přesunů řídí a budou řídit orgány pořádkové služby vševojskových štábů, zvláště v přifrontovém pásmu.

Přes tuto skutečnost organizovaly na těchto cvičeních pořádkovou službu teritoriální orgány, složené z příslušníků KSVD a MV. Využití orgánů KSVD a zejména jejich spojení vyžaduje úzké součinnosti mezi štáby přesunujících se vojsk a stanovišti (popřípadě dispečerskými stanovišti) KSVD. Nedojde-li k úzkému dohovoru součinnosti, nemůže být o využití spojení orgánů KSVD pro potřebu přesunujících se vojsk a jejich štábů ani řeč. Bez předchozího dohovoru nemůže být ani vzájemné informace a proto docházelo na těchto cvičeních k hrubému porušování zásad utajeného velení.

Např. velitel jednoho svazku měl snahu využít spojení orgánů KSVD, aby získal přehled o svých útvarech. Poněvadž těmto orgánům nebyla známa sestava na osách

a časy průchodů jednotlivými stanovišti, nebylo toto spojení veliteli svazku vůbec nic platné, neboť dispečerská stanoviště mu mohla hlásit jen to, že „nějaké proudy projíždějí“.

Na druhé straně pořádkové stanoviště KSVD ve výchozím místě na jedné pochodové ose svazku předávalo otevřeně rádiem: „Před chvílí projel osadou B motostřelecký pluk, teď projíždí . . . oddíl PVO a za ním prý jede . . . dělostřelecký oddíl.“ Názvy a čísla útvarů byly udány mírově. Orgán KSVD se dopustil hrubého porušení zásad utajeného velení, ale poněvadž nebyl skutečně dohodou součinnosti pro přesun, nemohl použít ani cvičného číslování útvarů, ani volacích znaků a ani signální tabulky s označením čísel pochodových proudů. Obdobné problémy a nedostatky byly při všech cvičeních svazků a útvarů.

Na tomto příkladu chci ukázat, že i když spojení organizováno a zabezpečeno bylo a stálo mnoho spojovacích sil a prostředků, nemohlo být prakticky využito k řízení přesunů vojsk.

Z tohoto důvodu štáb přesunujícího se svazku otevřel se zahájením přesunu v všechny rádiové sítě krátkovlnné i velmi krátkovlnné. A to jenom proto, že neorganizoval předem spojení pro přesun, zejména pokud jde o přípravu rádiových sítí a rádiových prostředků, vyčleněných pro potřebu pořádkové služby k zabezpečení přesunů.

Poněvadž cvičení bylo zahájeno bojovým poplachem, nepřipravil včas a nepoužil pomůcky utajeného velení ani štáb svazku, ani podřízené štáby a tak došlo k opětovnému prozrazování utajovaných skutečností, zejména číslování útvarů, osy přesunu, prostoru rozptýlení i bojové činnosti. Takto používat předem organizované rádiové sítě je nepřipustné. Můžeme je otevřít jen se zahájením boje. Předpis Spoj-1-1 v článku 303 uvádí, že způsob zahájení rádiového provozu stanoví nadřízený štáb podle situace a požadavků utajení pochodu. Teprve při zahájení boje s nepřitelem použijeme rádiového spojení pro velení vojskům bez omezení.

V čl. 307 předpisu Spoj-1-1 je uvedeno, že spojení orgánů pořádkové služby za pochodu vojsk organizuje štáb přesunujícího se svazku.

Štáb přesunujícího se svazku bude ve většině případů nucen organizovat vlastní systém pořádkové služby a zabezpečit jej vlastními spojovacími prostředky. Zásady organizace pořádkové služby silami a pro-

středky přesunujících se vojsk stanoví předpis Oper-51-2, jehož hlavní zásady můžeme ve spojení s praktickými poznatky aplikovat i při řešení přesunů podle soudobých požadavků. Vlastní systém velení a spojení přesunujících se vojsk musí zabezpečit informovanost o průběhu přesunu i možnost ovlivňovat přesun prostřednictvím vlastních orgánů pořádkové služby při dodržování maximálního utajení vlastního přesunu.

K zabezpečení pružného velení, spojení a nepřetržité informací o přesunujících se útvarcích je výhodné i z hlediska spojovacího zřizovat pomocné velitelské stanoviště (Pom VS), odkud by bylo možno řídit vlastní orgány pořádkové služby a informovat přesunující se štáb i štáb nadřízeného velitele.

Vhodně umístěné pomocné VS, obsazené několika důstojníky štábu, vytváří dobré podmínky pro organizaci spojení a umožňuje zabezpečit spolehlivé spojení s pořádkovými orgány i přesunujícími se štáby do celé hloubky přesunu. Pomocné VS a orgány pořádkové služby se spojovacími prostředky zaujímají svá stanoviště zpravidla před zahájením přesunu.

Spojení pro řízení přesunu musí být centralizováno na pomocné VS a musí zabezpečovat:

- trvalou informovanost pomocného VS od orgánů pořádkové služby. Zprávy musí být velmi krátké, ale výstižné, nevynucující si dlouhý provoz na pojítkách,
- pravidelnou informaci velitele a štábu svazku o průběhu přesunu, situacích na pochodových osách,
- příjem rozkazů a nařízení přesunujícího se velitele (štábu) a jejich předání podřízeným útvarům,
- informování nadřízeného štábu,
- v případě nutnosti přímé velení podřízeným štábům (útvarům),
- informaci o radiační a vzdušné situaci pro celou pochodovou sestavu, neodposlouchávající-li rádiovou síť výstrahy přímo útvarů.

Organizace spojení pro řízení přesunů bude tedy záviset na druhu a délce přesunu a zejména na jeho vzdálenosti od fronty.

Vzhledem k různým způsobům přesunů není možno stanovit jednotný, neměnný systém spojení. Platí však zásada, že pro řízení přesunu organizujeme již na stupni svazek samostatný systém spojení a pro velení vojskům během přesunu zásadně používáme spojení organizované pro řízení přesunů a nikoli bojové rádiové

sítě, jak tomu bylo při cvičeních. Rádiové spojení pro vedení boje organizujeme podle platných zásad pro jednotlivé stupně velení, ve kterých může být provoz zahájen jenom ve zvláštních situacích, jako např. při nenadálém napadení, při přechodu do střetného boje, při úderech ZHN na vlastní vojska apod. Rádiové stanice v bojových rádiových sítích jsou po dobu přesunu pouze na příjmu.

Vzhledem k tomu, že spojení pořádkové služby zabezpečujeme organickými spojovacími prostředky, organizujeme spojení jen v nejnútnejším rozsahu. Vyčleněné spojovací prostředky nesmějí narušit organizované spojení pro vedení boje. **Jen správnou organizátorskou a řídicí činností orgánů plánujících přesun lze vytvořit podmínky pro dobré a nepřetržité spojení během přesunu.**

Obdobné problémy se vyskytují při zabezpečování spojení při přesunu velitelských stanovišť za bojové činnosti, zejména na stupni svazek, kde se nepočítá se dvěma položenými rádiovými stanic. Nedostatký pramení v tom, že velitelé a štáby vůbec nepřihlížejí k možnostem rádiových stanic při provozu za přesunu. Neberou vůbec ohled na jejich donosnost za jízdy a z toho vyplývající nutnost buď neustále přibližovat VS co nejbližší k podřízeným štábům, nebo umožnit práci na místě. Často se zdůrazňuje, že je nutno volit krátké zastávky a štáby učit velet za krátkých zastávek v prostorech pro spojení výhodných. Avšak v praxi se nedodržuje ani tento minimální požadavek. Štáby často ztrácejí spojení jen proto, že se podřízené štáby příliš vzdálily nebo zaujaly takový prostor, který je pro zabezpečení spojení zcela nevyhovující.

Dalším nedostatkem je plánování osy přesunu štábů a stanovení prostorů rozmístění velitelských stanovišť v průběhu boje. Vybudování jakékoli spojovací soustavy vyžaduje určitý čas. Nedostane-li spojovací náčelník včas podklady, nemůže včas zabezpečit spojení, popř. učinit opatření ke vzájemnému doplnění jednotlivých druhů spojení. Tak např. při cviče-

ních svazků byl stanoven prostor pro umístění VS jen na čáře zasazení a do hloubky nebyla stanovena ani osa přesunu, ani další prostory rozmístění. Toto prakticky znemožnilo zabezpečit spojení různými druhy pojítek jak v rámci svazku, tak i s nadřazeným. Přesun velitelských stanovišť za boje se prakticky vůbec neplánuje. Velitelé a štáby spoléhají jen na rádiové spojení, které má sice celou řadu předností, ale i nedostatků (např. intenzivní rušení, zaměření apod.).

Nebylo by správné a úplné uvádět jen nedostatky závažného charakteru, aniž bych se zmínil o některých kladných zkušenostech.

Např. u jednoho svazku použili s úspěchem způsob velení a zabezpečení spojení přesunujících se vojsk na vzdálenost větší než 200 km s využitím v h o d n ě umístěného pomocného velitelského stanoviště a spojení, organizované jenom pro přesun. Za celou dobu přesunu nebylo nutno otevřít bojové rádiové síť. Tato dobré zkušenosti však u tohoto útvaru déle nepoužívají, volí snadnější cestu, tj. otevření všech bojových rádiových sítí.

V některých případech lze kladně hodnotit zkušenosti s využíváním linkových dispečinků k informací štábů při krátkých zastávkách, místo budování vnitřního spojení přes telefonní ústřednu. Tento způsob však používají štáby „**jen v některých případech**“ a ve většině případů shromažďují hlavní (i pomocné) funkcionáře kolem pracoviště velitele nebo náčelníka štábu, které je mnohdy jen v rádiovém voze. Tím jen ztěžují podmínky pro práci štábu i obsluhu spojovacích zařízení.

Jen v ojedinělých případech byly vytvořeny podmínky (spíše n á h o d n ě než organizovanou činností) k zabezpečení spojení **všemi** druhy pojítek, což by mělo být zásadní otázkou, aby se jednotlivé způsoby zabezpečení spojení vzájemně doplňovaly. Spoléhat pasívně jen na jeden druh spojení, ve většině případů jen na rádiové spojení, se v mnoha případech již nevyplatilo a ve skutečné bojové činnosti by mohlo být osudné.

Civilní a vojenská silniční doprava

(VM č. 5/65)

Generálmajor Juraj Lalo

V článku „Civilní a vojenská silniční doprava“ uvádí autor řadu návrhů, které by podle jeho názoru měly přispět ke zlepšení stavu silniční dopravy.

Některé z nich byly již uplatňovány na konferenci k dopravě, uspořádané v provincii minulého roku a uveřejněny ve zvláštním čísle Sborníku týlu.

Poněvadž tyto návrhy jsou v mnoha případech v rozporu s ustanoveními základních řádů i celkovým pojetím silničního zabezpečení nejen v naší armádě, ale i v jiných armádách zemí Varšavské smlouvy, vyvolaly již na zmíněné konferenci celou řadu polemik.

Při posuzování problémů, které autor navrhuje, budu vycházet z dílčích rozborů, porovnávat je se současným pojetím, ukázovat na jejich praktické důsledky při využívání poznatků jiných armád tak, aby bylo možno s plnou objektivitou celkově zhodnotit navrhovanou koncepci.

K objektivnímu posouzení jednotlivých návrhů využiji ustanovení nejen základních řádů ČSLA, ale i SA a odborných materiálů, vydaných v letech 1963 a 1964 akademií týlu a dopravy v Leningradě.

Zaměřím se na hlavní problémy, které jsou v navrhované koncepci rozhodující.

Autor např. uvádí: „Bez přihlédnutí k dalšímu, v pásmu mezi PFZ a PAZ je pro uvedení do pohybu 20—40 tisíc vozidel při střední hustotě 10 vozidel na 1 km, zapotřebí od prvních dnů operace 2000 až 4000 km silnic. Přitom pohyb všech vozidel by určoval rovnoběžný grafikon ve dne i v noci.“

Vezmeme-li pro naše podmínky i spodní hranici počtu vozidel, není pravděpodobné při klasickém způsobu zabezpečování silničních komunikací zmíněné požadavky splnit ani do BÚF“.

Dosavadní zkušenosti však nepočítají v tomto období s intenzitou provozu 20 až 40 tisíc vozidel, ale 20 až 30 tisíc, jak uvádí **tabulka 1.**

Dále autor nebere v úvahu charakter a doby rozvíjení a manévru TUZ v POV, tempo rozvíjení operace a vlastní použití sil a prostředků automobilních brigád pro přísun tak, jak to stanoví plán prvního naložení ze stálých skladů a podmínky pro další zásobovací cykly mezi jednotlivými týlovými etapami.

Vezmeme-li v úvahu pouze vzdálenost stálých skladů, tempo postupu vojsk a minimální počet zájmových silnic (za každou armádu po jedné základní a dvou pomocných), vidíme, že první den operace bude k dispozici nejméně 2700 km silnic (6×50 km — manévry PAZ + 6×300 km — vyvezení zásob ze stálých skladů v průměru + koef. 1,3), druhý den pak nejméně 3500 km atd. Počítáme-li, že při plnění BÚF budou PAZ vzdáleny od PFZ zhruba 400 km, a zásobovací cyklus bude uskutečněn již z PFZ, pak bude k dispozici zhruba 3100 km silnic bez započtení silnic přičných.

Posoudíme-li provozní kapacity dvou silnic základních (4—6000 vozidel za 24 hodin, každá v průběhu berlínské operace dosahovala intenzity provozu na silnici Kostřín — Berlín až 24 000 vozidel za 24 hodin) a 4 silnic pomocných (2000 až 3000 vozidel za 24 hod.), vidíme, že jsou schopny propustit kolem 30 000 vozidel.

Vezmeme-li konečně v úvahu průměrné tempo přesunu automobilních proudů 25 až 30 km/h, pak využití silnic základních při uvedené požadované propustnosti bude představovat zhruba 70 %, pomocných pak 30—40 %.

TABULKA 1

Očekávaná intenzita provozu na automobilních silnicích v pásmu frontu v útočné operaci.

Druh provozu	Počet vozidel denně		V pásmu PFZ –PAZ
	V pásmu TFZ — PAZ		
	Při normální činnosti železnice	Při omezené činnosti železnice	
Přísun materiálu	2590–3880	9060–10350	11 650
Vozidla raketového vojska	1000	1000	1000
Přeskupení vojsk (do 2 až 4 msd denně)	3600	5400	7200
Vozidla letecké armády	600	1000	800
Speciální zdravotnická vozidla	300	500	1000
Přeskupení týlových útvarů a zařízení	1000	2000	4000
Vozidla stavebních útvarů	600	600	1600
Jednotlivá vozidla (vel., spoj.)	500	600	1000
Místní doprava	400	400	200
Celkem	10600–11 800	20 500–21 750	28450
Zaokrouhlená potřeba provozní kapacity silnic	11 000–12 000	21 000–22 000	29 000

Poznámka: Intenzitu provozu při přeskupení vojsk počítáme pouze pro ty proudy, které budou využívat zájmovou silniční síť frontu.

Autor dále uvádí: „Dlouhodobé soustředění úsilí silničních provozních orgánů na některé vybrané podélné směry nemůže při současných možnostech ničení rovněž splnit očekávaný výsledek. Proto i z těchto pohledů je účelné střídavě provozovat všechny sjízdné úseky, donutit nepřátelský průzkum k rozptýlení sil na velký prostor a tím uniknout jeho pozornosti.“

Zde zřejmě autor rovněž neval v úvahu běžné zásady silničního zabezpečení, které s požadovanými opatřeními trvale počítají, síly a prostředky, které jsou k dispozici a ani možný rozsah zatarasení a

ničení silniční sítě, která bude mít rozhodující vliv na „střídavé provozování všech sjízdných úseků“.

Současný systém běžně počítá s využitím celé silniční sítě pro manévr TÚZ v prostoru operačního týlu. Jinak by nemělo totiž smysl určovat silničním svazkům pásmo činnosti, útvarům rajón a jednotkám úseky, ve kterých pak postupně podle významu a důležitosti obnovují a udržují silniční síť.

Úmyslně je zdůrazňováno postupně, poněvadž síly a prostředky, které jsou pro obnovu a údržbu k dispozici, budou nej-

Předpokládaný rozsah zatarasování a ničení na automobilních silnicích v POV, vzniklý pouze účinky jaderných zbraní a působením raket a letectva.

Druh ničení a zamoření na automobilních silnicích frontu	Měrná jednotka	V první den bojové činnosti		Ve dnech následujících (prům. denně)	
		na celé sil. síti	na 1 km silnice	na celé sil. síti	na 1 km silnice
Ničení velkých a středních mostů	bm	2 700 3 500	1,0—1,5	500	0,15 0,25
Ničení silničního tělesa (objem nálevky)	m ³	80 000	30	40 000	15
Ničení vozovky (při šířce 6 m)	m ³	14 000	6	700	0,26
Zamoření silnic radioaktivními látkami při pozemním výbuchu	km	150	0,06	150	0,06
		200	0,07	230	0,08
Zamoření silnic chemickými prostředky, které si vyžadají odmoření	km	15	0,007	2,5	0,001
			0,01	4	0,002

dříve obnovovat a udržovat ty směry, které zabezpečí vojskům přísun co největšího množství materiálu v nejbližším čase.

Rozptylovat síly a prostředky ihned za postupujícími vojsky po celém prostoru znamenalo by podstatné oslabení na směrech hlavního úsilí týlového zabezpečení, což by se nepříznivě projevilo i na možnostech přísunu. Využití silniční sítě v plném rozsahu bez potřebné obnovy a úpravy bude v soudobých bojových podmínkách ojedinělý případ, jak to ukazuje **tabulka 2.**

Proto silniční vojsko počítá, že nejdříve budou obnoveny silniční směry základní, dále silniční směry pomocné a konečně postupně zbývající část silnic pro manévry TÚZ. Z toho důvodu dělíme obnovovací práce na několik pořadí.

Rozptýlení provozu pak zabezpečujeme nejen počtem silničních směrů, ale i jejich provozní kapacitou.

Učebnice „Operační týl“ (Leningrad 1964) uvádí na str. 33 při objasňování smyslu a některých důvodů dělení silnic na základní a pomocné:

„Základní automobilní silnice organizují se na nejdůležitějších směrech po-

stupu vojsk, přísunu materiálu a evakuace. Na základních silničních organizuje se silniční pořádková služba, zdvojují se přepraviště přes velké vodní toky, organizuje se technické přikrytí a dispečerské řízení pohybu. Pomocné silnice organizují se souběžně se základními s cílem rozptýlení a zabezpečení nepřetržitosti pohybu.“

Autor dále zdůrazňuje: „Po celkovém zvážení uvedených argumentů vystupuje do popředí nutnost upustit v pásmu frontu od klasického podélného obsazování silnic a přejít na způsob „příčného přehrazování“ s doprovodem pochodových proudů, který mnohem více respektuje podmínky soudobých operací.“

Na rozdíl od návrhu autora uvažuje současný systém silničního zabezpečení v prvním pořadí prací, spojených se zabezpečením sjízdnosti silniční sítě především s rozvíjením silničních tahů na směrech hlavního úsilí vojsk a tudíž i týlového zabezpečení.

Souběžně s úsilím zabezpečit manévry TÚZ na směrech počítá současný systém i se zabezpečením příčného pohybu, a to jak na příčkách stálých, tak i dočasných.

Predisponování jednotlivých proudů po

příčných silnicích není však zabezpečeno šablonovitým rozdělením příčných silnic po celém válčisti.

Současný systém uvažuje proto o zřízení příček především podél významných přirozených překážek, kde bude provoz zabezpečován trvale v průběhu celé operace a dále na úrovni rozmístění jednotlivých týlových etap, kde bude provoz v závislosti na době trvání etap na místě, zabezpečován dočasně. Půjde především o rozmístění takových etap, jako je PFZ, OPFZ, PAZ a PRTZ.

V první frontové operaci je provoz zabezpečován nejméně na 7 příčných komunikacích trvale, a až na 10 příčných komunikacích, procházejících v různých časových údobích, především PAZ, OPFZ, NZ a PRTZ — dočasně.

Z toho vyplývá, že současný systém zabezpečuje příčný pohyb a možnost přechodu z jednoho směru na směr druhý daleko kvalitněji.

Se zřetelem k významu jednotlivých silnic mají silnice příčné charakter silnic pomocných. Na každé z těchto 7—8 příčných čar doporučuje autor rozvinovat 4—5 dispečerských stanovišť. Současný systém se zřetelem k charakteru soudobých operací nepočítá se šablonovitým a statickým rozložením dispečerských stanovišť tak, jak navrhuje autor, ale s jejich rozmístěním v prostorech, kde dochází k tvorbě či změnám v sestavách proudů, a to především v místech významných přirozených překážek, důležitých komunikačních uzlů, rozmístění TÚZ, vykládacích stanic, dočasných překládkových prostorů a prostorech rozmístění automobilních útvarů a svazků.

Toto rozložení dává možnost rychle reagovat na změny a potřeby dopravně zásobovacího systému. Část dispečerských stanovišť v závislosti na situaci může být statická, část jich pak v závislosti na manévru TÚZ bude v souladu s potřebami řízení dopravy své stanoviště často měnit.

Rovněž tak i při regulaci dopravy a výkonu pořádkové služby nepřidržuje se současný systém jedné formy, např. výlučně doprovodu, jak doporučuje autor, ale využívá jak pořádkových stanovišť stálých (v místech významných křižovatek), tak i doprovodu při zabezpečování zvlášť sledovaných proudů, jakými jsou především týlové a technické součásti raketových vojsk.

Využívání těchto dvou forem rovněž vylučuje úzkou specifikaci činnosti pořá-

dkových orgánů, jejichž funkční náplň (jak vyžaduje současný systém) je značně širší než jak ji autor požaduje.

Úkolem pořádkových orgánů — jednotlivých pořádkových stanovišť je totiž mimo regulace a výkonu pořádkové služby i ochrana stanoveného úseku, jeho udržování ve sjízdném stavu, odstraňování drobných závad a zabezpečování a kontrola maskovacích opatření.

Proto silniční pořádkové orgány v současné době nejsou připravovány jako orgány úzce specializované, ale především jako orgány s možností širšího využití.

Všimněme si, co k těmto názorům uvádí citované prameny:

Proti přičnému přehrazování je např. směrnice „Základy vedení operace“, vydaná GS/OS, kde v části 2, str. 4 je stanoveno, že „front a armáda vedou bojovou činnost na několika směrech“. Obdobně „Směrnice pro operační týl“ na str. 162 jasně stanoví, že „plán silničního zabezpečení zahrnuje rozdělení silničních svazků na směry činnosti vojsk“.

Tyto zásady rozvíjí učebnice silničního zabezpečení, kde na str. 30 (originál) se stanoví: „Činnost vojsk v rozptýlených sestavách na několika samostatných směrech vylučuje možnost vytvoření lineární souvislé fronty, jak tomu bylo ve válce minulé. Takový charakter bojové činnosti, existence mezer a úseků, které nejsou obsazeny svazky a útvary, si vynucuje nutnost rozvíjet za útoku silnice ihned za každým uskupením vojsk, přičemž současně s tím ztěžuje volbu a přípravu silnic příčných a zvyšuje úlohu obnovy a ochrany silnic“.

O rozmístění dispečerských stanovišť pak tyto materiály na str. 41 (originál) uvádějí: „Dispečerská stanoviště silničního vojska pracují v těsné součinnosti s dispečerskými orgány na železnicích, technických raketových automobilních útvarů a svazků a rovněž tak i s dispečerskými stanovišti frontových (armádních) základů.“

Na str. 240 (originál) téhož materiálu je dále uvedeno: „Dispečerská stanoviště v pásmu činnosti armády doporučuje se rozvíjet na silnicích základních a pomocných tak, aby bylo možno kontrolovat pohyb při výjezdu vozidel z prostoru rozmístění armádní pohyblivé raketové technické základny na silnice armády, v prostorech přepravišť, překážek, vyčkávacích nebo technických postavení raketových útvarů, míst překládky raket a divizních skladů.“

Rozvinutí dispečerských stanovišť na stanovených regulačních čarách na celou šířku útočného pásma frontu a jejich řízení z jednoho řídícího stanoviště je značně problematické již se zřetelem k tomu, že úkoly a činnost každé z prvosledových armád mohou být různé a tudíž i jejich týlové zabezpečení a automobilní doprava budou různé. Šablonovitě a statické rozmístění dispečerských stanovišť na jednotlivých čarách vylučuje již samo použití jaderných zbraní a charakter bojové činnosti a činí tento systém epizodním.

Neméně problematická je i otázka doprovodu přesunovacích se proudů, jako jediné formy regulace, a to v takové formě, v jaké ji autor navrhuje.

Na str. 33 (originál) téhož materiálu je uvedeno: „Na západním válčišti, aby bylo možno udržovat a využívat všechny automobilní silnice, které jsou v pásnu činnosti armády (kolem 7000 km) a frontu (více než 100 000 km) bylo by zapotřebí mít velké množství silničních útvarů a svazků.“

Vzniká otázka, nelze-li se v takových případech zříci stále (statické) obsluhy silnic a zabezpečit pohyb proudů cestou jejich doprovodu silničními jednotkami. Je jasné, že v tom případě bude nutno mít k dispozici velký počet takových jednotek, které většinu doby budou v pohybu a nezúčastní se silničních a mostních prací. V důsledku toho takové využití silničních útvarů bylo by neracionální.

Za druhé, při takové organizaci bude ztížen a v řadě případů i znemožněn pohyb jednotlivých vozidel, což nelze počítat za normální.

Velitelská vozidla, vozidla spojovacích jednotek a samostatných útvarů budou na silniční síti vždy a omezovat režim jejich pohybu na silnici by bylo neúčelné.

Proto na bojišti s vysokou hustotou silniční sítě pro pohyb vojsk, přisun materiálu technických prostředků a evakuaci využíváme v prvním pořadí podélné osy, a jejichž údržbu a obsluhu vyčleňujeme potřebné síly a prostředky silničního vojska.

Pohyb po ostatních silnicích, které jsou v pásnu frontu (armády) může být pouze epizodní, jestliže v tom vznikne nutnost.“ Tolik materiály.

Obdobná opatření doporučuje autor i na stupni armády: „Budou-li předurčené prostředky prvosledových armád využity v pásnu armády stejným způsobem a vytvoří pomocí kontrolních dispečerských stano-

višť regulační čáry armád, rozšíří se možnosti operativního řízení vojenské dopravy až k týlům divizí.“ Zde nereálnost tohoto návrhu vystupuje ještě markantněji.

Vzhledem k tomu, že v týlovém prostoru armády budeme dobu vyhrazenou k úkolům silničního zabezpečení řádově počítat v hodinách, uskutečňujeme tyto výlučně na směrech upravovaných silami a prostředky silničních útvarů v těsné součinnosti s ženijním vojskem. Tento způsob si vynucuje konečně i sama bojová činnost tankových divizí, které mohou bojovat i odděleně od hlavních sil.

Posudme realnost obou systémů. Učebnice silničního zabezpečení na str. 221 (originál) uvádí: „Armáda obvykle provádí úderu na nepříteli na dvou — třech směrech. Je jasné, že automobilní silnice nutno rozvíjet na směrech úderů vojsk armády.“

Na str. 227 se dále stanoví: „Při útoku divizí na jednotlivých směrech a existenci mezer a úseků, které nebudou obsazeny svazky a útvary armády, nemusí být příčná silnice na čáře rozvinutí divizních skladů ani rozvíjena.“ A na str. 228 se dále stanoví: „V soudobé útočné operaci ne vždy budou k dispozici příčné silnice, na celou šířku pásma armády; častější budou úseky příčných silnic o délce 40—80 km.“

Jako výslednici svých názorů považuje autor odtržení sil a prostředků pro obnovu a údržbu silniční sítě od sil a prostředků pro regulaci a pořádkovou službu.

Vyplyvá to zejména z návrhů uvedených v článku:

„K obnově komunikací, zejména v operačním týlu, je třeba zachovat zvláštní velitelské a výkonné orgány, úkolované složkami řízení provozu z hlediska výběru směrů a stanovení lhůt obnovy.“

Nebo: „Údržba a technické zabezpečení komunikací mezi dvěma regulačními čarami je nadále záležitostí silničních vojsk, která plní přednostně úkoly, vyplývající z potřeby provozu.“

Těmito opatřeními by došlo k zásadnímu narušení nedílné velitelské pravomoci a k odpovědnosti za plnění úkolů silniční dopravy v celém komplexu. Došlo by k vytvoření dalších mezičlánků, které by zákonitě vyvolaly složité součinnosti vztahy a nežádoucí míře by se projevily i na efektivnosti silniční dopravy.

Možnosti pořádkové služby budou vždy závislé na stavu obnovy a údržby silniční sítě.

Pořádková služba je proto pouze pokračováním činnosti útvarů, které plní úkoly

obnovy silniční sítě a přepravišť na ní. Tak je tomu např. i u ženijního vojska.

Tuto nezbytnost potvrzuje i rozvrstvení jednotlivých odborností, které se na plnění úkolů silničního zabezpečení podílejí, přičemž technické součásti k pořádkovým jsou v poměru zhruba 4 : 1.

Posloupnost úkolů silničního zabezpečení podle významu a nutnosti jejich jednotlivého řešení zdůrazňuje i ustanovení na str. 153 (originál) Učebnice silničního zabezpečení: „Silniční vojsko je určeno pro opravu, obnovu a stavbu silnic a mostů, jejich údržbu ve sjízdném stavu a rovněž tak pro provádění na nich pořádkové služby.“

Dále rozeberu praktické dopady a důsledky, které by navrhovaný systém přinesl.

a) K zabezpečení řízení a regulace automobilní dopravy v týlovém prostoru frontu má náčelník SVD frontu v současném systému silničního zabezpečení pouze tři orgány, které řídí. Navrhovaný způsob však počítá se 7—8 (řídící dispečerská stanoviště na jednotlivých regulačních čarách), což znamená, že je 2—3× těžkopádnější a méně operativnější.

b) Řídící dispečerská stanoviště řídí 3—4 dispečerská stanoviště (na čáře 4—5, jedno je řídící) v pásmu činnosti nejméně 2 armád, zatímco současný systém počítá, že dispečerská stanoviště svazku řídí pouze 3 dispečerská stanoviště, a to zpravidla na směrech činnosti jen jedné armády. Tato skutečnost znamená, že současný systém je podstatně operativnější.

c) Navrhovaný systém počítá, že trvale pokryje 7—8 příčných čar celkovým počtem 28—40 kontrolních dispečerských stanovišť. Současný systém může postavit nejméně 39 dispečerských stanovišť nehlédě již k tomu, že pomocnou funkci může mimo to vykonávat ještě 54 velitelských stanovišť pořádkových čet, které mají potřebné spojovací prostředky.

Současný systém pokrývá prostor pro řízení a regulaci automobilní dopravy zhruba o 60 % více než systém navrhovaný.

d) Navrhovaný způsob počítá s vytvořením 7—8 regulačních čar na celou šířku útočného pásma frontu, což v průměru značí jednu regulační čáru na 100 km hloubky úkolu frontu.

Proud, který se po stanovené zájmové silnici bude přesunovat průměrnou rychlostí 25 km/h, bude možno přinejlepším ovlivnit nebo usměrnit až po 4 hodinách jízdy.

Současný systém s počty dispečerských orgánů to umožňuje však již po 3 hodinách, což znamená, že při řízení automobilní dopravy je o 25 % operativnější a efektivnější než systém navrhovaný, a to ještě pokládáme z hlediska potřeb direktivního přisunu, kde by bylo účelné vytvořit podmínky k usměrnění proudu každé 2 hodiny, za málo vyhovující.

e) Jednostranné zaměření se na doprovod přesunujících se proudů je rovněž neekonomické. Vezmeme-li za základ základní silnici s intenzitou provozu 4000—6000 vozidel za 24 hod. a průměrnou délku jednoho proudu pro přepravu materiálu kolem 60 vozidel, vidíme, že jen doprovod by si vyžádal 80—100 průvodců. Organizace, kterou autor uvádí v jiném materiálu, skutečně jich předpokládá 84. Tito průvodci, poněvadž by byli trvale na cestě (koloběh zhruba kolem 200 km), by nemohli plnit žádnou jinou funkci pořádkových orgánů.

Současný systém, který počítá s kombinací pořádkových stanovišť stálých s doprovodem zvláště sledovaných proudů, uvažuje jich na téže úseku pouze 30, což znamená, že při plnění úkolů regulace a pořádkové služby je nejméně o dvojnásobek efektivnější.

f) Navrhovaný systém požaduje, aby každé dispečerské stanoviště mělo zvláštní průzkumné družstvo a četu etapních stanic. Toto opatření by znamenalo proti současnému stavu vzrůst průzkumných jednotek o 40 družstev, tj. zhruba o 50 % sil, které jsou v současné době k dispozici, a o 31 čet etapních stanic (současný systém počítá s 9 četami), což je zhruba 3—4násobné zvýšení proti současnému stavu. Je to v zásadním rozporu s tím, co autor požaduje, že „je třeba hledat alespoň přijatelná řešení, která by splnila zásadní požadavky a pokud možno nevyžadovala enormní zvýšení sil a prostředků.“

g) Dále autor požaduje stáhnout technické síly a prostředky, určené k obnově a údržbě silniční sítě, z jednotlivých směrů činnosti vojsk a manévr TÚZ a vymejit jim činnost mezi dvěma regulačními čarami.

Zde opět není respektována běžně uplatňovaná taktika silničního vojska při rozvíjení pásem činnosti silničními svazky v tom, že těžiště silničních prací, spojených s obnovou a údržbou v průběhu operace, je položeno před ta týlová pásma, v nichž má být provoz zabezpečován. Např. těžiště činnosti technických sil a prostředků armádních silničních praporů je 10—15 km od předního okraje (před divizními skla-

dy) a těžiště silničních stavebních útvarů frontu pak ve vzdálenosti 30–40 km od předního okraje před PAZ.

Jaké by byly důsledky tohoto požadavku?

1. Rozptýlení sil a prostředků do určitých příčných pásem mezi dvěma regulačními čarami, místo jejich soustředění na směry hlavního úsilí týlového zabezpečení.

2. Obtížné soustředování sil a prostředků v prostorech, které pro úspěch silniční dopravy mají rozhodující význam.

3. Složitá součinnost s 4–5 dispečerskými stanovišti.

4. Nezbytné zvýšení počtu technických sil a prostředků.

5. Snížení možnosti manévru, což by se projevilo na snížení výkonnostních možností technických útvarů nejméně o 50 %.

h) Jak navrhovaný systém ovlivní organizátorskou a řídicí práci?

Označíme-li každý nezbytný druh činnosti X-časovými jednotkami, pak u současného systému dostaneme: X-vyslání průzkumu ke zjištění stavu sjízdnosti; X-hlášení o výsledcích průzkumu veliteli, který jej vyslal; X-vydání rozkazu jedním a tímž velitelem, poněvadž současný systém zabezpečuje silniční dopravu v plném komplexu. Takovým způsobem je doba od vyslání průzkumu k vydání rozkazu pro splnění prací vyjádřena 3 X-časových jednotek.

Při analýze navrhovaného systému s jeho těžkopádnými součinnostními vztahy vidíme: X — vyslání průzkumu kontrolním dispečerským stanovištěm; X — vyžádání pomoci u řídicího dispečerského stanoviště; X — vyžádání pomoci u velitele, který by svými silami a prostředky zabezpečoval obnovu a údržbu mezi dvěma regulačními čarami; X - vydání rozkazů výkonnému orgánu; X - vyslání technického průzkumu; X - hlášení veliteli, který průzkum vyslal; X - vydání rozkazů jednotce ke splnění úkolu. Výsledná hodnota se pak rovná 8 X - časových jednotek, což znamená, že navrhovaný systém je schopen reagovat na vzniklou situaci až s trojnásobným zpožděním a tak je i méně operativní. Mimo to **současný systém je založen především na velitelské podřízenosti a odpovědnosti a ne na součinnostních vztazích jako systém navrhovaný.**

Co toto ochromení organizátorské a řídicí práce může způsobit, uvedme na možnostech pouze jednoho přepraviště. Za 1 hodinu při 15km rychlosti vozidel na

mostě na plovoucích podporách lze přepravit zhruba 180–200 t materiálu (za přepravní jednotku vzato vozidlo P V3S + vleč A3).

Bude-li stavba přepraviště zdržena o 5 hodin (hodnota X - uvažujeme 1 hod.), pak dojde ke zdržení přísunu zhruba 900 t materiálu, což je více než jednodenní spotřeba materiálu divize.

Závěr

Navrhovaný systém odporuje pojetí vedení soudobých operací a týlového zabezpečení. Je proti současnému systému 2 až 3násobně méně operativnější, zhruba o stejnou hodnotu méně efektivnější a podstatně ztěžuje organizátorskou a řídicí práci.

Pro úplnost bude nutno dotknout se ještě některých myšlenek, uvedených v článku.

Jde především o ujasnění pojmu „silniční pásmo“ a „silniční zóna“, používaných v odborné literatuře. Oba dva výrazy se skutečně v odborné literatuře vyskytují, ale v rozdílných časových obdobích. Zatímco stará literatura mluví o zónách, nová odborná literatura tento výraz zhruba od roku 1963 nepoužívá, ale mluví výhradně a jednoznačně pouze o pásmu činnosti silničního svazku, což lépe odpovídá charakteru soudobé bojové činnosti.

Přitom však jak starý, tak i nový termín neuvvažovaly o nějaké decentralizaci a rozdělení silničního zabezpečení na část pořádkovou a technickou.

Autor dále doporučuje, že navrhovaný způsob usnadní i řízení automobilních brigád, neboť jejich velitelé i velitelé automobilních praporů mohou prostřednictvím kontrolních dispečerských stanovišť sledovat pohyb svých automobilních proudů a tímto velet daleko účinněji než dosud.

S těmito problémy se zabývají silniční svazky již delší dobu a návrh na vyřešení této otázky byl péčí silničního vojska rozpracován a předložen již na konferenci o dopravě v roce 1964. Mimo to byl tento problém prakticky procvičován na zkušebních taktických cvičeních „TRABANT“ a „TRINEC“, kde zejména při druhém cvičení bylo dosaženo pozoruhodných výsledků, a to nejen při usměrňování automobilních proudů pozemními prostředky, ale i vrtulníky.

Domnívám se, že rozbor základních názorů z článku postačí k tomu, aby předností dosavadního systému silničního zabezpečení před navrhovaným byly správně pochopeny a v teoretických pracích byla navrhována taková opatření, která by přinesla skutečná zlepšení současného stavu.

Využití samočinného počítače při cvičení

Podplukovník Miroslav Š k o p

Zkvalitnění a zrychlení štábních prací lze dosáhnout též využitím automatizační techniky. V příspěvku uvedu některé poznatky z využití samočinného počítače na stupni svazku při velitelsko-štábním cvičení.

Možnosti nasazení výpočetní techniky pro štábní práce jsou dočasně omezeny nejen po stránce výpočetní techniky, ale hlavně po stránce spojovacích cest. Speciálními velitelskými mobilními samočinnými počítači budou jednotlivé štáby vybavovány postupně. Do jejich zařazení je třeba používat univerzálních stabilních samočinných počítačů k prověrkám účelnosti programů jednotlivých dílčích operačně taktických úloh. Univerzální samočinné počítače, které nejsou přizpůsobeny k řešení operačně taktických úloh, nemohou komplexně řešit speciální vojenské úlohy, při kterých vychází prvky postupným ukládáním se získávají přímo z paměti počítače. Na těchto počítačích, které jsou určeny převážně k vědecko-technickým výpočtům, dají se řešit dílčí úkoly postupně vždy se zavedením vstupních dat a programu pro každý dílčí takticko-operační úkol. Uvedené nedostatky nijak nezmenšují význam stabilních počítačů pro prověrku dílčích úloh.

Příprava cvičení s využitím samočinného počítače požadovala ze studia a určení podmínek, které mají vliv na způsob a obsah cvičení v rozpracování nutné dokumentace a organizaci spojení. Tato opatření (zvláště organizace spojení) se musela odrazit v plánu přípravy cvičení,

vzhledem k tomu, že vzdálenost mezi výpočtovými středisky a velitelskými stanovišti cvičicích štábů byla značná. Tato okolnost v podstatě ztěžovala organizaci spojení a způsobovala narůstání času.

Důležité bylo rovněž seznámit štáb s technickými parametry počítače a s algoritmem přezkušované úlohy. Vhodným doplňkem byla praktická ukázka pro štáb u samočinného počítače v době přípravy na cvičení.

Vytvořili jsme skupinu, která zabezpečovala práci na samočinném počítači. Ve skupině byli odborníci - analytici, kteří znali obsah a metodiku řešení úlohy, programátoři a obsluha samočinného počítače. Příprava samočinného počítače spočívala v zavedení určených programů a konstantních vstupních dat. Výhodné bylo vyslání 1 důstojníka ke cvičicímu štábu pro přípravu vstupních dat.

Přenos vstupních dat

Program řešení úlohy se zaváděl do samočinného počítače bezprostředně před výpočtem. Podmínky přesunu (mapový podklad, pochodové rychlosti podle kategorií proudů a kvalit sjízdnosti komunikací) určil štáb plánující přesun ihned po obdržení úkolu.

Po schválení pochodových os, sestavy na osách a stanovišť orgánů pořádkové služby důstojník operačního oddělení podle zpracované dokumentace (přílohy 1 a 2) předal vstupní data ve formě tabulky k samočinnému počítači.

Vzor tabulky pro proudy:

Délka proudu v km	Číslo proudu	kat. proudu	klas. důst.	čas. průj.	východí místo		osa přesunu				rozchozí bod	
					název	čís.	název	čís.	název	čís.	název	čís.
70	1001	0	0	16.00 10,6	BŘE-ZOVĚ	632	ROŽ-MI-TÁL	735	BLO-VICE	801	PŘEŠ-TICE	908

Pomocí děrné pásky z dálkopisu RFT byla přenesena vstupní data k samočinnému počítači a zde byl proveden výpočet. Výsledná děrná páska počítače byla strojově převedena do dálkopisného kódu a ze snímače děrné pásky pomocí dálkopisu byly výsledky přeneseny na cvičicí štáb. Pro potřebu orgánů pořádkové služby byl na základě zplánovaných přesunů, určení míst, pohotovosti orgánů pořádkové služby proveden výpočet.

Přenos výsledků

Po výpočtu při použití stránkového dálkopisu RFT s rychlostí přenosu 7 znaků za vteřinu byl výsledek předán s využitím snímače děrné pásky přímo na cvičicí štáb.

Průměrné dosažení časové normy:

- předání vstupních dat pro jeden proud . . . 48 vt.,
- převod z CCIT kódu do kódu sam. poč. pro jeden proud . . . 1 min.,

počet stanovišť org. poř. služby	stanoviště org. poř. služby										pohotovost	org. poř. služby
	název	čís.	název	čís.	název	čís.	název	čís.	název	čís.	od	do
4	BŘEZOVÉ	634	ROŽMITÁL	735	BLOVICE	801	PŘEŠTICE	908			15.00 10.6	24.00 10.6

Vstupní data k samočinnému počítači s ohledem na současný stav spojovacích cest je možno předávat:

- telefonem: podle uvedených formulářů k samočinnému počítači, kde se tato vstupní data u dálkopisu naděrují,
- dálkopisem (s děrovačem děrné pásky): tento způsob je výhodnější, ale před předáním zprávy musíme zajistit, aby sled údajů u všech vstupních dat byl shodný. U štábů, kde se bude na jednom dálkopisu zpracovávat více agend v poměrně krátkých časových obdobích, je třeba, aby obsluha dálkopisu měla pracovní předpis pro jednotlivé úkoly. Daným pracovním předpisem musí být snížena možnost nesprávného děrování. Při děrování a přenášení zpráv pomocí dálkopisu musí být snížena možnost výskytu chyb. Chyba při zpracování na prostředcích malé nebo střední mechanizace bez současného děrování pásky se projeví zpravidla pouze v jednom výtisku. Pořizuje-li se při práci na těchto prostředcích i děrná páska, může chyba způsobit chybné děrování pásky a tím nesprávné výpočty.

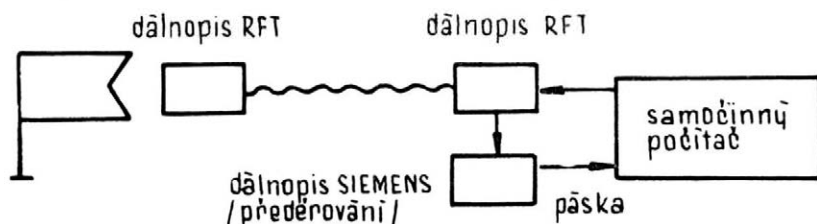
— výpočet proudu na SP — proud na vzdálenost 200 km s natištěním osy a příjezdu čela a zádi ke každé křižovatce a vzdálenosti . . . 2 min. 12 vt.,

- převod z kódu sam. poč. do kódu CCIT . . . 1 min. 18 vt.,
- předání výsledků stránkovým dálkopisem na štáb . . . 3 min. 18 vt.,
- celkem . . . 516 vt., tj. 8 minut 36 vt.

Praxe ukázala, že je nutno nejdříve s maximálním úsilím a rychlostí vytvořit předpoklady pro předání vstupních dat, tj. pochodové osy a sestavy jednotek na osách a nezaměřovat práci na podružné otázky.

Při využití SP musíme mít na zřeteli jeho maximální efektivní využití, aby podle zavedených programů byl dobrým prostředkem pro kvalitní a rychlé splnění úkolu, šetřil manuální práci a vytvářel časové rezervy, které je nutno plně využít pro zlepšení řídicí a organizátorské činnosti.

Úkol vzhledem k možnostem umístění počítače byl plněn takto:

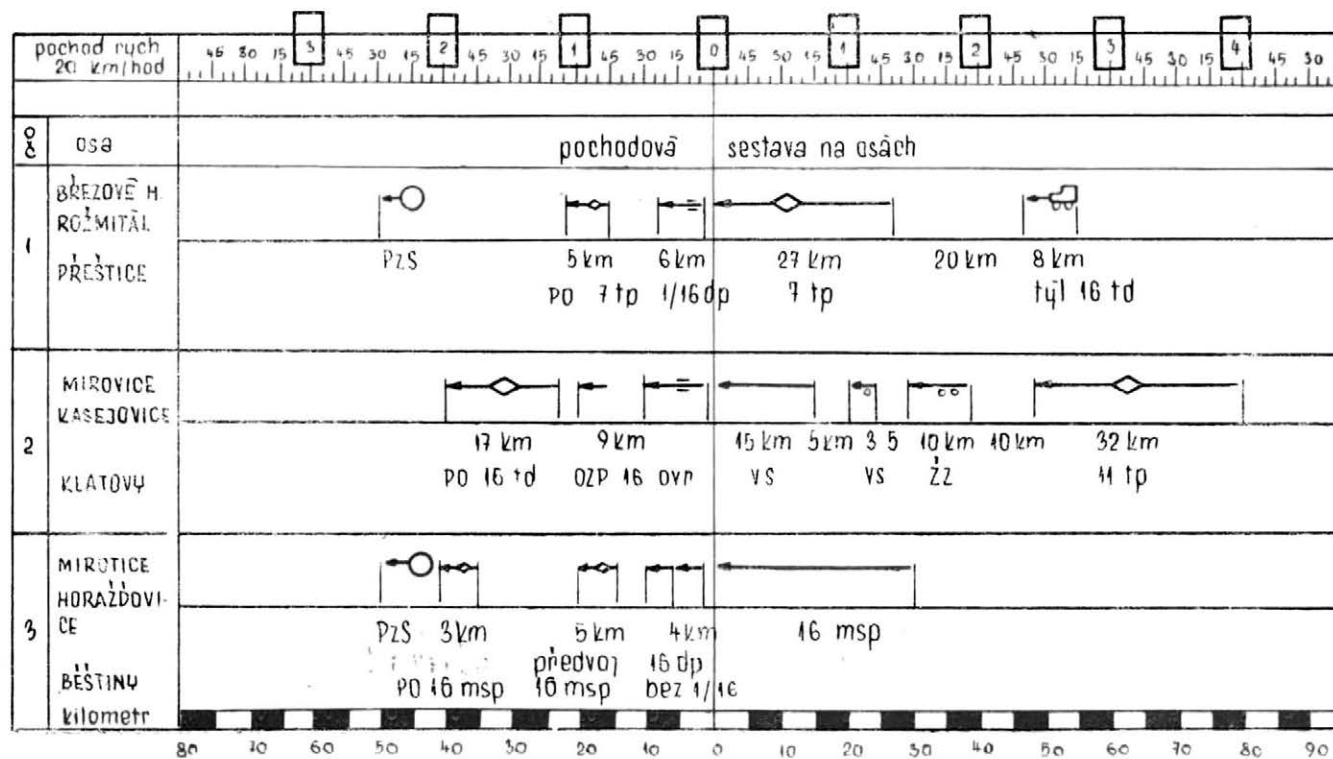

Číslování proudů

útvár	číslo proudu v celku	Číslo částí proudů									
		1 prap.	2 prap.	3 prap.	t. pr.	třl	1 bat. (roty)	2 bat. (roty)	VS	PVS	TVS
štáb divise 16 td	6000										
16 spoj. prap.	7000										
7 tp	1000	1001	1002	1003		1004					
9 tp	2000	2001	2002	2003		2004					
11 tp	3000	3001	3002	3003		3004					
16 msp	4000	4001	4002	4003	4004	4005					
16 dp	7200	7201	7202	odd 7203		7004					
16 rmo	7300					7303	7301	7302			
16 ovr	7400					7403	7401	7402			
16 plo	7500					7503	7501	7502			
16 žpr	7600					7604	7601	7602			
16 vcho	7700										
16 pzv	7800										
16 To	7900										
16 apr	8000										
16 zdrpr.	8100										
16 vrt. letka	7100										
divise jako celek	6100										
posilové prostřed- ky kdb bez 3. a 4. odd	9000	9001	9002			9003					

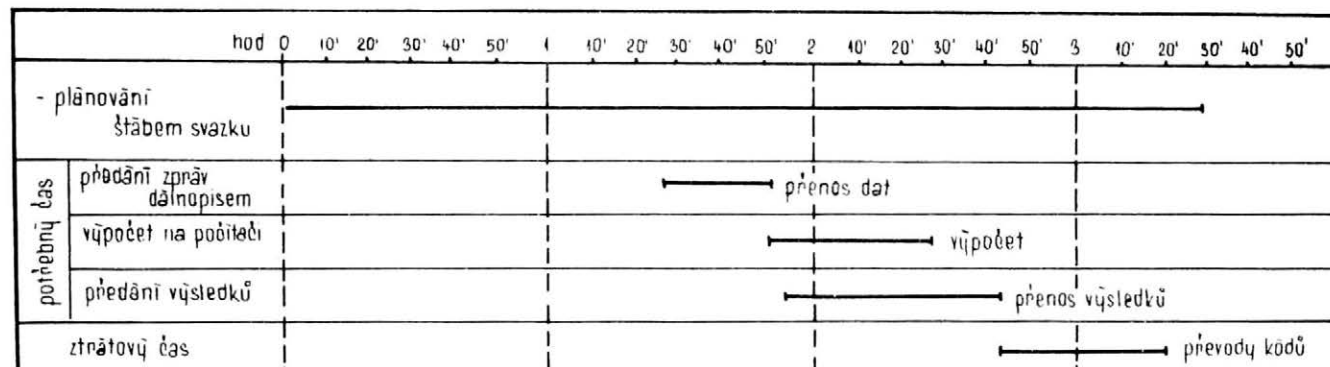
POCHODOVĚ SESTAVA 16 td

Příloha 2

GRAFICKĚ VYHODNOCENÍ PLÁNOVÁNÍ PŘESUNŮ POMOCÍ SP

PŘÍLOHA 3

Procentuální rozdělení na jednotlivé dílčí úseky:

— předání vstupních dat	9 %
— převod z kódu CCIT do kódu sam. počítače	11 %
— výpočet na samočinném počítači	26 %
— převod z kódu SP do CCIT	15 %
— předání výsledků	39 %
	100 %

Počítač byl tudíž využit jen z 26 %, převody z jednotlivých kódů činí 26 %, což v našem případě považujeme za ztrátový čas, protože při použití počítače MINSK 2/22 nebo EPOS tento čas odpadne (příloha 3).

Při použití uvedených počítačů po úpravě pracoviště lze pracovat podle tohoto systému:

— předání vstupních dat	48 vt.
— výpočet na SP	2 min. 12 vt.
— předání výsledků	3 min. 18 vt.
	5 min. 18 vt.

Hlavní překážkou maximálního využití sam. počítače jsou zatím dnes přenosové cesty. Z celkového času uvedeného při použití počítače MINSK 2/22 nebo EPOS 66 % času je třeba pro předání vstupních dat a předání výsledků.

Zvýšit využití počítače lze tedy zrychlením přenosů, nebo zdvojením směrů.

Dokumentace

Použití samočinného počítače ovlivní do značné míry i dosud používanou dokumentaci. Pro potřeby štábu při plánování přesunů pomocí SP postačí v podstatě tyto dokumenty:

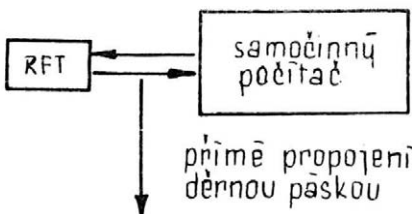
Před započítáním plánování pomocí SP připravit tabulku číslování proudů (příloha 1) a po schválení pochodové sestavy a pochodových os sestavit tabulku (příloha 2) a předat vstupní data k samočinnému počítači. Výsledné sestavy pro prou-

dy a pro stanoviště pořádkové služby plně postačí štábu jako podklad pro podřízené i pro vlastní potřeby. Podřízené štáby nic neplánují. S využitím děrné pásky lze na stránkovém dálkopisu na štábu pořídit potřebný počet obtisků.

Zkušenosti cvičícího štábu

Experimentální využití samočinného počítače při velitelsko-štabním cvičení ukázalo nutnost změny metodiky práce štábu při plánování, a to zvláště při přípravě vstupních dat, které musí odpovídat sestavenému programu a využívání výsledných sestav. Výsledné sestavy svým detailním obsahem nahrazovaly plánování podřízených štábů.

U výsledných sestav bylo nutno s využitím děrné pásky pořídit potřebné množství výtisků a doručit je jednotkám. Plá-

nování tímto způsobem se přibližovalo realitě, které u ručního zpracování, vzhledem k omezené době plánování je nemožné. Do paměti samočinného počítače byly uloženy dostupné informace o komunikační síti. Časové mezery získané tímto způsobem plánování bylo možno využít k jiným naléhavým úkolům. Při plánování pomocí SP se rovněž ukázala nutnost rámcového duplicitního zpracování v případě havarijního stavu výpočetní techniky nebo spojovacích cest.

Experimentální vyzkoušení využití samočinného počítače ukázalo rovněž na přesnost a rychlost výpočtů, která je zabezpečena v kteroukoli dobu bez ohledu na fyzickou vyčerpanost příslušníků štábu.

Výpočty byly dvakrát rychlejší než dosavadní manuální způsob. Při potřebných úpravách lze dosáhnout 3—4krát zrychlení. Takto dosažené výsledky pak jsou jistě efektivní a jsou platným přínosem pro štáby. Vzájemné vyhodnocení řešení samočinného počítače a štábu je velmi cenné, protože dovoluje objevit nepřesnosti v práci cvičícího štábu a nedostatky algoritmů a programů řešení počítače.

СОДЕРЖАНИЕ

ОБЩАЯ ТЕОРИЯ ВОЕННОЙ НАУКИ

Полковник Яромир Яшек, подполковник Рудольф Кулгавы, подполковник Ладислав Стах Основные тенденции в управлении войсками	3
Кандидат военных наук – подполковник Зденек Градецкий К вопросам военной доктрины	14

ОПЕРАТИВНОЕ ИСКУССТВО И ТАКТИКА

Кандидат военных наук – полковник Эмануел Грамишь, подполковник Ян Штефка Встречное сражение и встречный бой	22
Кандидат военных наук – полковник Людвик Варваржовский Особенности встречного боя в ходе приграничного сражения	29
Подполковник Иван Кутин Планирование применения тактического вертолетного десанта	35
Кандидат военных наук – подполковник Алойс Кадержабек План разведки общевойсковой армии	40
Подполковник Ян Махачек Возможности развития вертолетной авиации в условиях Чехословацкой Народной Армии	47
Подполковник Владимир Пержина Тыловое обеспечение приграничного встречного сражения в начальном периоде войны	50
Подполковник Карел Штепанек, подполковник Йиржи Девера, подполковник Йосиф Штепан Боевая готовность войск	53

ИЗ КАПИТАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Танковая дивизия Бундесвера в основных видах боевых действий	56
---	----

ВЗГЛЯДЫ – ОТКЛИКИ

Беседа редакции К новому наставлению по комендантской службе	64
Подполковник Мирослав Таборский Опыт организации связи в ходе передвижений войск	71
Генерал-майор Юрай Лало Гражданское и военное дорожное сообщение	74
Подполковник Мирослав Шкоп Использование автоматической вычислительной машины в ходе учения	81